

DET KONGELIGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

Prop. 121 L

(2009–2010)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Lov om infrastruktur for geografisk
informasjon (geodataloven)

Innhold

1	Sammendrag	5	7	Implementering av direktivet i norsk rett	22
2	Bakgrunnen for lovarbeidet	7	8	Hovedprinsipper for en ny geodatalov	24
2.1	Innledning	7	8.1	Innledning	24
2.2	INSPIRE-direktivet	7	8.1.1	Høringsforslaget	24
2.3	Høring	8	8.1.2	Høringsuttalelser	24
2.3.1	Innledning	8	8.1.3	Departementets vurdering	27
2.3.2	Høringsinstanser	8	8.2	Virksomheter som skal omfattes av plikten til å dele data	28
2.3.3	Innkommne høringsuttalelser	9	8.2.1	Høringsnotatet	28
3	Terminologi	11	8.2.2	Høringsuttalelser	28
4	Norge digitalt, bakgrunn og organisering	13	8.2.3	Departementets vurderinger	29
4.1	Innledning	13	8.3	Geodata som bør være omfattet av loven	30
4.2	Geovekst	13	8.3.1	Høringsforslaget	30
4.3	Norge digitalt – gjeldende organisering mv.	13	8.3.2	Høringsuttalelser	31
5	Nærmere om INSPIRE-direktivet	15	8.3.3	Departementets vurdering	31
5.1	Deling av data og tjenester	15	8.4	Offentlige geodatatjenester	32
5.2	Samordning og koordinering	15	8.4.1	Innledning	32
5.3	Nettjenester	15	8.4.2	Behovet for en nasjonal geoportal	32
5.4	Geodata	15	8.4.3	Offentlig tilgang til geodata	32
5.5	Organer som etter direktivet skal dele data og tjenester	16	8.4.4	Behovet for å begrense tilgangen til visse typer data	33
5.6	Begrensninger når det gjelder deling og offentlig tilgang	16	9	Andre forhold	35
5.7	Gjennomføringsregler	17	9.1	Internasjonal deling	35
5.7.1	Innledning	17	9.2	Samvirkningsevne og harmonisering av data og tjenester	35
5.7.2	Metadata (dokumentasjon av data og tjenester)	17	9.3	Dokumentasjon av data og tjenester (metadata)	36
5.7.3	Samvirkningsevne og harmonisering av data og tjenester	18	9.4	Geodetisk grunnlag	36
5.7.4	Nettjenester	18	9.5	Betaling for geodata	36
5.7.5	Vilkår for fellesskapsinstitusjonenes tilgang til data og tjenester	19	9.6	Formidlingsrollen – verdiøkende tjenester	38
5.7.6	Kontroll av den geografiske infrastrukturen og rapportering om gjennomføringen av direktivet	19	9.7	Svalbard – geografisk virkeområde	39
5.8	Timeplan	19	9.8	Klage	40
6	Gjennomføring av direktivet i de andre nordiske landene mv.	21	10	Administrative, økonomiske og miljømessige konsekvenser	41
			10.1	Høringsforslaget	41
			10.2	Høringsuttalelser	41
			10.3	Departementets vurderinger	43

11 Merknader til de enkelte bestemmelser	46
Forslag til lov om infrastruktur for geografisk informasjon (geodataloven)	52

Vedlegg	
1 Ordforklaringer mv	54
2 Nettjenester	56
3 Oversikt over norske geodatasett omfattet av direktivet med ansvarlige fagetater	58

DET KONGELIGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

Prop. 121 L

(2009–2010)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Lov om infrastruktur for geografisk informasjon (geodataloven)

*Tilråding fra Miljøverndepartementet av 7. mai 2010,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Sammendrag

Miljøverndepartementet legger med dette fram forslag til lov om infrastruktur for geografisk informasjon (geodataloven).

Loven skal bidra til god og effektiv tilgang til offentlig geografisk informasjon (geodata) for offentlige og private formål. For å nå dette målet, er det nødvendig å befeste samarbeidet om deling av geodatomellom virksomheter med offentlige oppgaver, og sikre videre utvikling og drift av den nasjonale infrastrukturen for geografisk informasjon.

Loven gjennomfører også europaparlaments- og rådsdirektiv 2007/2/EF av 14. mars 2007 om etablering av en infrastruktur for geografisk informasjon i Det europeiske fellesskapet (INSPIRE). Direktivet er tatt inn i EØS-avtalen med forbehold om Stortingets godkjenning, jf. Prop. 120 S (2009-2010).

Geografisk informasjon (geodata) er viktig offentlig informasjon. Elektroniske kart og satellittnavigasjon er tatt i bruk på en lang rekke områder, bl.a. på sjøen, i biler og mobiltelefoner og på Internett, både i privat og profesjonell sammenheng. Norge har vært langt framme med gode og vellykkede løsninger på flere områder.

Behovet for et offentlig samarbeid om deling av

data har stor internasjonal oppmerksomhet. Bedre tilgang til geodataer en forutsetning for god miljøpolitikk og god miljøforvaltning. Dette er også målet for INSPIRE-direktivet. Direktivet krever at landene oppretter og driver et nett av elektroniske tjenester for søking, visning, nedlasting, omforming og aktivisering av geodata. Tjenestene skal være tilgjengelige for allmennheten og gjøre det mulig for offentlige myndigheter å dele data på tvers av organisatoriske og geografiske skiller. Direktivet skal gjennomføres skrittvis fram til 2019.

Direktivet medfører en ikke ubetydelig utvidelse av tilgangen til offentlig informasjon ved at spesialiserte geodata skal være allment tilgjengelig via elektroniske tjenester på Internett døgnet rundt.

Målet og prinsippene for direktivet føyer seg godt til gjeldende norsk politikk for elektronisk forvaltning.

Et stort flertall av høringsinstansene stiller seg positive til lovforslaget. Ingen høringsinstanser hadde vesentlige innvendinger mot å gjennomføre direktivet.

Departementet mener at det ligger vel til rette for å basere gjennomføringen av direktivet på det

samarbeidet som allerede er etablert gjennom *Norge digitalt*. Norge digitalt er et samarbeid mellom kommuner, statlige etater, store offentlige brukere av geodata og andre virksomheter som leverer data til den geografiske infrastrukturen. Målet for samarbeidet er å gi deltakerne enkel og effektiv tilgang til geodata gjennom samarbeid om finansiering, organisering, drift og utvikling av en felles geografisk infrastruktur. Erfaringene med Norge digitalt har så langt vært svært gode.

Den geografiske infrastrukturen er blitt virksomhetskritisk for en rekke funksjoner i samfunnet. Det er derfor ingen ulempe om samarbeidet bringes inn i mer formaliserte rammer. Det er særlig aktuelt å fastsette hvem som skal være forpliktet til å delta i samarbeidet. Departementet er imidlertid enig med flere høringsinstanser som argumenterer for at Norge digitalt som sådan ikke bør lovreguleres. Departementet foreslår at loven omhandler de mer prinsipielle sidene knyttet til koordineringen av den geografiske infrastrukturen, herunder deling av geodata og tilgang til geodatatjenester. Detaljerte og tekniske bestemmelser om infrastrukturen er det mer hensiktsmessig å gi i form av forskrifter. Departementet legger til grunn at den praktiske gjennomføringen av samarbeidet om in-

frastrukturen i hovedsak organiseres gjennom forvaltningssamarbeidet Norge digitalt på avtalebasert grunnlag som i dag.

Kommisjonen har anslått positive kost-nytteforhold på 1 til 5 og bedre for europeiske land. Det er mulig at grensenytten for Norge er noe lavere siden Norge allerede har gjennomført mange av tiltakene på nasjonalt nivå.

Gjennomføringen av direktivet vil medføre økte kostnader for Statens kartverk og om lag 25 andre berørte fagetater med ansvar for geodata omfattet av loven. Miljøverndepartementet vil dekke kostnader forbundet med tiltak rettet mot kommunesektoren. De økte kostnadene er til sammen anslått til ca. 32 mill. kr per år, herav ca. 17 mill. kr per år forbundet med tiltak rettet mot kommunesektoren.

Framdriften og de økonomiske konsekvensene for berørte statlige myndigheter og kommunesektoren vil bli vurdert i de årlige budsjettprosessene og forelagt Stortinget i de årlige statsbudsjettene.

Departementet benytter dessuten anledningen til å foreslå noen redaksjonelle endringer i andre lover med sikte på å rette opp utilsiktede virkninger knyttet til iverksettingen av matrikkellova 1. januar 2010.

2 Bakgrunnen for lovarbeidet

2.1 Innledning

Geografisk informasjon (geodata) er viktig offentlig informasjon. Geodata spiller en viktig rolle i samsfunnsplanlegging, for verdiskaping og utvikling av tjenester rettet mot næringslivet og innbyggerne, og for medvirkning og åpne demokratiske prosesser. Geodata har også stor betydning som bakgrunnsinformasjon for annen offentlig informasjon. Tilgang til geodata er en viktig del av grunnlaget for en elektronisk basert forvaltning (e-forvaltning), jf. planen for elektronisk forvaltning «eNorge 2009» og St.meld. nr. 17 (2006-2007) *Eit informasjonssamfunn for alle*. For næringslivet ligger det betydelige verdiskapingsmuligheter i å utvikle tjenester på grunnlag av offentlige geodata, jf. St. meld. nr. 30 (2002-2003) «Norge digitalt» – *et felles fundament for verdiskaping*.

Geodatabransjen har de senere år hatt en betydelig vekst, nasjonalt og internasjonalt. Elektroniske kart og satellittnavigasjon er tatt i bruk på en lang rekke områder, bl.a. på sjøen, innen bilnavigasjon, ambulansetjenester, reiseliv og friluftsliv, i mobiltelefoner og på Internett. Norge har på flere områder vært langt framme med gode og vellykkede løsninger. Det skyldes ikke minst en utstrakt standardisering og harmonisering av data, og samarbeid om deling av offentlige geodata.

2.2 INSPIRE-direktivet

Behovet for et offentlig samarbeid om deling av data har stor internasjonal oppmerksomhet. Et uttrykk for dette er europaparlaments- og rådsdirektiv 2007/2/EF av 14. mars 2007 *om etablering av en infrastruktur for geografisk informasjon i Det europeiske fellesskapet (INSPIRE)*.

Den geografiske infrastrukturen skal være til hjelp ved beslutninger om politikk og virksomhet som kan ha en direkte eller indirekte miljøvirkning. Bedre tilgang til geodata, bl.a. om natur, samferdsel, bebyggelse, befolknings- og miljøforhold, er en forutsetning for god miljøpolitikk og god miljøforvaltning. I fortalen til direktivet punkt (3) heter det:

«Problemene med tilgjengelighet, kvalitet, organisering, tilgang og deling når det gjelder geografisk informasjon er felles for et stort antall områder innenfor politikk og informasjon og finnes på ulike nivåer innenfor offentlige myndigheter. For å løse disse problemene kreves det tiltak med sikte på utveksling og deling av, tilgang til og bruk av samvirkende geodata og geodatatjenester mellom offentlige myndigheter på alle nivåer og på tvers av ulike sektorer. Det bør derfor opprettes en infrastruktur for geografisk informasjon i Fellesskapet.»

Direktivet krever i den forbindelse at landene oppretter og driver et nett av elektroniske tjenester for søking, visning, nedlasting, omforming og aktivering av geodata. Tjenestene skal være tilgjengelige for allmennheten og gjøre det mulig for offentlige myndigheter å dele data på tvers av organisatoriske og geografiske skiller. Direktivet skal gjennomføres skrittvis fram til 2019. Søke- og visningstjenestene skal være i ordinær drift fra slutten av 2011.

Direktivet fokuserer på elektronisk deling av data mellom offentlige myndigheter når de utfører offentlige oppgaver som kan ha en miljøvirkning. En slik geografisk infrastruktur vil imidlertid ha betydning for elektronisk forvaltning generelt. Den kan brukes for deling og utveksling av alle typer geodata til nytte for alle kategorier brukere.

Direktivet tar utgangspunkt i følgende prinsipper:

- den europeiske infrastrukturen skal bygge på de enkelte lands nasjonale geografiske infrastrukturer
- den samlede infrastrukturen skal utformes slik at geodata kan lagres, gjøres tilgjengelige og vedlikeholdes på det mest hensiktsmessige nivå
- geodata fra ulike kilder skal kunne kombineres på en enhetlig måte, og deles mellom flere brukere og bruksområder
- geodata som samles inn på ett myndighetsnivå, skal være tilgjengelig for myndigheter på andre nivåer
- det skal være enkelt å finne fram til tilgjengelige geodata, vurdere om dataene er egnet for et ak-

tuelt formål og få kjennskap til eventuelle bruksvilkår.

Direktivet skal bane vei for en gradvis harmonisering av geodata mellom landene, men er ikke et program for innsamling av nye data.

Kommisjonen begrunnet forslaget til direktiv med at den europeiske geografiske infrastrukturen (INSPIRE) vil gi både miljømessige og andre typer samfunnsgevinster, inkludert gevinster for privat sektor. Kommisjonen tallfestet de rene miljøgevinstene til mellom 230 og 600 mill. kr pr. år pr. land. Kommisjonen antok at kostnadene for offentlig virksomhet i gjennomsnitt vil beløpe seg til 30-45 mill. kr pr. år pr. land.

EU ser på den europeiske geografiske infrastrukturen (INSPIRE) som et viktig tiltak for å gjøre miljøinformasjon lettere tilgjengelig, og som en forutsetning for å lykkes med å følge opp miljøpolitikken og opprette tjenester for miljøovervåking og sikkerhet. Hjemmelen for direktivet er EF-traktaten artikkel 175 nr. 1 som refererer seg til traktatens miljømål, jf. traktaten artikkel 174.

2.3 Høring

2.3.1 Innledning

Miljøverndepartementet vurderte direktivet som EØS-relevant, og la fram forslag til hvordan direktivet kunne gjennomføres i norsk rett på alminnelig høring. Departementet foreslo at implementeringen skjer i form av en ny lov om en infrastruktur for geografisk informasjon (geodataloven). Formålet med loven ble formulert slik i høringsforslaget § 1:

«Loven skal sikre tilgang til geografisk informasjon (geodata) for offentlige virksomheter og for allmennheten.»

Høringsbrev med departementets forslag til lov ble sendt på høring 7. november 2008. Fristen for å komme med merknader var 15. februar 2009. Det kom inn i overkant av 70 uttalelser fra høringsinstansene. I forbindelse med høringen arrangerte Geoforum (Organisasjon for geografisk informasjon) med bidrag fra departementet, et høringsseminar 3. februar 2009 i Oslo med ca. 110 deltakere fra en rekke kommuner, nasjonale fagetater, bransjeorganisasjoner og andre interesserte.

Departementet har forelagt høringsuttalelsene for rådet for Norge digitalt. Rådet anbefaler at Norge gjennomfører direktivet med grunnlag i en lov om en infrastruktur for geografisk informasjon.

Høringsnotatet og høringsuttalelsene er tilgjengelig på departementets nettsider.

2.3.2 Høringsinstanser

Høringsbrevet ble sendt til disse instansene:

- Departementene
- Fylkesmennene
- Sámediggi – Sametinget
- Sysselmannen på Svalbard

- Artsdatabanken
- Bergvesenet
- Brønnøysundregistrene
- Datatilsynet
- Direktoratet for naturforvaltning
- Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
- Domstolsadministrasjonen
- Finnmarkseiendommen
- Fiskeridirektoratet
- Forbrukerrådet
- Forsvarets militærgeografiske tjeneste
- Havforskningsinstituttet
- Helsedirektoratet
- Høgskolen i Bergen
- Høgskolen i Gjøvik
- Jernbaneverket
- Konkurransetilsynet
- Kystverket
- Mattilsynet
- Meteorologisk institutt
- Norges forskningsråd
- Norges geologiske undersøkelse (NGU)
- Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)
- Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)
- Norsk institutt for skog og landskap
- Norsk Polarinstitut
- Norsk Romsenter
- Opplysningsvesenets fond
- Politidirektoratet
- Reindrifftsforvaltningen
- Riksantikvaren
- Riksarkivaren
- Riksrevisjonen
- Skattedirektoratet
- Statens forurensningstilsyn
- Statens helsetilsyn
- Statens kartverk
- Statens landbruksforvaltning
- Statens vegvesen, Vegdirektoratet
- Statistisk sentralbyrå
- Statsbygg
- Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
- Universitetet i Bergen
- Universitetet i Oslo
- Universitetet i Tromsø

- Utdanningsdirektoratet
- Veterinærinstituttet
- Fylkeskommunene
- Kommunene
- Avinor AS
- Bioforsk
- Den norske turistforening (DNT)
- Energibedriftenes landsforening
- Geoforum
- Geomatikkbedriftenes landsforening
- KS
- Landsorganisasjonen i Norge
- Naturviterne
- Norges Skogeierforbund
- Norges geotekniske institutt (NGI)
- Norsk institutt for naturforskning (NINA)
- Norsk institutt for kulturminneforskning (NI-KU)
- Norsk Eiendomsinformasjon AS
- Norsk institutt for vannforskning (NIVA)
- Norsk Kommunalteknisk Forening
- Norskog
- Næringslivets Hovedorganisasjon
- Posten Norge AS
- ROM eiendom AS
- Rådgivende ingeniørers forening
- Standard Norge
- Statkraft AS
- Statnett SF
- Statskog SF
- Tekna – Norges Jordskifte kandidatforening
- Telenor ASA
- Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard
- Brønnøysundregistrene
- Datatilsynet
- Direktoratet for naturforvaltning
- Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
- Domstolsadministrasjonen
- Fiskeridirektoratet
- Forsvarets militærgeografiske tjeneste
- Havforskningsinstituttet
- Helsedirektoratet
- Jernbaneverket
- Kystverket
- Meteorologisk institutt
- Nasjonalbiblioteket
- Norges geologiske undersøkelse (NGU)
- Norges geotekniske institutt (NGI)
- Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)
- Norsk institutt for skog og landskap
- Norsk Romsenter
- Oljedirektoratet
- Opplysningsvesenets fond
- Politidirektoratet
- Reindrifftsforvaltningen
- Riksantikvaren
- Riksarkivaren
- Statens kartverk
- Statens landbruksforvaltning
- Statens vegvesen, Vegdirektoratet
- Statistisk sentralbyrå
- Statsbygg
- Aust-Agder fylkeskommune
- Hedmark fylkeskommune
- Nordland fylkeskommune
- Oppland fylkeskommune
- Østfold fylkeskommune

2.3.3 Innkomne høringsuttalelser

Følgende instanser hadde kommentarer til høringsforslaget:

- Finansdepartementet
- Fornyings- og administrasjonsdepartementet
- Forsvarsdepartementet
- Helse- og omsorgsdepartementet
- Kommunal- og regionaldepartementet
- Justis- og politidepartementet
- Landbruks- og matdepartementet
- Nærings- og handelsdepartementet
- Olje- og energidepartementet
- Samferdselsdepartementet
- Fylkesmennene (fellesuttalelse fra fylkesmennenes kartutvalg ved Fylkesmannen i Hedmark)
- Sysselmannen på Svalbard
- Artsdatabanken
- Askim kommune
- Bergen kommune
- Drammen kommune
- Fredrikstad kommune
- Kommunene i Follo (fellesuttalelse fra Vestby kommune, Ås kommune, Frogn kommune, Nesodden kommune, Enebakk kommune, Oppgård kommune og Ski kommune)
- Kommunene på nedre Romerike (fellesuttalelse fra Aurskog-Høland kommune, Fet kommune, Lørenskog kommune, Nittedal kommune, Rælingen kommune, Skedsmo kommune og Sørum kommune)
- Kommunene i Nord-Hordaland og Gulen (fellesuttalelse fra Austrheim kommune, Fedje kommune, Gulen kommune, Lindås kommune, Masfjorden kommune, Meland kommune, Mo-

Lov om infrastruktur for geografisk informasjon (geodataloven)

- dalen kommune, Osterøy kommune og Radøy kommune)
 - Oslo kommune
 - Porsanger kommune
 - Rindal kommune
 - Trondheim kommune
 - Vang kommune v/K.B.Lien

 - Longyearbyen lokalstyre
- Avinor AS
 - Energibedriftenes landsforening
 - Geoforum
 - Geomatikkbedriftenes landsforening
 - Norges Skogeierforbund
 - Norsk Eiendomsinformasjon AS
 - Norsk institutt for vannforskning (NIVA)
 - Næringslivets Hovedorganisasjon
 - Posten Norge AS
 - Standard Norge
 - Tekna – Norges Jordskifte kandidatforening

3 Terminologi

I dette kapitlet omtales noen sentrale tekniske begreper. Se også vedlegg 1 for ordforklaringer mv.

Utkastet til lov som var på høring, omfattet ingen definisjoner for tekniske begreper. Enkelte høringsinstanser foreslår derimot å ta inn flere tekniske begreper i loven i form av en definisjonsbestemmelse, bl.a. geodata, metadata, interoperabilitet, søketjeneste, visningstjeneste og nedlastningstjeneste.

Oljedirektoratet mener det er uheldig å benytte begrepet «geodata» som forkortelse for geografiske data. Oljeindustrien benytter begrepet «geodata» i forbindelse med geologiske og geofysiske data, og anfører at dette lett kan føre til misforståelser med en ny lov om geodata.

Energibedriftenes landsforening (EBL) foreslår at begrepet *geografisk infrastruktur* endres til *geografisk informasjonsstruktur*.

Departementets vurderinger

Departementet har vurdert å ta inn enkelte rene tekniske definisjoner i lovteksten i form av en definisjonsbestemmelse uten å finne dette hensiktsmessig. Slike definisjoner kan om nødvendig fastsettes i forskrift til loven.

Geodata er i direktivet definert som data med direkte eller indirekte referanse til et bestemt sted eller geografisk område (artikkel 3 nr. 2). Begrepet ble i St.meld. nr. 30 (2002-2003) forklart som informasjon om objekter (vann, hus, veger, fyr, osv.), hendelser og forhold der posisjonen (sted på jorda) er en vesentlig del av informasjonen, jf. også NOU 1975: 66 Geodatasystemet. De to definisjonene er i prinsippet sammenfallende.

Departementet foreslår å holde fast ved begrepet som er godt innarbeidet både i Norge og internasjonalt som fellesbegrep for alle typer stedfestede data på, under og over jordoverflaten – og ikke bare en bestemt type tematiske data, f.eks. geologiske, geofysiske eller geokjemiske data. Begrepet geodata blir brukt i den danske og tyske direktivteksten. Betegnelsen er hensiktsmessig som utgangspunkt for avledete begrep som geodatasett og geodatatjenester. Departementet foreslår å bruke betegnelsen *spesifiserte geodata* for de bestemte

geodata som loven gjelder for, jf. forslag til § 2 andre ledd.

Begrepene *geografisk informasjon* og *geodata* blir til en viss grad brukt om hverandre. Andre begreper som også brukes med omtrent samme meningsinnhold er bl.a. stedfestet informasjon, koordinatfestet informasjon, georeferert informasjon og romlig informasjon. Merk likevel at man innenfor informasjonsvitenskapen skiller mellom begrepene informasjon og data (lagret informasjon).

Med *basis geodata* menes geodata egnet for felles referanse, bl.a. data om høyder, kyst og vann, bygninger og veger. Alle brukere av geodata trenger noe basis geodata bl.a. for å presentere et forståelig kart. Begrepet *tematiske geodata* blir brukt om geodata som gjelder et mer avgrenset tema, f.eks. data om villreinbestanden, pH-verdier i vassdragene eller mineralressurser.

Geodatasett er i direktivet definert som en identifiserbar samling av geodata (artikkel 3 nr. 3). Definisjonen samsvarer til en viss grad med definisjonen for dokument i arkivlova hvor det heter at dokument er: «ei logisk avgrensa informasjonsmengd som er lagra på eit medium for seinare lesing, lydning, framsyning eller overføring», jf. arkivlova § 2 bokstav a. Det kan likevel ikke uten videre settes likhetstegn mellom de to definisjonene, da geodatasett også kan være en identifiserbar del av en database som ikke uten videre kan betraktes som et selvstendig dokument. Departementet finner det ikke nødvendig å skille mellom geodata og geodatasett i forslaget til geodatalov. I den grad det er behov for å kunne skille mellom begrepene, kan dette skje i forskrift.

Geodatatjenester og nettjenester. Direktivet benytter to forskjellige begreper i tilknytning til elektroniske datamaskinoperasjoner – geodatatjenester og nettjenester. Geodatatjenester er operasjoner som kan utføres ved hjelp av et dataprogram på geodata i geodatasett eller på tilknyttede metadata (artikkel 3 nr. 4). Nettjenester er fem nærmere definerte elektroniske datamaskinoperasjoner for bl.a. visning og nedlasting av geodata via Internett, jf. direktivet kapittel IV om nettjenester. Se omtale i kapittel 5.7.4 og vedlegg 2. Departementet foreslår å bruke begrepet *offentlige geodatatjenester* for alle ty-

per elektroniske datamaskinoperasjoner som loven gjelder for, jf. forslag til § 5. I den grad det er behov for å kunne skille mellom geodatatjenester, netjtjenester og eventuelle andre tilsvarende elektroniske tjenester, kan dette skje i forskrift.

Metadata er generelt å forstå som dokumentasjon av data (data som definerer eller beskriver andre data). Direktivet benytter en definisjon mer direkte knyttet opp i mot geodata og geodatatjenester. Der er metadata definert som informasjon som beskriver geodatasett og geodatatjenester og som gjør det mulig å finne, registrere og bruke slike data (artikkel 3 nr. 6). Den tekniske definisjonen i direktivet er lagt til grunn for proposisjonen, men er ikke gitt noen formaldefinisjon.

Departementet har enkelte steder i omtalen av lovforslaget valgt å bruke begrepene data og tjenester der det av sammenhengen framgår at det mer presist menes geodatasett og geodatatjenester eller netjtjenester og eventuelt tilhørende metadata.

Samvirkningsevne (interoperabilitet) blir vanligvis definert som evne til å kommunisere, kjøre programmer, eller overføre data mellom ulike funksjonelle enheter på en slik måte at brukeren ikke trenger spesiell kunnskap om disse enhetenes karakteristikk. Direktivet benytter en definisjon mer direkte knyttet opp i mot geodata og geodatatjenester. Der er samvirkningsevne definert som muligheten til å sammenstille geodatasett og få tjenester til å samvirke, uten gjentatte manuelle inngrep, på en slik måte at resultatet er sammenhengende og verdien av datasettene og tjenestene økes (artikkel 3 nr. 7). Den tekniske definisjonen i direktivet er lagt

til grunn for proposisjonen, men er ikke gitt noen formaldefinisjon. Standardisering og harmonisering av data gjør det lettere å oppnå samvirke mellom tjenester og systemer.

Infrastruktur for geografisk informasjon er kort å forstå som samfunnets fundament for tilgang til geografisk informasjon. Begrepet er i direktivet definert som metadata, geodatasett og geodatatjenester, netjtjenester og -teknologier, avtaler om deling, tilgang og bruk samt samordnings- og overvåkingsordninger, -prosesser og -framgangsmåter, som opprettes, drives eller gjøres tilgjengelig i samsvar med direktivet (artikkel 3 nr. 1).

I St.meld. nr. 30 (2002-2003) ble følgende definisjon for geografisk infrastruktur lagt til grunn:

«fundament for gjenfinning, evaluering og anvendelse av geodata til bruk for hele samfunnet. Omfatter basis geodata, inklusive data for nøyaktig posisjonsbestemmelse, tematiske geodata og metadata (dokumentasjon av data) og mulighet for å hente ut data, herunder katalog og web-tilgang for å finne, ha innsyn i og vurdere brukbarheten av data. Omfatter også legalt grunnlag og tekniske og organisasjonsmessige forutsetninger for å administrere infrastrukturen på lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå».

Definisjonene i direktivet og stortingsmeldingen er i praksis sammenfallende.

Høringsforslaget omfattet to formaldefinisjoner, «Norge digitalt» og «statens geodatamyndighet». Disse er ikke videreført, se omtale i kapittel 8.1.3.

4 Norge digitalt, bakgrunn og organisering

4.1 Innledning

Norge digitalt er et samarbeid mellom kommuner, statlige etater, store offentlige brukere av geodata og andre virksomheter som leverer data til den geografiske infrastrukturen. Målet for samarbeidet er å gi deltakerne enkel og effektiv tilgang til geodata gjennom samarbeid om finansiering, organisering, drift og utvikling av en felles geografisk infrastruktur. Samarbeidet ble etablert i 2005 på bakgrunn av St.meld. nr. 30 (2002-2003) «Norge digitalt» – et felles fundament for verdiskaping, jf. kap. 3 og 4 s. 19 ff.

Samarbeidet er i prinsippet frivillig og er regulert gjennom gjensidige avtaler. Samarbeidet omfatter i dag vel 600 parter. Det inkluderer alle landets kommuner med ett unntak, alle fylkeskommunene og fylkesmannsembetene, ca. 40 statlige etater, Telenor ASA (nettdelen) og over 100 energibedrifter (nettselskaper). Oslo kommune er ikke part, men deltar i enkelte rådgivende organer.

Samarbeidet om Norge digitalt har fått betydelig internasjonal oppmerksomhet. Mange av elementene i Norge digitalt er bl.a. blitt trukket fram som eksempel til etterfølgelse i arbeidet med direktivet.

4.2 Geovekst

Det brede samarbeidet om offentlige geodata i Norge går tilbake til slutten av 1980-tallet med innføringen av SOSI («Samordnet opplegg for stedfestet informasjon») som en felles nasjonal standard for utveksling av geodata. På begynnelsen av 1990-tallet ble bransjestandarden «felles kartdatabase» (FKB) innført som en felles nasjonal standard for digitale kartdata, til erstatning for tidligere teknisk-økonomisk kartlegging i målestokkene 1:500 – 1:10000. I 1992 inngikk Kommunenes Sentralforbund, Statens kartverk, Vegdirektoratet og det daværende Norges Energiverkforbund og Teledirektoratet (nå Energibedriftenes landsforening og Telenor ASA) en rammeavtale om samarbeid under betegnelsen «Geovekst». Landbruksdepartementet sluttet seg til avtalen senere samme år.

Geovekst omfatter felles finansiering, etablering og vedlikehold av basis geodata. Det praktiske samarbeidet er organisert rundt et nasjonalt geovekstforum og fylkesvise datautvalg. Det sentrale samarbeidet omfatter utvikling av standarder og felles retningslinjer. Basert på dette grunnlaget inngår partene på lokalplanet konkrete prosjektavtaler om etablering og vedlikehold av basis geodata. Fordelingen av prosjektkostnadene mellom partene beregnes med utgangspunkt i faste nøkler utledet på grunnlag av relative nyttebetraktninger partene i mellom. Prosjektavtalene er åpne for flere deltakere enn de sentrale partene, herunder private deltakere. Partene er i fellesskap rettighetshavere til data som etableres gjennom samarbeidet.

Geovekst omfatter samtlige kommuner, bortsett fra seks store kommuner som i sin helhet finansierer geodatavirksomheten med egne midler. Disse seks kommunene er således alene rettighetshaver til sitt eget datagrunnlag. De seks kommunene følger ellers samme tekniske standarder og prinsipper som er utviklet innenfor Geovekst-samarbeidet.

Det blir etablert og vedlikeholdt basis geodata innenfor Geovekst for ca. 120-150 millioner kroner pr. år. Produksjonen foregår i hovedsak ved kjøp av tjenester fra private foretak. I tillegg kommer visse former for egeninnsats som partene har kommet til enighet om å «verdisette» og dermed andelsfinansiere gjennom samarbeidet. Det gjelder bl.a. kvalitetskontroll og prosjektledelse, som i hovedsak ivaretas av Statens kartverk.

Ved opprettelsen av Norge digitalt ble Geovekst videreført som et eget avtaleområde som et instrument for å sikre felles finansiering for etablering og vedlikehold av basis geodata.

4.3 Norge digitalt – gjeldende organisering mv.

Det er opprettet flere samarbeidsfora, både på nasjonalt og regionalt nivå.

Miljøverndepartementet har oppnevnt «rådet for Norge digitalt» som gir råd til departementet i spørsmål som gjelder samarbeidet og om den na-

sjonale geodatapolitikken. Rådet er bredt sammensatt med representanter fra stat og kommune. Rådet var inntil 20. oktober 2009 ledet av fylkesmann Sigbjørn Johnsen. Fungerende leder for rådet er for tiden leder for Kystverket, kystdirektør Kirsti Slotsvik.

Det øverste organet for samordning av partenes interesser er «referansegruppen for Norge digitalt». Referansegruppen skal løse prinsipielle og praktiske problemstillinger som gjelder samarbeidet. Gruppen kan beslutte tilpasninger i dokumentasjon, krav og vilkår som legges til grunn for samarbeidet. Referansegruppen er ledet av lederen for Statens kartverk, kartverksjef Anne Cathrine Frøstrup, og består av:

- To representanter utpekt av KS på vegne av kommunene og fylkeskommunene
- En representant utpekt på vegne av ti storbykommuner
- En representant fra aktuelle departementsområder utpekt av de respektive departementene (for tiden til sammen 12 representanter)
- To representanter utpekt av henholdsvis Energidriftenes landsforening og Telenor ASA
- En representant utpekt av Geovekst-samarbeidet

Norsk eiendomsinformasjon AS møter med en representant uten stemmerett.

Andre samarbeidsfora på nasjonalt nivå er bl.a. et teknologiforum, et temadataforum og et forum for planinformasjon. I tillegg til betydningen disse arenaene har for det løpende praktiske samarbeidet, har de også hatt stor innovativ betydning for utvikling og bruk av geodata i Norge.

Regionalt koordineres samarbeidet i fylkesgeodatautvalg. Samarbeid om geodata omfattes av fylkesmannens generelle samordningsansvar.

Statens kartverk har ansvaret for den praktiske koordineringen, bl.a. gjennom driften av et eget sekretariat for Norge digitalt. Sekretariatet fører regnskap og står for dokumentasjon og avtaleforvaltning. Kartverkets tolv regionkontor fungerer som sekretariat i forholdet til lokale og regionale parter.

Samarbeidet gir tilgang til et betydelig datatilfang via ulike geodatatenester. Det er til nå registrert 438 landsdekkende geodatasett, produkter og applikasjoner i katalogen for Norge digitalt.

Et viktig element i det praktiske samarbeidet er geoportalen «GeoNorge» som via Internett gir partene tilgang til dokumentasjon (metadata) og tjenester for deling av data. Statens kartverk står for driften av portalen og overvåking av geodatatenester som er knyttet til den. Samarbeidet baserer seg på bruk av internasjonale og nasjonale standarder.

Partene betaler et årlig beløp til samarbeidet. Partenes samlede betaling var i 2009 på om lag 38 mill kr. Betalingen tilbakeføres til de respektive rettighetshaverne for vedlikehold, kvalitetsheving og produksjon av basis geodata lokalt og regionalt.

Beløpet som den enkelte part betaler, tar utgangspunkt i den nytten parten har av samarbeidet. I praksis framkommer beløpet som en samlet produktverdi beregnet ved hjelp av en vedtatt «kalkulator». Denne baserer seg på at det for hver enkelt produktgruppe beregnes en enhetsverdi ved å gange produktgruppens vedtatte utgangsverdi med en nyttefaktor. Nyttedefaktoren uttrykker brukerens nytte av produktet og partens størrelse (antall årverk). Enhetsverdiene summeres til slutt for alle aktuelle produkter virksomheten benytter.

Ansvaret for etablering og vedlikehold av data ligger i prinsippet til den enkelte etat. I en del tilfeller er etablering og vedlikehold organisert i egne samarbeidsløsninger.

Ansvaret for å gjøre data tilgjengelig utenfor Norge digitalt ligger i prinsippet også til den enkelte etat. I praksis har det statlige selskapet Norsk Eiendomsinformasjon AS håndtert mye av formidlingen av data til det kommersielle markedet.

Selv om Norge digitalt i dag er et sentralt element i den geografiske infrastrukturen, må det likevel ikke glemmes at egeninnsats, kjøp av tjenester og investeringer knyttet til geodata innenfor de ulike virksomhetene, totalt sett representerer de overlegent største bidragene til infrastrukturen. Grove anslag tyder på at omfanget av denne aktiviteten nasjonalt utgjør en årlig verdi på i størrelsesorden to milliarder kroner.

5 Nærmere om INSPIRE-direktivet

5.1 Deling av data og tjenester

Deling av data og tjenester mellom offentlige myndigheter står sentralt i direktivet. Deling av data og tjenester er i direktivet definert som tiltak som skal sette myndighetene i stand til å få tilgang til geodatasett og -tjenester, og til å utveksle og bruke slike sett og tjenester når de utfører offentlige oppgaver som kan ha en miljøvirkning, jf. artikkel 17 nr. 1.

Myndigheter som leverer data og tjenester, kan fastsette vilkår for bruken (lisensiering) og eventuelt kreve betaling. Vilkår og eventuell betaling må være forenlig med målet om å lette deling av geodatasett og -tjenester mellom myndighetene (artikkel 17 nr. 3). Eventuell betaling skal holdes på det laveste nivå som kreves for å sikre nødvendig kvalitet og levering av geodatasett og -tjenester, sammen med en rimelig avkastning på investeringen, samtidig som eventuelle krav til selvfinansiering for offentlige myndigheter som leverer geodatasett og -tjenester, lar seg oppfylle.

Ordningene for deling av geodatasett og -tjenester skal være åpne for fellesskapsinstitusjoner og offentlige myndigheter i andre medlemsstater når de utfører offentlige oppgaver som kan ha en miljøvirkning (artikkel 17 nr. 4). Det samme gjelder på gjensidig og likeverdig grunnlag for organer opprettet ved internasjonale avtaler som Fellesskapet og medlemsstatene er parter i når de utfører oppgaver som kan ha en miljøvirkning (artikkel 17 nr. 5). Landene skal samarbeide om geodata som gjelder et geografisk objekt som strekker seg over grensen mellom naboland (artikkel 10 nr. 2).

5.2 Samordning og koordinering

Landene skal samordne bidragene fra alle som har interesse i den geografiske infrastrukturen (artikkel 18). Det gjelder offentlige myndigheter så vel som brukere, produsenter, tilbydere av verdiøkende tjenester og eventuelle samordningsorgan.

Landene skal utpeke et kontaktpunkt som skal ha ansvar for kontakten med Kommisjonen. Kontaktpunktet skal støttes av en samordningsstruktur i landene (artikkel 19 nr. 2).

5.3 Nettjenester

Landene skal opprette og drive et nett av følgende tjenester (artikkel 11 nr. 1):

- *Søketjenester.* Tjenester som gjør det mulig å søke etter geodatasett og -tjenester på grunnlag av innholdet i tilhørende dokumentasjon (metadata) samt vise innholdet av denne dokumentasjonen
- *Visningstjenester.* Tjenester som gjør det mulig å vise geodata mv, herunder tegnforklaring og alt relevant innhold i metadata
- *Nedlastningstjenester.* Tjenester som gjør det mulig å laste ned kopier av geodatasett eller deler av slike sett, og få direkte tilgang når det er mulig
- *Omformingstjenester.*¹ Tjenester som gjør det mulig å omforme (transformere eller konvertere) geodatasett for å oppnå samvirkning
- *Aktiveringstjenester.*² Tjenester som gjør det mulig å aktivere geodatatjenester

Tjenestene skal være tilgjengelig for allmennheten (artikkel 11 nr. 1 andre ledd). Søketjenestene, i utgangspunktet også visningstjenestene, skal være gratis tilgjengelige (artikkel 14).

Tjenestene skal være det praktiske grunnlaget for deling av data mellom offentlige myndigheter på nasjonalt og europeisk plan (artikkel 17 nr. 1 og 4). Tjenestene skal være tilgjengelig gjennom den felles europeiske geoportalen som Kommisjonen skal opprette (artikkel 15).

5.4 Geodata

Direktivet gjelder for geodatasett i elektronisk format innenfor bestemte tema, og som tilhører en offentlig myndighet, eventuelt en tredjemann etter nærmere avtale (artikkel 4 nr. 1). Når flere myndigheter har identiske eksemplarer av de samme geodatasettene, gjelder direktivet bare den referanseversjonen som de ulike eksemplarene stammer fra

¹ I høringsnotatet kalt transformasjonstjenester

² I høringsnotatet kalt påkallingstjenester

(artikkel 4 nr. 2). Direktivet omfatter også geodata-tjenester som gjelder dataene i de aktuelle geodatasettene (artikkel 4 nr. 3).

Temaene som er omfattet, er listet i tre vedlegg til direktivet:

Vedlegg I-tema

- Koordinatbasert referansesystem
- Geografiske rutenettsystemer
- Stedsnavn
- Administrative enheter
- Adresser
- Eiendomsteiger
- Transportnett
- Hydrografi
- Vernede områder

Vedlegg II-tema

- Høyde
- Arealdekke
- Ortofoto
- Geologi

Vedlegg III-tema

- Statistiske enheter
- Bygninger
- Jordarter
- Arealbruk
- Menneskers helse og sikkerhet
- Allmenntilgjengelige og offentlige tjenester
- Anlegg for miljøovervåking
- Produksjons- og industrianlegg
- Anlegg for landbruk og akvakultur
- Befolkningsfordeling – demografi
- Områder med særskilt forvaltning, restriksjoner eller regulering samt rapporteringsenheter
- Områder med naturbetingede farer
- Atmosfæriske forhold
- Meteorologisk-geografiske forhold
- Oseanografiske geografiske forhold
- Havområder
- Biogeografiske områder
- Habitater og biotoper
- Artsfordeling
- Energiressurser
- Mineralressurser

Kommunale og fylkeskommunale datasett er bare omfattet av direktivet når dataene blir samlet inn eller formidlet iht. lov eller forskrift (artikkel 4 nr. 6). Etter departementets vurdering gjelder dette data omfattet av plan- og bygningslovens bestemmelser om offentlig kartverk og kommunalt planregister. Dette gjelder bl.a. temaene transportnett, høyde og arealbruk.

5.5 Organer som etter direktivet skal dele data og tjenester

Direktivet er i utgangspunktet rettet mot offentlige myndigheter. Med offentlig myndighet menes (artikkel 3 nr. 9):

- a) en statlig eller annen offentlig forvaltning, herunder offentlige rådgivende organer, på nasjonalt, regionalt eller lokalt plan,
- b) enhver fysisk eller juridisk person som utfører offentlige forvaltningsoppgaver i henhold til nasjonal lovgivning, herunder særskilte oppgaver, særskilt virksomhet eller særskilte tjenester i forbindelse med miljøet, og
- c) enhver fysisk eller juridisk person som har offentlig ansvar eller utfører offentlige oppgaver, eller som yter offentlige tjenester i forbindelse med miljøet under tilsyn av et organ eller en person som omfattes av bokstav a eller b

Definisjonen samsvarer med definisjonen i miljøinformasjonsdirektivet, og ligger til grunn for hva som regnes som offentlig organ etter miljøinformasjonsloven § 5 første ledd, jf. Ot.prp. nr. 116 (2001-2002) kapittel 10.5 og 10.6 og merknadene til miljøinformasjonsloven § 5.

Kravet om å dele data og tjenester er imidlertid bare rettet mot organ nevnt i artikkel 3 nr. 9 bokstav a og b, og bare når de utfører offentlige oppgaver som kan ha en miljøvirkning (artikkel 17. nr. 1). Organ nevnt i bokstav c skal likevel ha teknisk mulighet til å kople sine geodatasett og tjenester til nettet av netjtjenester (artikkel 12 første punktum). Den muligheten skal også være åpen for tredjemann som har geodatasett og -tjenester som er i samsvar med direktivet (artikkel 12 andre punktum).

5.6 Begrensninger når det gjelder deling og offentlig tilgang

Kravet om deling av geodatasett og -tjenester gjelder offentlige myndigheter når de utfører offentlige oppgaver som kan ha en miljøvirkning, jf. artikkel 17 nr. 1.

Det slås eksplisitt fast at slik deling kan begrenses når dette vil kunne sette behandling av saker ved domstolene, offentlig sikkerhet, nasjonalt forsvaret eller internasjonale forbindelser i fare (artikkel 17 nr. 7). I tillegg foreligger det tilsvarende krav i annen EU-rett, jf. rådsdirektiv 2008/114/EF av 8. desember 2008 om identifisering og utpeking av kritisk europeisk infrastruktur og vurdering av behovet

for å beskytte den bedre. Det må også antas at deling av data mellom offentlige etater skal skje i henhold til europeiske og nasjonale regler for personvern, fortrolighet i saksbehandlingen ol. Når ordningene for deling blir gjort tilgjengelige for andre lands myndigheter, fellesskapsinstitusjoner og internasjonale organisasjoner, kan ordningene i tillegg være tilknyttet bruksvilkår i henhold til nasjonal lovgivning (artikkel 17 nr. 6).

Offentlig tilgang til tjenestene kan begrenses ut fra nærmere angitte vilkår (artikkel 13). Ordlyden svarer til artikkel 4 nr. 2 i miljøinformasjonsdirektivet.

Tilgang til søketjenestene kan bare begrenses når slik tilgang vil få negative følger for internasjonale forbindelser, offentlig sikkerhet eller nasjonalt forsvar (artikkel 13 nr. 1 første ledd). Tilgang til geodatasett og -tjenester gjennom de andre tjenestene kan i tillegg begrenses når slik tilgang på nærmere angitte vilkår kan få negative følger for (artikkel 13 nr. 1 andre ledd):

- domstolsbehandling o.l.
- fortroligheten i offentlig saksbehandling, herunder hensynet til forretningshemmeligheter
- personvernet
- vernet av miljøet som informasjonen gjelder, f.eks. sjeldne arters habitat
- immaterialrettigheter

Grunnene for å begrense tilgangen skal fortolkes restriktivt idet det i hvert enkelt tilfelle tas hensyn til allmennhetens interesse av at slik tilgang gis (artikkel 13 nr. 2). I hvert enkelt tilfelle skal allmennhetens interesse av en eventuell utlevering avveies mot interessen som ivaretas ved at det settes begrensninger eller vilkår for slik tilgang. Landene kan ikke med henvisning til internasjonale forbindelser, offentlig sikkerhet eller nasjonalt forsvar, domstolsbehandling eller fortroligheten i offentlig saksbehandling, begrense tilgang til informasjon om utslipp til miljøet.

5.7 Gjennomføringsregler

5.7.1 Innledning

Kommisjonen skal gi utfyllende regler til direktivet i form av gjennomføringsregler. Det omfatter regler om

- Metadata (dokumentasjon av data og tjenester)
- Samvirkningsevne og harmonisering av data og tjenester
- Nettjenester
- Vilkår for fellesskapsinstitusjonenes tilgang til data og tjenester

- Kontroll av den geografiske infrastrukturen og rapportering om gjennomføringen av direktivet

Direktivet åpner på tilsvarende måte for senere tilpasninger i beskrivelsene av de ulike datatemaene i direktivets vedlegg I, II og III (artikkel 4 nr. 7).

Noen gjennomføringsregler foreligger allerede i endelig utgave som en gjeldende kommisjonsrettsakt, mens andre er under arbeid. Selv om gjennomføringsreglene er langt mer detaljerte enn direktivet, er også disse – sett fra et praktisk ståsted – av relativ overordnet art. Bruk av bestemte standarder er vanligvis ikke formulert i krav form, men framgår i stedet i form av veiledende dokumenter. De mer praktiske og tekniske sidene ved gjennomføringen av direktivet vil være avhengig av de samlede gjennomføringsreglene så vel som den tilhørende veiledningen.

Bestemmelsene vedtas dels etter framgangsmåten i den ordinære forskriftsproseduren i EU, dels etter forskriftsproseduren med kontroll (artikkel 22). Kommisjonen skal i den forbindelse bistås av en forskriftskomiteé (INSPIRE-komiteen). Norge deltar som EØS-land i arbeidet i komiteen, representert ved Miljøverndepartementet.

Kommisjonen baserer mye av arbeidet med gjennomføringsreglene på arbeid i en rekke ekspertgrupper, og med bidrag fra berørte nasjonale etater (Legally Mandated Organisation) og brukere (Spatial Data Interest Community). Norge har deltatt med eksperter i flere av gruppene. Statens kartverk koordinerer norske bidrag gjennom samarbeidet i Norge digitalt.

5.7.2 Metadata (dokumentasjon av data og tjenester)

Direktivet setter krav til framstilling av metadata, dvs. beskrivende dokumentasjon av de ulike geodatasettene og tjenestene (artikkel 5 nr. 1). Landene skal sørge for at metadata er fullstendige og av tilstrekkelig kvalitet (artikkel 5 nr. 3). Nærmere krav til utformingen framgår av artikkel 5 nr. 2, men fastsettes i hovedsak som gjennomføringsregler til direktivet (artikkel 5 nr. 4). Metadata for geodatasett som tilsvare vedlegg I og II-tema, skal være på plass senest to år etter at gjennomføringsreglene har trådt i kraft (artikkel 6). Metadata for geodatasett som tilsvare vedlegg III-tema, skal være på plass senest tre år deretter. For EFTA-landene løper fristen fra EØS-komiteens beslutning om å implementere gjennomføringsreglene om metadata trer i kraft.

Gjennomføringsreglene om metadata trådte i kraft 24. desember 2008 i form av en kommisjons-

forordning.³ Forordningen fastsetter minimumskrav til hvordan metadataelementene skal utformes. Forordningen regner opp i underkant av tju metadataelementer for de enkelte datasett og tjenester. Det omfatter bl.a. opplysninger om

- identifikasjon, klassifisering og tilgangsadresser
- geografisk plassering og oppløsning
- tidsreferanse og dannelseshistorie
- hvordan dataene samsvarer med kravene til samvirkningsevne og harmonisering
- vilkår for tilgang til og bruk og eventuell tilhørende betaling
- ansvarlig offentlige myndighet

5.7.3 Samvirkningsevne og harmonisering av data og tjenester

For å kunne dele data mellom virksomheter, må data og tjenester kunne samvirke. Det forutsetter at de forskjellige datasettene i tilstrekkelig grad er harmonisert med hverandre, dvs. at de følger visse felles regler for struktur, identifisering og klassifisering mv.

Nærmere krav til samvirkningsevne (interoperabilitet) og harmonisering av data og tjenester fastsettes i hovedsak som gjennomføringsregler til direktivet (artikkel 7 nr. 1). Landene skal gi berørte myndigheter, brukere, produsenter, tilbydere av verdiøkende tjenester og andre som har interesse av vedkommende geodata i kraft av sin rolle i infrastrukturen, mulighet til å delta i forberedende drøftinger om innholdet i gjennomføringsreglene (artikkel 7 nr. 5). Landene skal sikre at all informasjon som er nødvendig for å overholde kravene til samvirkningsevne og harmonisering, blir gjort tilgjengelig for brukerne (artikkel 10 nr. 1).

Forslag til bestemmelser i form av en kommisjonsforordning om samvirkningsevnen til geodata og geodatatjenester ble godkjent av INSPIRE-komiteen 14. desember 2009. Forordningen er ventet å tre i kraft ultimo 2010. Forordningen fastsetter krav til datamodell med utdypende spesifikasjoner for harmoniserte datasett innenfor hvert enkelt datatema. I denne omgang omfatter forordningen bare bestemmelser vedrørende vedlegg I-tema. Det er ventet at forslag til supplerende bestemmelser om bruk av felles koder vil bli lagt fram for INSPIRE-komiteen medio 2010. Supplerende bestemmelser

vedrørende vedlegg II og III-tema er ventet å bli lagt fram for INSPIRE-komiteen medio 2012.

Landene skal gi tilgang til alle nylig innsamlede og sterkt omstrukturerte data i samsvar med reglene innen to år etter av vedkommende regelsett er vedtatt (artikkel 7 nr. 3). For andre data som fremdeles er i bruk, er fristen sju år. For EFTA-landene løper fristen fra EØS-komiteens beslutning om å implementere vedkommende regelsett trer i kraft.

5.7.4 Nettjenester

Direktivet setter enkelte krav til nettjenestenes funksjonalitet og tilkoplingsmuligheter (artikkel 11 og 12). I hovedsak vil kravene til tjenestene fastsettes som gjennomføringsregler til direktivet (artikkel 16). Direktivet definerer som nevnt fem tjenestetypene:

- søketjenester
- visningstjenester
- nedlastingstjenester
- omformingstjenester
- aktiveringstjenester

Første utgave av gjennomføringsreglene trådte i kraft 9. november 2009 i form av en kommisjonsforordning.⁴ Forordningen formulerer tekniske krav til ytelse, kapasitet og tilgjengelighet for de ulike tjenestetypene. Forordningen omfattet i første omgang bare regler om søke- og visningstjenester.

Forslag til supplerende bestemmelser om nedlastings- og omformingstjenester ble godkjent av INSPIRE-komiteen 14. desember 2009. Denne delen er ventet å tre i kraft medio 2010. Det er ventet at forslag til supplerende bestemmelser om aktiveringstjenester blir lagt fram for INSPIRE-komiteen medio 2012.

Tjenestene skal være i ordinær drift senest 24 måneder etter at de respektive bestemmelsene har trådt i kraft. Søke- og visningstjenestene skal således være i ordinær drift fra november 2011 (forordningen artikkel 4). For EFTA-landene løper fristene fra ikrafttredelsen av EØS-komiteens beslutninger om å implementere de respektive bestemmelsene.

Plikten til å ha tjenester gjelder så langt som plikten for å utarbeide metadata gjelder, jf. artikkel 11 nr. 1. Fristene for å utarbeide metadata er omtalt i kapittel 5.7.2.

Direktivet er til en viss grad inkonsistent når det gjelder fristene for å utarbeide nettjenester, da

³ Kommisjonsforordning (EF) nr. 1205/2008 av 3. desember 2008 om gjennomføring av europaparlaments- og rådsdirektiv 2007/2/EF vedrørende metadata

⁴ Kommisjonsforordning (EF) nr. 976/2009 av 19. oktober 2009 om gjennomføring av europaparlaments- og rådsdirektiv 2007/2/EF vedrørende nettjenester

plikten til å gi tilgang til harmoniserte data i visse tilfeller inntre senere enn fristene for å utarbeide metadata. I utgangspunktet er fristene for harmonisering og utarbeiding av metadata uavhengig av hverandre, men harmoniseringsreglene inkluderer indirekte for flere datatema, en nødvendig presisering av hvilke data de enkelte datatemaene faktisk omfatter. Dette gjelder i særlig grad vedlegg III-tema. For EFTA-landene har dette mindre praktisk betydning da fristene for å utarbeide metadata for disse landene er bedre tilpasset fristene for å harmonisere data. Departementet legger til grunn at plikten til å gi tilgang til et *bestemt* datasett i utgangspunktet regnes i forhold til fristen for å utarbeide metadata for vedkommende datasett, men ikke tidligere enn at det foreligger bestemmelser om dataharmonisering som definerer vedkommende datatema.

Utfyllende spesifikasjoner for tjenestene framgår av den tekniske veiledningen til gjennomføringsreglene. Spesifikasjonene omfatter bl.a. hvilke internasjonale standarder som skal benyttes for de ulike tjenestetypene.

En nærmere omtale av netjtjenestene framgår av vedlegg 2.

5.7.5 Vilkår for fellesskapsinstitusjonenes tilgang til data og tjenester

Landene skal gi fellesskapets institusjoner og organ tilgang til geodata og -tjenester på harmoniserte vilkår. Det skal fastsettes utfyllende gjennomføringsregler vedrørende disse vilkårene (artikkel 17 nr. 8). Reglene er vedtatt i form av en kommisjonsforordning om datadeling med fellesskapsinstitusjoner.⁵ Forordningen trådte i kraft 19. april 2010. Forordningen vil gjelde for EFTA-landene når EØS-komiteens beslutning om å implementere forordningen trer i kraft.

Forordningen fastsetter enkelte felles vilkår for fellesskapsinstitusjonenes tilgang til nasjonale geodata og tjenester, herunder kontraktører som handler på deres vegne.

De administrative og rettslige rammene for deling internt i det enkelte land, og mellom land, er fastsatt i direktivet kapittel 5 (artikkel 17). Det skal ikke gis gjennomføringsregler om dette. Det vil derfor være opp til landene selv å etablere de mer

detaljerte ordningene basert på lokale forutsetninger. Landene vil derfor fortsatt kunne organisere deling av data og tjenester etter egne regler, rammeverk og tradisjoner for offentlig samarbeid.

5.7.6 Kontroll av den geografiske infrastrukturen og rapportering om gjennomføringen av direktivet

Landene skal kontrollere gjennomføringen og bruken av den nasjonale infrastrukturen (artikkel 21). Nærmere regler fastsettes i utfyllende gjennomføringsregler (artikkel 21 nr. 4). Reglene er vedtatt i form av en kommisjonsbeslutning om kontroll og rapportering.⁶ Beslutningen trådte i kraft 5. juni 2009.

Beslutningen fastsetter et sett resultatindikatorer som landene skal publisere årlig, bl.a. andel av datasett som er i samsvar med direktivets krav. Landene skal sende en rapport om gjennomføringen av direktivet til Kommisjonen hvert tredje år, første gang i mai 2010. For EFTA-landene regnes rapporteringsfristene fra ikrafttredelsen av EØS-komiteens beslutning om å implementere direktivet. Rapporten skal bl.a. inneholde en oppsummerende beskrivelse av

- hvordan koordineringen mellom produsenter, brukere, formidlingsorgan fungerer
- forholdet til tredjemann
- hvordan kvalitetssikringen er organisert
- bruken av infrastrukturen
- avtaler om datadeling mellom offentlige myndigheter
- kostnad og nytte ved gjennomføringen av direktivet

5.8 Timeplan

Fristen for å implementere direktivet i nasjonal rett var 15. mai 2009 (artikkel 24). Fra dette tidspunktet gjelder kravet om deling av data mellom offentlige myndigheter. For EFTA-landene gjelder kravet når EØS-komiteens beslutning om å implementere direktivet trer i kraft. Kommisjonen har varslet at den vil sette den felles europeiske geoportalen i ordinær drift fra utgangen av 2010.

Kravene til samvirkingsevne og harmonisering av data og tjenester, framstilling av metadata

⁵ Kommisjonsforordning (EF) nr. 268/2010 av 29. mars 2010 om gjennomføring av europaparlaments- og rådsdirektiv 2007/2/EF vedrørende tilgang til medlemsstatenes geodata-sett og geodatatjenester for fellesskapsinstitusjoner og -organer på harmoniserte vilkår

⁶ Kommisjonsbeslutning av 5. juni 2009 om gjennomføring av europaparlaments- og rådsdirektiv 2007/2/EF vedrørende kontroll og rapportering (2009/442/EF)

og oppretting av nettjenester følger en trinnvis timeplan, se boks 5.1. For EFTA-landene løper fristene i forhold til ikrafttredelsen av EØS-komiteens beslutninger, noe som i praksis innebærer om lag to år lengre frister for framstilling av metadata og tilhørende tjenester. De andre fristene vil i praksis være om lag som for EU-landene.

Utgangen av 2011 representerer en viktig milepæl. Da skal de første visningstjenestene være i ordinær drift. Fra dette tidspunktet skal det således foreligge en europeisk geografisk infrastruktur. Senere milepæler kan betraktes som forbedrede versjoner av denne.

Boks 5.1 Timeplan for gjennomføring av direktivet i EU

desember 2010	Utarbeide metadata for vedlegg I og II-data
desember 2013	Utarbeide metadata for vedlegg III-data
november 2011	De første søke- og visningstjenestene i ordinær drift
medio 2012*	De første nedlastings- og omformingstjenestene i ordinær drift
ultimo 2013*	De første aktiveringstjenestene i ordinær drift
ultimo 2012*	Tilgang til nylig innsamlede vedlegg I-data på harmonisert form
ultimo 2014*	Tilgang til nylig innsamlede vedlegg II og III-data på harmonisert form
ultimo 2017*	Tilgang til øvrige vedlegg I-data på harmonisert form
ultimo 2019*	Tilgang til øvrige vedlegg II og III-data på harmonisert form

* Fristene regnes ut i fra når de respektive gjennomføringsreglene foreligger. Det kan innebære forskyvninger i timeplanen.

6 Gjennomføring av direktivet i de andre nordiske landene mv.

Danmark har implementert direktivet i form av «Lov om infrastruktur for geografisk informasjon». Loven tar utgangspunkt i temaene fastsatt i direktivet, men åpner for å utvide virkeområdet i forskrift. Loven fastslår at miljøministeren skal opprette en dansk geoportal som gjør geodata og tjenester allment tilgjengelig. Miljøministeren kan fastsette regler om hvilke geodatasett som skal anvendes av forvaltningen som felles grunnlag for digital forvaltning.

Finland har implementert direktivet i form av «Lag om en infrastruktur för geografisk informasjon». Loven skal forbedre tilgjengeligheten og bruken av offentlige geografiske data ved at det opprettes en sammenhengende infrastruktur for geografisk informasjon og at de tilhørende tjenester gjøres allment tilgjengelig. Myndigheter som forvalter geografisk informasjon, skal se til at geografiske data er tilgjengelig for visning og overføring. Lantmåteriverket har ansvaret for at det innrettes en nettjeneste som gjør det mulig å søke etter data.

I Sverige sendte regjeringen forslag til «Lag om geografisk miljöinformation» til Lagrådet for uttalelse 19. mars 2010. Loven skal sørge for en fungerende infrastruktur for romlig informasjon som kan ha betydning for vernet av menneskenes helse og miljøet.

På Island la regjeringen fram forslag til «Lög um grunngerð landupplýsinga» for Alltinget 31. mars 2010. Forslaget bygger i stor grad på den danske loven.

Sveits samarbeider med EU om tilgang til miljøinformasjon. Sveits er ikke rettslig bundet av direktivet, men en sveitsisk lov om geoinformasjon (Geoinformationsgesetz 5.10.2007) er fra sveitsisk hold betraktet å være i samsvar med direktivet.

Det er etablert et nettverk mellom de ansvarlige departementene og de nasjonale geodatakoordina-

torene i de nordiske landene i arbeidet med direktivet, gjennomføringsreglene og nasjonal gjennomføring. De nordiske landene samarbeider bl.a. om utvikling av geoportaler. Dette samarbeidet omfatter også Nederland. Alle disse landene har valgt å basere sin utvikling på en åpen og fri programvare. Utviklingen skal tilfredsstillere kravene i direktivet og nasjonale krav. Siden utviklingsarbeidet er basert på fri programvare, vil resultatene også tilflyte allmennheten.

Det foregår aktivitet på flere områder innenfor EU for å gjennomføre direktivet både praktisk og formelt. Det er bl.a. startet opp et eget prosjekt for å spesifisere metoder, og utvikle og utprøve løsninger til støtte for gjennomføringen av direktivet. Prosjektet (ESDIN – Underpinning the European Spatial Data Infrastructure with a Best Practice Network) omfatter nasjonale geodata-institusjoner, teknologi-leverandører og forskningsmiljøer, og har et budsjett fra EU på 4,8 mill. euro. Statens kartverk leder arbeidet med tre delprosjekter, ett om teknisk arkitektur, ett om omformingstjenester og ett for å utvikle gode prinsipper for lisensiering og prising av data.

Norge bidrar med EØS-midler til flere prosjekter relatert til direktivet i de nye medlemslandene. Polen gjennomfører bl.a. flere prosjekt om standardisering og tilgjengeliggjøring av eiendomsdata og andre geodata. I et kompetansebyggingsprosjekt på regionalt og lokalt nivå i Polen, er det etablert samarbeid med det interkommunale geodatasamarbeidet i Vestfold. Tilsvarende inngår erfaringsoverføring fra Norge digitalt i et samarbeid med det nasjonale kartverket i Slovenia.

Arbeid for bedre geografiske infrastrukturer er ikke avgrenset til Europa, men er et tiltak som har oppmerksomhet i mange land, bl.a. i store land som USA, Canada, India og Australia.

7 Implementering av direktivet i norsk rett

Det foreligger i dag ingen direkte lovhjemler for den nasjonale infrastrukturen for geografisk informasjon. Norge digitalt er i prinsippet et frivillig samarbeid.

Noen enkeltbestemmelser har en viss relevans, først og fremst plan- og bygningsloven § 2-1 første ledd som bestemmer at

- kommunen skal sørge for at det foreligger et oppdatert offentlig kartgrunnlag for plan- og bygningsformål
- staten skal stille til rådighet nasjonale kartdata for alle kommuner
- statlige, regionale og kommunale organer skal legge stedfestet informasjon til rette slik at informasjonen er lett tilgjengelig for bruk i plan- og byggesaksbehandlingen

I medhold av plan- og bygningsloven, kart- og planforskriften § 14 tredje ledd, er det uttrykkelig fastsatt at informasjon fra kommunale digitale planregistre skal inngå i den nasjonale geografiske infrastrukturen.

Departementet anbefalte i høringsforslaget å implementere direktivet i form av en ny lov om en infrastruktur for geografisk informasjon (geodataloven).

Høringsuttalelser

Forsvarsdepartementet er positiv til en implementering av direktivet, og mener dette vil sikre tilgang til offentlig forvaltet geografisk informasjon. Det samme uttaler *Statsbygg*.

Kommunal- og regionaldepartementet uttaler at god tilgang til geodata kan gi redusert ressursbruk på henvendelser, og elektronisk tilgjengelig data kan gi raskere saksbehandling.

Fylkeskommunene Hedmark og Oppland ser klare positive gevinster i å formalisere et samarbeid innenfor det europeiske rammeverket som den europeiske geografiske infrastrukturen (INSPIRE) legger opp til. De ser det som svært ønskelig med løsninger som gir rutiner for en god og grenseovergripende geodatautveksling og -forvaltning for land som er med i samarbeidet og hvor det tidligere ikke har vært formaliserte rutiner for slik utveksling

av geodata. Fylkeskommunene Aust-Agder, Nordland og Østfold stiller seg også positive til lovforslaget. Østfold uttaler at direktivet vil kunne bidra til å gi store gevinster for forvaltningen og samarbeidet internasjonalt, gjennom kvalitetsheving, felles standarder og harmonisering av digitale kartdata og geografisk informasjon. Østfold mener imidlertid at det er nødvendig å avklare bedre formål, geografisk virkeområde og ansvarsfordeling mellom deltakerne i Norge digitalt.

Artsdatabanken finner det både logisk og formålstjenlig at regelverket og rammeverket i Norge digitalt videreføres ved å institusjonalisere direktivet i norsk lovverk.

Direktoratet for naturforvaltning er enig i at den europeiske geografiske infrastrukturen (INSPIRE) føyer seg godt til gjeldende norsk politikk for elektronisk forvaltning, og at organisering og drift av INSPIRE vil kunne gjennomføres ved en videreutvikling av det eksisterende samarbeidet under Norge digitalt.

Standard Norge oppfatter direktivet som et viktig instrument for å gjøre geografisk informasjon til og fra myndigheter og andre aktører tilgjengelig.

Kommunene i Follo ser behovet for en lov som regulerer infrastrukturen for geografisk informasjon uavhengig av implementeringen av direktivet, og støtter således departementets forslag om innføring av en geodatalov. Kommunene mener at det er behov for en bredere utredningsprosess før loven utvides ut over direktivets krav.

Andre høringsinstanser som er positive til å lovfeste en infrastruktur for geografisk informasjon er bl.a. *Samferdselsdepartementet*, *Fylkesmennene*, *Domstoladministrasjonen*, *Nasjonalbiblioteket*, *Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB)*, *Fiskeridirektoratet*, *Jernbaneverket*, *Kystverket*, *Meteorologisk institutt*, *Norges geologiske undersøkelse*, *Politiidirektoratet*, *Riksantikvaren*, *Statens kartverk*, *Statistisk sentralbyrå*, *Askim kommune*, *Bergen kommune*, *Fredrikstad kommune*, *kommunene på nedre Romerike*, *Avinor AS*, *Norges geotekniske institutt*, *Norsk institutt for vannforskning (NI-VA)*, *Geoforum* og *Norges skogeierforbund*.

Norsk institutt for skog og landskap har ingen prinsipielle innvendinger mot å lovfeste en nasjonal

infrastruktur for geografisk informasjon, men kan ikke se at Norge har noen vesentlig nytte av å slutte seg til den europeiske infrastrukturen, og uttaler:

«På bakgrunn av de beskrivelsene som per februar 2009 foreligger av påtenkt innhold og struktur i INSPIRE oppfatter Skog og landskap det dit hen at INSPIRE nå tar mål av seg til å overstyre den nasjonal geografiske infrastrukturen. Norge bør ut fra dette vurdere å ikke slutte seg til INSPIRE.»

Statens landbruksforvaltning mener det bør gjøres en kost/nytte-vurdering på hvorvidt kostnadene for Norge å tilslutte seg direktivet står i forhold til den nytteverdien som oppnås.

Departementets vurderinger

Målet og prinsippene for direktivet føyer seg godt til gjeldende norsk politikk for elektronisk forvaltning slik dette bl.a. er uttrykt i planen *eNorge 2009*,

St.meld. nr. 17 (2006-2007) *Eit informasjonssamfunn for alle* og St. meld. nr. 30 (2002-2003) «*Norge digitalt*» – *et felles fundament for verdiskaping*. Direktivet vil bedre tilgangen til miljøinformasjon for offentlige myndigheter nasjonalt og internasjonalt. Direktivet vil antakelig også få positive ringvirkninger for tilgang til, og bruk av, offentlig informasjon generelt. Norge kan antakelig høste fordel av internasjonal satsing på standardisering av geografisk informasjon.

Direktivet er tatt inn i EØS-avtalen med forbehold om Stortingets godkjenning, jf. Prop. 120 S (2009-2010) *Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 55/2010 av 30. april 2010 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2007/2/EF av 14. mars 2007 om etablering av en infrastruktur for geografisk informasjon i Det europeiske fellesskapet (INSPIRE)*.

8 Hovedprinsipper for en ny geodatalov

8.1 Innledning

8.1.1 Høringsforslaget

Høringsforslaget baserte seg på Norge digitalt som et obligatorisk lovpålagt samarbeid. Utgangspunktet var likevel at samarbeidet i hovedsak skulle være selvregulerende basert på avtaler partene i mellom. Høringsforslaget sa således lite om den konkrete organiseringen ut over at Statens kartverk ble tildelt rollen som statens geodatamyndighet. Kartverket skulle i denne egenskap koordinere arbeidet med Norge digitalt og overvåke den geografiske infrastrukturen. Kartverket skulle videre gjøre resultatet av overvåkingen tilgjengelig for allmennheten og Kommisjonen, og fungere som nasjonalt kontaktpunkt mot andre land og Kommisjonen. Høringsforslaget åpnet for å gi enkelte mer prinsipielle bestemmelser i form av forskrift framfor som avtale. Ved uenighet om forståelse av avtalen mellom partene, skulle departementet kunne avgjøre saken.

8.1.2 Høringsuttalelser

8.1.2.1 Generelt

Et stort flertall av høringsinstansene stiller seg positive til lovforslaget. Se også kapittel 7.

Fylkesmennene, Direktoratet for naturforvaltning, Domstoladministrasjonen, Jernbaneverket og Kystverket mener det må skilles tydelig mellom hva som er kravene i henhold til direktivet og hva som er kravene til en nasjonal infrastruktur for geografisk informasjon. Det ble uttalt at slik høringsutkastet foreligger, er det uklart om etablering av geodata ligger innenfor lovens formål.

Landbruks- og matdepartementet mener:

«...det er prinsippet om en infrastruktur, formålet med den, hva som skal inngå og hvem som skal delta, som bør lovreguleres. Hvordan dette organiseres som gjennomføringsmetode, organisasjonsform og navn (les Norge digitalt) bør holdes utenfor loven».

Det samme uttaler *Norsk institutt for skog og landskap*.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) mener at det er ønskelig at Norge får en egen geodatalov, siden geografiske informasjonssystemer får stadig større betydning i samfunnet, ikke minst innenfor samfunnssikkerhetsområdet. DSB mener at loven primært må beskrive og regulere norsk geodatavirksomhet og at direktivet bare implementeres i forskriftene.

Norges geologiske undersøkelse (NGU) stiller spørsmål til definisjonen av allmennheten og spør om begrepet omfatter næringslivet:

«En formulering om at 'loven skal sikre tilgang til geografisk informasjon (geodata) for offentlig sektor, næringslivet og allmennheten' vil indikere bredden i lovformålet på en bedre måte. Men best er det trolig å bruke den formuleringen for lovfesting av tilgangen til geografisk informasjon, som allerede foreligger i § 2-1 i den nye plan- og bygningsloven, 'offentlige og private formål'.»

Riksarkivaren er av den oppfatning at Norge digitalt, gjennomført slik det legges opp til i forslag til lov om en infrastruktur for geografisk informasjon, vil bli et tjenlig redskap både for forvaltningen og befolkningen. Riksarkivaren viser til at arkivlovens regler om bevaring av arkivmateriale omfatter offentlige geodatabaser. Det kan være aktuelt å foreta periodisering eller former for uttrekk for langtidsbevaring av geodata omfattet av loven.

Statistisk sentralbyrå er positiv til en geodatalov som sikrer en nasjonal infrastruktur for geografisk informasjon og tilgang til offentlig forvaltede geodata og geodatatenester. Tilgang til harmoniserte geodatasett vil være av stor betydning for den del av SSBs statistikkvirksomhet som vektlegger den geografiske dimensjonen i produksjon og analyse. Andre høringsinstanser som peker på fordelene med en egen geodatalov er bl.a. *Jernbaneverket*.

Askim kommune uttaler:

«Hovedformålet med loven bør være å sikre den nasjonale geografiske infrastrukturen som grunnlag for tilgang til nasjonale data og tjenester. Det bør framgå at Norge digitalt-samarbeidet skal videreføres som i dag. I lovteksten må det skilles på hva som er nasjonal geografisk in-

frastruktur og hva som er leveranse til EØS-landene.»

Drammen kommune er enig i at loven bør omhandle både sikring av nasjonal og europeisk infrastruktur for geografisk informasjon, gjennom henholdsvis formalisering av Norge digitalt-samarbeidet og implementering av direktivet.

GeoForum støtter lovens formål slik det er formulert i høringsforslaget.

8.1.2.2 Lovtekniske løsninger

Fornyings- og administrasjonsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og *Norges geologiske undersøkelse* reserverer seg mot forslaget om egen lov, og mener at muligheten for å gjennomføre direktivet gjennom nye bestemmelser i allerede eksisterende lover burde vært vurdert grundigere – særlig synes plan- og bygningsloven å egne seg.

Olje- og energidepartementet mener imidlertid at implementering gjennom endring i plan- og bygningsloven ikke kan være et alternativ. Direktivet antas å kunne være aktuelt også utenfor plan- og bygningslovens virkeområde.

Fylkesmennene mener at en implementering i plan- og bygningsloven ikke er en god løsning da en geodatalov vil kunne ha en bredere og mer allmenngyldig virkning. Fylkesmennene mener at geografisk virkeområde må angis i loven. Fylkesmennene foreslår videre å ta ut bestemmelsene om geodatatjenestene, allmennhetens tilgang til tjenestene, samvirkningssevne og metadata fra loven og flytte disse over i forskrifter til loven.

Statens kartverk foreslår å omstrukturere lovteksten i en del som gjelder den nasjonale infrastrukturen og en del som gjelder den europeiske infrastrukturen.

Norsk institutt for skog og landskap uttaler at virkeområdet bør være en infrastruktur for deling av data, og ikke omfatte etablering, forvaltning og vedlikehold av geografiske data. Loven må heller ikke rokke ved rettighetsforholdet til etablerte data.

Bergen kommune har en liknende uttalelse. Kommunen mener at bestemmelsen om saklig virkeområde bør indikere hvilke tema som omfattes av loven, samt gjøre klart at det i forskrift fastsettes hvem som er ansvarlig for de nasjonale datasettene for de ulike temaene.

Trondheim kommune mener at de geodatatemaene loven skal gjelde for, bør angis i loven og ikke i forskrift, bl.a. for at kommunen skal kunne beregne omfanget av forpliktelser som følger av loven.

Drammen kommune viser derimot til at infrastrukturen for geografisk informasjon er et sterkt

teknologisk og kunnskapspreget saksområde, og støtter opplegget med en rammelov der storparten av detaljreglene som må ligge til grunn for den utøvende praksis, blir konkretisert i forskrift. *Kommunene i Nord-Hordaland og Gulen* har en liknende uttalelse.

Norges geologiske undersøkelse (NGU) mener at paragrafene om geodatatjenestene, samvirkningssevne og metadata godt kan slås sammen.

8.1.2.3 Organiseringen av samarbeidet

Fornyings- og administrasjonsdepartementet setter spørsmålsteget ved om samarbeidsmodellen for Norge digitalt er godt egnet til å oppfylle direktivets krav til infrastruktur mv. Norge digitalt er velfungerende og har mange sterke sider, men den forretningsmodellen som samarbeidet bygger på er langt fra ideell med tanke på å tilrettelegge for en offentlig infrastruktur for utveksling og deling av informasjon.

Fylkesmennene mener at virkningen av en lovfesting av Norge digitalt samarbeidet ikke er grundig nok utredet. Det er på den ene side viktig å få på plass mekanismer for å håndtere de tilfeller der samarbeidsløsningen ikke vinner fram og enkeltparter blokkerer for videre fremdrift. På den annen side er det behov for å vurdere nærmere hvordan en overgang fra samarbeid til lovpålagt oppgave vil påvirke dagens samarbeid. Fylkesmennene etterlyser også en mer grunnleggende beskrivelse av styringsstrukturen i Norge digitalt, herunder forholdet til statens geodatamyndighet. *Fylkeskommunene Hedmark og Oppland* slutter seg til uttalelsen.

Fiskeridirektoratet mener det er uklart hvilken rolle Statens kartverk skal ha etter loven. Direktoratet mener at dagens ordning som baserer seg på et samarbeid mellom likeverdige parter bør videreføres. Referansegruppens rolle som et reelt beslutende organ, bør formaliseres og gis et mer dekkende navn, samt beskrives i den nye geodataloven.

Statens vegvesen mener at Statens kartverks rolle som styringsmyndighet ikke er godt nok beskrevet. Høringsnotatet avklarer ikke entydig hvorvidt geovekstsamarbeidet og dataene som etableres i dette samarbeidet vil bli innlemmet i Statens kartverks styringsmyndighet. Statens vegvesen uttaler:

«Nasjonalt har vi i Norge Digitalt etablert en velfungerende geografisk infrastruktur som forvalter og leverer data utover målsettingen for direktivet. Norge Digitalt fungerer godt som et frivillig samarbeid. Et tvungent samarbeid berører to forhold spesielt. Det ene gjelder samarbeidsrelasjoner, det andre gjelder teknologisk

frihet. Statens vegvesen kan ikke se at en lovfesting av deltakelse for å sikre gjennomføringen av Inspire-direktivet kan garantere bedre samarbeid med parter som i dag ikke ønsker å delta. Ved å lovpålegge deltagelse i den nasjonale geografiske infrastrukturen kan derimot en utilsiktet bivirkning være at man sementerer historiske samarbeidsformer basert på et gitt teknologisk utviklingsstrinn.»

Bergen kommune anbefaler at Norge digitalt holdes utenfor loven. Det er i dag et system som nå etter hvert fungerer godt. Det er stor entusiasme og motivasjon for videreutvikling av samarbeidet. Utvikling av nettjenester, tekniske standarder og spesifikasjoner er kommet langt for de nasjonale brukerne, mens iverksettingen av EU-direktivet i full skala ennå har betydelige teknologiske utfordringer. I framtiden kan loven utvides dersom det er behov for det og den teknologiske utviklingen gjør det ønskelig. Også flere andre høringsinstanser, bl.a. *Forsvarsdepartementet*, *Bergvesenet*, *Jernbaneverket*, *Statens landbruksforvaltning* og *Avinor AS*, frarår en direkte henvisning til Norge digitalt i loven.

Statistisk sentralbyrå (SSB) synes det er uklart hvilken status og funksjon en avtale mellom to parter egentlig vil ha dersom den i realiteten er regulert av loven og forskifter, og hvor departementet er gitt myndighet til å avgjøre eventuelle avtaletvister. SSB peker på at loven ikke gir noen anvisning på eventuelle sanksjonsmuligheter dersom en obligatorisk part ikke oppfyller sine forpliktelser.

Aust-Agder fylkeskommune etterlyser en presisering av hvordan eventuell uenighet om betalingen mellom partene skal håndteres.

Østfold fylkeskommune ser det som særdeles viktig å ivareta de gode arenaene for samspill og utvikling som har vært opparbeidet gjennom frivilligheten i Norge digitalt. Et krav om deltakelse må ikke føre til passivisering eller uklare ansvarsforhold.

Statens kartverk ser en del utfordringer ved en konkret lovforankring av selve Norge digitalt-samarbeidet, men har ut fra en helhetsvurdering kommet fram til at dette sannsynligvis vil være den mest hensiktsmessige løsningen. Geodataloven bør regulere datadeling, men ikke etablering og vedlikehold av data.

Askim kommune mener kommunene fortsatt kun bør levere data innenfor Norge digitalt. Videre harmonisering av kommunale datasett for distribusjon innen EØS-statene bør forgå i en sentral enhet hos Statens Kartverk.

Bergen kommune viser til at lovforslaget legger myndigheten til fortolkning av eksisterende avtaler om deltakelse i Norge digitalt til departementet. I

den grad deltakelsen blir regulert i forskrift, har denne bestemmelsen ingen betydning. For forhold som ikke blir dekket av forskrift virker bestemmelsen meget urimelig og etablerer en ubalanse mellom avtalepartene. Kommunen foreslår derfor at bestemmelsen utgår. *Oslo kommune* har en liknende uttalelse.

Drammen kommune viser til at lovforslaget:

«...medfører pliktig medlemskap for så å si alle dataleverandører til infrastrukturen – og dette gjelder for tre ulike forvaltningsnivåer (kommune, fylkeskommune og staten) – er det urasjontelt å opprettholde dagens avtaleordning med årlig fornyelse av avtaler. Disse partenes rettigheter og plikter bør helt ut fastlegges i forskriftene til loven. Ved dette oppnår en både større forutsigbarhet og enklere administrative rutiner enn med dagens ordning.»

Kommunene i Nord-Hordaland og Gulen har en liknende uttalelse som Drammen. Kommunene foreslår at det blir lovfestet et råd for Norge digitalt. Kommunene mener at pliktig medlemskap for alle offentlige instanser vil gi et mer robust samarbeid, og at dette er et nødvendig skritt.

Trondheim kommune mener at:

«...modellen med et selvregulerende samarbeid etter forslaget fremstår temmelig uthullet. Kommunene har ikke avtalekompetanse og alternative tvisteløsningsmekanismer synes ikke vurdert. Kommunen anser heller ikke at grunnleggende prinsipper ivaretas ved at departementet både skal utforme regelverket, tolke det og avgjøre tvister.»

Energibedriftenes landsforening mener at loven bør beskrive hvordan Norge digitalt skal ledes.

Artsdatabanken støtter at Statens kartverk får rollen som statens geodatamyndighet. *Avinor AS* har en liknende uttalelse.

Meteorologisk institutt legger til grunn at Statens kartverks oppgave som geodatamyndighet kun er av koordinerende art og ikke medfører noen styringsmyndighet over Meteorologisk institutt, ei heller gis myndighet til å foreta datapolitiske bestemmelser over data fra Meteorologisk institutt.

Geoforum foreslår å endre betegnelsen «statens geodatamyndighet» til «nasjonal geodatamyndighet», dvs. det statsorgan som følger opp lovens virkeområde.

Norges geologiske undersøkelse (NGU) mener det er uheldig å bruke begrepet «statens geodatamyndighet» når det gjelder en rolle som koordinator for Norge Digitalt. Flere etater har en myndighetsrolle når det gjelder egne geodata. Etter NGUs vurdering er det mer presist å omtale Statens kartverk som «det statsorgan som er kontaktpunkt mot den

europæiske geografiske infrastrukturen (INSPIRE) og som har den praktiske koordineringen av Norge digitalt», og bruke Statens kartverk i stedet for Statens geodatamyndighet der det er nødvendig i lovforslaget. NGU savner dessuten en formalisering av den rollen referansegruppen for Norge digitalt har som besluttsende organ for samordningen.

Norges Jordskifte kandidatforening (NJKF), en faglig gruppe under Teknisk-naturvitenskapelig forening, Tekna, tviler på om det er hensiktsmessig å regulere samarbeidet i Norge digitalt i lovs form. Foreningen tror ikke at en lov uten sanksjonsmidler er et hensiktsmessig verktøy for å opprettholde og videreutvikle Norge digitalt. Tvert om kan en detaljert lov innføre bindinger for videre utvikling av Norge digitalt som kan virke mot sin hensikt. NJKF mener at bestemmelsene i norsk lov for implementering av INSPIRE bør begrenses til det som direkte følger av direktivet.

8.1.3 Departementets vurdering

En nasjonal infrastruktur for geografisk informasjon har stor betydning for en rekke samfunnsområder. Miljøverndepartementet mener det er nødvendig med en egen lov på området. Loven bør bidra til god og effektiv tilgang til offentlig geografisk informasjon (geodata) for offentlige og private formål. For å nå målet er det nødvendig å befeste samarbeidet om deling av geodata mellom virksomheter med offentlige oppgaver, og sikre videre utvikling og drift av den nasjonale infrastrukturen for geografisk informasjon (geodata).

Departementet mener at det ligger vel til rette for å basere gjennomføringen av direktivet på det samarbeidet som allerede er etablert gjennom Norge digitalt. Erfaringene med Norge digitalt har så langt vært svært gode.

Det er viktig å ta vare på de frivillige elementene så langt mulig, og begrense lovgivning til det som er nødvendig. Departementet anbefaler derfor at partene i Norge digitalt så langt råd er, fortsatt bør kunne organisere det praktiske samarbeidet i henhold til gjensidige forpliktende avtaler.

Et avtaleregulert samarbeid må antas å styrke motivasjonen og ansvarsfølelsen hos deltagerne. Innføringen av direktivet gjør det imidlertid nødvendig å regulere i lov og forskrift en rekke forhold som i dag gjøres frivillig. Dette har både fordeler og ulemper. Det er en viss fare for at dynamikken i samarbeidet og entusiasmen og motivasjonen blant de deltakende virksomheter kan bli mindre med et tradisjonelt lov og forskriftsregime. På den annen side vil en formell regulering føre til at organiseringen får klarere og mer forutsigbare rammer. Forut-

sigbarhet er viktig når den geografiske infrastrukturen skal videreutvikles. Forutsigbarhet er viktig når leverandører og brukere skal foreta langsiktige investeringer knyttet til nye løsninger og produkter.

Den geografiske infrastrukturen er blitt virksomhetskritisk for en rekke funksjoner i samfunnet. Det er av denne grunn en fordel om samarbeidet bringes inn i mer formaliserte rammer. Det er etter departementets syn særlig viktig å fastsette hvem som skal være forpliktet til å delta i samarbeidet.

Departementet er imidlertid enig med Bergen kommune m.fl. som argumenterer for at Norge digitalt som sådan ikke bør lovreguleres. Departementet velger av den grunn ikke å gå nærmere inn på hvordan samarbeidet konkret skal organiseres, styringsstruktur utformes, mv. Partene i Norge digitalt har så langt funnet hensiktsmessige løsninger for dette gjennom avtale. Departementet ønsker å videreføre denne linjen.

I den grad det viser seg nødvendig å forskriftsfeste enkelte sider ved samarbeidet, vil det være anledning til dette. Departementet er enig i at det er en bedre løsning å fastsette slike regler i forskrift framfor å gi departementet fullmakt til å overprøve inngåtte avtaler. Det gir en klarer grenseoppgang mellom det avtaleregulerte samarbeidet og gitte rammebetingelser.

Departementet finner ingen eksisterende lover hvor de aktuelle bestemmelsene passer inn på en god måte. Departementet har bl.a. vurdert plan- og bygningsloven, lov om egedomsregistrering (matrikkellova), miljøinformasjonsloven og offentleglova. Virkeområdene for lovene er ulike, både med hensyn til hvilke organer lovene gjelder for, hvilken type informasjon som lovene regulerer tilgangen til, og geografisk virkeområde.

Departementet er enig med Olje- og energidepartementet i at forskjeller i virkeområde gjør implementering av direktivet via plan- og bygningsloven mindre egnet. I tillegg kommer det forhold at plan- og bygningsloven i denne sammenhengen fungerer som en sektorlov som kun regulerer etablering og vedlikehold av noen utvalgte datatema.

Departementet foreslår at loven skal omhandle de mer prinsipielle sidene knyttet til koordineringen av den geografiske infrastrukturen, herunder deling av geodata og tilgang til geodatatenester. Detaljerte og mer tekniske bestemmelser om infrastrukturen er det mest hensiktsmessig å gi i form av forskrifter.

Departementet foreslår at loven – i likhet med direktivet – ikke bør ha bestemmelser om etablering eller vedlikehold av data. Plikten til å etablere

og vedlikeholde data bør fortsatt reguleres gjennom ordinær etatsstyring i stat og kommune, eventuelt basert på sektorlov på områder der det er gitt slik lovgivning, f.eks. matrikkellova.

Departementet er enig i at rollen til Statens kartverk innenfor infrastrukturen først og fremst er av koordinerende art. Departementet foreslår derfor å benevne denne oppgaven som nasjonal geodatakoordinator, jf. forslag til § 3.

8.2 Virksomheter som skal omfattes av plikten til å dele data

8.2.1 Høringsnotatet

Kravet om å dele data og tjenester etter direktivet er i utgangspunktet rettet mot offentlig forvaltning på nasjonalt, regionalt og lokalt plan, jf. omtale i kapittel 5.5. Departementet foreslo i høringsnotatet å utvide kretsen av virksomheter som skulle være forpliktet til å dele data til også å omfatte forskningsinstitutter med basisbevilgning fra staten, teleselskaper som yter leveringspliktige tjenester etter ekomloven (dvs. Telenor ASA) og energiselskaper som er gitt områdekonsesjon etter energiloven.

I tillegg skulle samarbeidet være åpent på avtalemessig grunnlag for andre som har geodatasett eller tjenester som kan forbedre den geografiske infrastrukturen.

8.2.2 Høringsuttalelser

Domstoladministrasjonen er enig i at jordskifte-domstolene fortsatt bør betraktes som en naturlig deltaker i Norge digitalt.

Kystverket er positiv til at loven legger opp til å inkludere et større antall deltakere enn i dag og at deltakelsen blir obligatorisk.

Opplysningsvesenets fond deltar ikke i Norge digitalt, men vil som forvaltningsorgan heretter være omfattet. Fondet uttaler:

«Det er viktig å understreke at fondet ikke er motstander av gjennomføring av direktivet. Men for at en gjennomføring av INSPIRE-direktivet med tvungent medlemskap i Norge digitalt skal bli vellykket, må det innebære fordeler for medlemsorganisasjonene.»

Norsk institutt for skog og landskap peker på at instituttet i sammenheng med geodataforvaltningen ikke er å regne som et forskningsinstitutt, men som statens fagorgan for arealressursdata.

Oslo kommune uttaler at det for flere av kommunens etater vil være positivt at kommunen blir en del av Norge digitalt.

Norsk eiendomsinformasjon AS(NE) viser til at høringsforslaget åpner for å inkludere delvis selvfinansierte aktører i Norge digitalt som derigjennom kan få tilgang til geodata på bedre vilkår enn det sammenlignbare konkurrenter gjør. NE mener at dette fort kan være uforenlig med ikke-diskrimineringsprinsippet i offentleglova § 6 første ledd. NE ber også om en nærmere avklaring av hva som menes med statlig organ og rettssubjekter som utfører offentlige forvaltningsoppgaver.

Posten Norge AS finner det er uklart om Posten omfattes av loven eller ikke.

Fornyings- og administrasjonsdepartementet mener at både Telenor ASA og andre private aktørers deltagelse i Norge digitalt, kan være problematisk i forhold til likebehandlingsprinsippet i viderebruksdirektivet.

Nærings- og handelsdepartementet stiller spørsmål ved om alle forskningsinstitutt som mottar basisbevilgning fra staten bør delta uansett bevilgnings størrelse. Selv om et forskningsinstitutt mottar sin basisbevilgning fra staten, vil en stor del av virksomheten kunne være konsulentvirksomhet som drives i konkurranse med andre konsulent-selskaper. *Fornyings- og administrasjonsdepartementet* har en liknende uttalelse.

Jernbaneverket uttaler at en utvidelse av Norge digitalt kan være problematisk, særlig gjelder dette en generell utvidelse til å gjelde alle typer forskningsinstitutter.

Artsdatabanken derimot støtter forslaget om å la deling av geodata også omfatte forskningsinstitutter.

Meteorologisk institutt mener at det fra et faglig synspunkt er bra å få med forskningsinstituttene, men stiller spørsmål ved den konkurransemessige siden ved at enkelte statsinstitusjoner med konkurranserettet virksomhet kan gis utilsiktet konkurransefortrinn med private virksomheter.

Norges geologiske undersøkelse viser til at instituttsektoren og konsulentbransjen i mange tilfeller har stor grad av overlappende kompetanse og produkter. Hvis bare den ene part har adgang til medlemskap i Norge digitalt, kan det oppstå ulikheter i konkurransevilkår som på sikt kan true konsulentfirmaers evne til å konkurrere på pris og kvalitet – både i forhold til private og offentlige kunder. Deltakelse i Norge digitalt bør derfor ikke gi fordeler for forskningsinstituttene i forhold til konsulent-selskapene. Dersom disse forskningsinstitusjonene pålegges å være medlemmer i Norge digitalt, og det kan være en del som taler for det, så bør det også være åpent for konsulent-selskaper å være medlemmer på like vilkår.

Fredrikstad kommune er åpen for at forskningsinstitusjoner som har stor statlig støtte (minst 30 - 50 %) kan bli deltakere i Norge digitalt, men dette må avveies slik at dette ikke blir en konkurransefordel for noen i forskningsmarkedet. Kommunen mener det bør vises forsiktighet med å oppta medlemmer i Norge digitalt som helt faller utenfor direktivet og som i dag ikke allerede er medlemmer i Geovekst eller Norge digitalt.

Norges geotekniske institutt (NGI) ser spesielt positivt på forslaget om også å inkludere alle relevante forskningsinstitutter. Størsteparten av NGIs forskningsaktivitet er relatert til fysiske og geografiske egenskaper, og det innebærer behov for detaljerte digitale geodata. NGI er enig i at det bør være obligatorisk for alle kommuner å delta i Norge digitalt. Dagens ordning oppleves tungvint og tidkrevende med tanke på å få tilgang til nødvendige geodata. Det er det offentlige som betaler kostnadene for dette i form av unødvendig lang behandlings- og prosesseringstid. NGI ser at Norge vil ha fordel av friere tilgang til digitale geodata og ser positivt på strengere krav til kvalitetssikring og avlevering av datasett som er produsert.

Norges vassdrags- og energidirektorat mener at plikten til å dele data ikke bare skal gjelde nettselskaper med områdekonsesjon, men at dette også bør omfatte selskaper som driver nettanlegg med anleggskonsesjon etter energiloven § 3-1.

Energibedriftenes landsforening (EBL) mener at det er uklart hva man ønsker å oppnå med å utvide virkeområdet til energibransjen, og uttaler:

«EBL mener at det er tilstrekkelig å innføre en minimumsløsning i forhold til direktivet. I første omgang bør man oppfylle de krav som faktisk er stilt i direktivet og så få erfaringer med disse. Deretter kan man utvide virkeområdet når man ser og erfarer hvordan den nye loven virker. EBL mener at det er behov for en mer grundig gjennomgang av konsekvensene ved en utvidet geodatalov.»

EBL uttaler videre:

«EBL er også prinsipielt mot et lovpålegg for deltakelse i Norge digitalt (Nd), uten at dette er vurdert i en større sammenheng. Norge har i dag et samarbeid for etablering av geografisk informasjon som baserer seg på frivillighet. De aller fleste av de aktørene man ønsker skal være med, er med i Nd. Subsidiært mener vi at kravet til deltakelse fra energibransjen ikke kan følge NVEs områdekonsesjon. Dette har minst tre årsaker:

- I dag er det som rettighetshaver til data i Geovekst-samarbeidet at energibransjen har deltatt i Nd. EBL forutsetter også at geodata-

loven ikke endrer på rettighetsforholdene til data i Geovekst.

- Det finnes selskaper som har områdekonsesjon, men som ikke har andre kunder tilknyttet nettet sitt, for eksempel større industrikunder. Vi ser ikke begrunnelsen for at disse skal være pålagt deltakelse i Nd. Disse har ikke vært med i Geovekstsamarbeidet, og vil heller ikke bli det da de ikke har behov for det. Nettet deres er av svært begrenset utstrekning.
- Rene regionalnettselskaper har vært med i Geovekst-samarbeidet. At de er »rene» regionalnettselskaper innebærer at de ikke har områdekonsesjon, men anleggskonsesjon. Disse vil etter forslaget utestenges fra et samarbeid de er med i i dag, og som de innehar rettigheter til data i. EBL finner dette urimelig.»

Norges geologiske undersøkelse (NGU) og *Norsk eidsinformatikk AS* (NE) har hver sin lovtekniske merknad knyttet til formuleringen i høringsforslaget om at deling bare skal gjelde statlige organ som «produserer eller bruker» geodata. NGU mener at i praksis vil alle statlige organ og offentlige rådgivende organ kan komme til å bli brukere av geodata og at formuleringen således er unødvendig. NE spør på sin side om hvor omfattende bruken må være før organet er pliktig til å delta i Norge digitalt.

Statens kartverk anbefaler å regulere hvem som skal delta i samarbeidet primært via forskrift. Loven bør heller klart regulere forutsetningene for at parter skal eller kan delta i samarbeidsløsningen.

8.2.3 Departementets vurderinger

Departementet anbefaler at loven i utgangspunktet ikke går lengre enn direktivet i spørsmålet om hvilke virksomheter som skal dele data og tjenester. Etter direktivet er dette (artikkel 3 nr. 9 bokstav a og b), jf. omtale i kapittel 5.5:

- statlig eller annen offentlig forvaltning, herunder offentlige rådgivende organer, på nasjonalt, regionalt eller lokalt plan
- fysiske eller juridiske personer som utfører offentlige forvaltningsoppgaver i henhold til nasjonal lovgivning, herunder særskilte oppgaver, virksomhet eller tjenester i forbindelse med miljøet

Første strekpunkt tilsvarer alle typer forvaltningsorgan, jf. forvaltningsloven § 1 og offentleglova § 2 bokstav a og b. Punktet omfatter også offentlige

rådgivende organ som er organisert som selvstendig rettssubjekt.

Andre strekpunkt utvider virkeområdet til ethvert rettssubjekt som utfører forvaltningsoppgaver i medhold av lov. Med forvaltningsoppgaver forstås departementet tjenester av generell samfunnsinteresse, og ikke bare saker hvor det treffes enkeltvedtak eller utferdiges forskrift. Et eksempel kan være de regionale helseforetakenes ansvar for spesialisthelsetjenester som bl.a. omfatter et lovpålagt ansvar for medisinsk nødmeldetjeneste, jf. spesialisthelsetjenesteloven § 2-1a nr. 4. Medisinsk nødmeldetjeneste er samtidig et godt eksempel på en oppgave som har behov for god tilgang til pålitelig og oppdatert basis geodata. Med forvaltningsoppgaver forstås departementet også oppgaver, virksomhet og tjenester i forbindelse med miljøet som er lagt til vedkommende virksomhet i henhold til lov.

Departementet presiserer at direktivet pålegger alle forvaltningsorgan både på sentralt, regionalt og lokalt nivå å dele data og tjenester uavhengig om organet produserer eller bare nyttiggjør seg geodataene eller geodatatjenestene. Kravene om deling etter direktivet gjelder således både primærkommunene og fylkeskommunene.

Departementet foreslår å bruke begrepet *deltakende virksomheter* for virksomheter som omfattes av plikten til å iverksette tiltak for å dele data, jf. forslag til § 4 første ledd. Virksomheter som verken produserer, bruker eller forvalter spesifiserte geodata, faller i praksis utenfor. Departementet mener at dette med fordel kan framgå av loven.

Departementet ser ikke bort i fra at det i forskrift kan være aktuelt å forplikte også enkelte andre virksomheter som produserer eller bruker geodata å dele sine geodata og -tjenester. Dette vil i første rekke gjelde virksomheter som i dag etter avtale deltar i Norge digitalt, Geovekst eller liknende samarbeidsordninger.

To virksomhetsområder peker seg særlig ut for å inngå i deling av geodata og geodatatjenester på obligatorisk grunnlag, selv om de i utgangspunktet ikke er omfattet av direktivet. Det gjelder virksomhet

- som yter leveringspliktige tjenester om tilgang til offentlig telefontjeneste og digitalt elektronisk kommunikasjonsnett over hele landet etter lov om elektronisk kommunikasjon (ekomloven), jf. ekomloven § 5-1 første ledd nr. 1.
- som er gitt konsesjon for bygging og drift av anlegg for fordeling av elektrisk energi innen et bestemt område (områdekonsesjon) etter energiloven, og der har leveringsplikt for elektrisk energi, jf. energiloven §§ 3-2 og 3-3.

I praksis gjelder dette Telenor ASAs nettdel og energiselskap som stort sett allerede er medlemmer av Geovekst og Norge digitalt.

Departementet tar ikke endelig stilling til spørsmålet, men knytter vurderingen til arbeidet med forskrifter til loven. Det vil være aktuelt å la plikten til å dele data og tjenester ikke bare gjelde nettselskaper med områdekonsesjon, men også selskaper som driver nettanlegg med anleggskonsesjon etter energiloven § 3-1 i tråd med uttalelsen til Norges vassdrags- og energidirektorat.

Det kan være hensiktsmessig at delingen også omfatter andre virksomheter av offentlig karakter som har geodata eller geodatatjenester som kan forbedre samfunnets tilgang til geografisk informasjon, f.eks. Avinor AS og Posten AS. Departementet legger likevel til grunn at det i første omgang antakelig vil være mer hensiktsmessig å ordne delingen med virksomheter som Avinor og Posten gjennom et frivillig avtaleregulert samarbeid basert på Norge digitalt. Det samme gjelder Den norske turistforening.

Departementet velger på bakgrunn av motforestillingene som en del høringsinstanser har mot å inkludere forskningssektoren på obligatorisk grunnlag, ikke å følge opp dette forslaget. Dette er ikke til hinder for at forskningsinstitutter likevel kan delta i det avtaleregulerte samarbeidet Norge digitalt. Forskningsinstitutter som faller inn under forslaget til § 4 om deltakende virksomhet, vil uansett være forpliktet til å dele data etter geodataloven.

8.3 Geodata som bør være omfattet av loven

8.3.1 Høringsforslaget

I høringsforslaget la departementet opp til at opplisting og spesifisering av geodatatema som loven skulle gjelde for (lovens saklige virkeområde), skulle fastsettes i forskrift. I utgangspunktet omfatter dette temaene nevnt i direktivet vedlegg I, II og III.

Høringsforslaget åpnet for at forskriften også kunne utvides til å gjelde andre typer geodata. I tillegg åpnet høringsforslaget for at partene utvidet omfanget ved avtale seg i mellom.

8.3.2 Høringsuttalelser

I tillegg til datasett nevnt i høringsnotatet, trekker *Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap*, *Fiskeridirektoratet*, *Havforskningsinstituttet*, *Kystverket*, *Reindriftsforvaltningen* og *Statsbygg* fram enkelte

andre datasett som antas å kunne falle inn under direktivets virkeområde. *Norges vassdrags- og energidirektorat* ser gjerne at alle vassdragsdata, både forvaltningens egne, og data som kraftselskapene er pålagt å levere inn til det offentlige, omfattes av loven.

Helse- og omsorgsdepartementet viser til betydningen av informasjon om radonfare og forutsetter at hensynet til slike data inngår i den videre gjennomføringsprosessen.

Direktoratet for naturforvaltning vurderer det som viktig at man i Norge går lengre enn hva direktivet krever, hva angår hvem som skal delta i samarbeidet og hvilke geodata samarbeidet skal omfatte.

Kommunene i Nord-Hordaland og Gulen støtter forslaget om å utvide kravet om data i infrastrukturen ut over minimumskravet i direktivet.

Norsk romsenter understreker at allerede inngåtte avtaler med Canada om Radarsat-bilder gjør at disse ikke kan omfattes av loven.

Norges skogeierforbund uttaler:

«Dataene om artsfordeling er i all hovedsak i Norge resultat av tilfeldig observasjon og mangel på systematisk kartlegging. Inn til det foreligger kvalitetssikring på geodata om 'leveområder og biotoper' og 'artsfordeling' bør de ikke tas inn i Direktivet vedlegg 3-tema.»

Norsk eiendomsinformasjon AS savner en mer utførlig argumentasjon for å utvide lovens virkeområde til flere tema og større detaljering enn kravet i direktivet.

Forsvarsdepartementet viser til behovet for å beskytte skjermingsverdige objekter slik det kommer til uttrykk i lov om forebyggende sikkerhetstjeneste og i rådsdirektiv 2008/114/EF av 8. desember 2008 om *identifisering og utpeking av kritisk europeisk infrastruktur og vurdering av behovet for å beskytte den bedre* (EPCIP-direktivet). Departementet foreslår at geodataloven ikke gjøres gjeldende for geodata som er sikkerhetsgradert eller relatert til skjermingsverdige objekter.

Norges vassdrags- og energidirektorat viser til forskrift om beredskap i kraftforsyningen som krever beskyttelse av sensitiv informasjon om kraftforsyningen. *Energibedriftenes landsforening* har en liknende uttalelse.

Riksantikvaren legger vekt på betydningen av å få kulturminnedata tydeligere inn i direktivet.

Statistisk sentralbyrå (SSB) understreker at SSBs evne til å levere detaljerte tematiske geodatasett vil være begrenset av statistikklovens konfidensialitetsregler.

Norges geologiske undersøkelse uttaler:

«Når det gjelder avgrensingen av tilgangen til informasjon så reguleres vel den i praksis bedre av allerede gjeldende lover som bl.a. sikkerhetsloven, offentlighetsloven, miljøinformasjonsloven og personsopplysningsloven, enn den korte oppramsingen som er nevnt i § 6. I alle tilfeller må det i første rekke være den etat som har databaseansvaret for vedkommende temadata, som har ansvaret for at bare offentlig tilgjengelige data ligger offentlig tilgjengelig.»

8.3.3 Departementets vurdering

Departementet holder fast ved at en opplisting og nærmere spesifisering av de geodatatema som loven skal gjelde for (lovens saklige virkeområde), bør fastsettes i forskrift.

Departementet tar i utgangspunktet ikke sikte på noen vesentlig utvidelse av temaområdene eller detaljeringen innenfor de enkelte datatema ut over hva som er omfattet av direktivet.

Vedlegg 3 til proposisjonen gir en oversikt over antatt relevante geodatasett og ansvarlige fageter. Oversikten er satt opp med utgangspunkt i innmeldte data til Norge digitalt og andre kjente geodata. Departementet har ikke gjennomført en fullstendig kartlegging av geodata som kan få status som referanseversjon i henhold til direktivet. En slik nøyere kartlegging vil bli gjort i forbindelse med utarbeiding av forskrifter til geodataloven. Direktivet omfatter identifiserbare data (artikkel 3 nr. 3) som foreligger i et elektronisk format (artikkel 4 nr. 1 bokstav b) og som er omfattet av myndighetens offentlige oppgave (artikkel 4 nr. 1 bokstav c) som kan ha en direkte eller indirekte miljøvirkning, jf. kravet om datadeling i artikkel 17 nr. 1, 4 og 5. Direktivet gjelder således ikke enhver enkeltstående datakilde i fagetatene. Departementet antar at listen over aktuelle datakilder og ansvarlige fageter vil bli utvidet etter hvert som fagetatene identifiserer flere datasett og bringer de over i et elektronisk format egnet for datadeling.

I den grad det er behov for å utvide dataomfanget ut over direktivet, bør dette i første omgang skje på avtalemessig grunnlag mellom de deltakende virksomhetene. Departementet ser likevel ikke bort fra at det kan være hensiktsmessig å la enkelte utvidelser bli fastsatt i forskrift. Mest aktuelt er dette i forbindelse med data som kommer inn under bestemmelsene i plan- og bygningsloven §§ 2-1 første ledd om offentlig kartgrunnlag og 2-2 første ledd om kommunalt planregister. Det kan på nasjonalt grunnlag være aktuelt å utvide plikten til flere kommunale eller fylkeskommunale data, men uten

dermed å sette samme krav til datatjenester for slike data som for data som er omfattet av direktivet. Det kan herunder være aktuelt å presisere fylkes- og primærkommunenenes plikt til å gjøre sine egne data tilgjengelige for andre, f.eks. innenfor følgende temaområder omfattet av direktivet: menneskers helse og sikkerhet, allmenntilgjengelige og offentlige tjenester, produksjons- og industrianlegg, anlegg for landbruk og akvakultur, områder med særskilt forvaltning, restriksjoner eller regulering samt rapporteringsenheter, områder med naturbetingede farer, biogeografiske områder og habitater og biotoper.

Departementet legger til grunn at geodata som omfattes av loven, gjelder informasjon som i utgangspunktet ikke er underlagt restriksjoner som gjør at de ikke fritt kan deles mellom offentlige myndigheter. Sensitiv informasjon om kraftforsyningen bør således ikke omfattes av delingsplikten. I den grad det kreves restriksjoner på grunn av dataenes innhold, vil dette reguleres av andre lover, f.eks. personopplysningsloven. Se også omtale i kap. 8.4.4.

8.4 Offentlige geodatatjenester

8.4.1 Innledning

Direktivet krever at landene oppretter og driver et nett av elektroniske tjenester som sørger for at geodata omfattet av direktivet blir tilgjengelig for offentlige myndigheter og allmennheten. Tjenestene skal være det praktiske grunnlaget for deling av data mellom offentlige myndigheter, jf. kapittel 5.3.

Kommunene i Follo er skeptisk til at man implementerer tjenester som er uklare og hvor man følgelig ikke kjenner konsekvensene, og foreslår å ta ut krav om tjenester som gjør det mulig å aktivere geodatatjenester.

Meteorologisk institutt påpeker de særlige behovene for egne distribusjonsløsninger som gjør seg gjeldende vedrørende meteorologiske data.

Departementets vurdering

Departementet understreker at Norge er forpliktet etter direktivet til å opprette alle de aktuelle netjtjenestetypene – også tjenester som gjør det mulig å aktivere geodatatjenester (aktiveringstjenester). Direktivet skal imidlertid gjennomføres skrittvis i perioden fram til 2019. Tidspunktet for innføring av aktiveringstjenester er enda ikke fastsatt, og vil under alle omstendigheter komme et stykke ut i gjennomføringsperioden. Nærmere regler om alle tjenestetypene foreslås fastsatt i forskrift etter hvert

som gjennomføringsreglene til direktivet blir gjort gjeldende.

Departementet er enig i at de spesifiserte tjenestene ikke vil løse alle typer formidlingsbehov. Det bør heller ikke være målet. De enkelte fagetatene må selv vurdere i hvilken grad det er nødvendig med andre mer spesialtilpassede løsninger ut over lovens krav.

8.4.2 Behovet for en nasjonal geoportal

Partene i Norge digitalt tilgjengeliggjør og publiserer i dag informasjon (metadata) om sitt offisielle datainnhold og tjenester i den nasjonale geoportalen «geonorge.no». Statens kartverk har ansvar for drift og oppfølging av portalen. Portalen gir en felles inngang til geodata fra de ulike partene i Norge digitalt. Den nåværende portalen er først og fremst tilrettelagt for deling av data mellom partene, men portalen gir også tilgang for allmennheten.

Departementets vurdering

Kommisjonen skal opprette en geoportal på europeisk nivå. Denne vil neppe dekke behovet norske brukere har for tilgang til nasjonale og lokale geodata og -tjenester. Det vil derfor fortsatt være behov for en nasjonal geoportal hvor brukerne kan søke etter, finne informasjon om og få tilgang til geodata. Portalen må basere seg på at partene selv publiserer data- og tjenstedokumentasjon (metadata) om tilgjengelige data og tjenester i portalens katalog. Portalen bør også tilby en innsynsløsning for visning og enkel sammenstilling av de karttjenestene som finnes i katalogen. Portalen skal også kunne lenke brukerne videre til partenes egne publikumsløsninger, som fortsatt vil være de primære formidlingskanalene for fagspesifikke data.

Den norske portalen kan organiseres som en videreføring av «GeoNorge», og bør på den måten også kunne være et tjenlig verktøy for deltakerne i Norge digitalt. Partene bør uansett stå fritt til også å kunne formidle egne data gjennom andre løsninger.

8.4.3 Offentlig tilgang til geodata

I høringsnotatet ble det forslått å presisere allmennhetens rett til tilgang til geodatatjenestene i lovs form.

Ingen av høringsinstansene hadde motforestillinger til dette, men *Justisdepartementet* mener det ikke er riktig å ta som utgangspunkt at offentliglova sjelden får anvendelse på geodata. Justisdeparte-

mentet viser til offentleglova § 4 andre ledd der det heter at:

«Saksdokument for organet er dokument som er komne inn til eller lagde fram for eit organ, eller som organet sjølv har oppretta, og som gjeld ansvarsområdet eller verksemda til organet».

Justisdepartementet foreslår å ta inn en bestemmelse i geodataloven som understreker at verken direktivet eller geodataloven skal innskrenke innsynsretten som følger av offentleglova eller annet regelverk.

Departementets vurdering

Retten til innsyn etter offentleglova blir ikke berørt av geodataloven. Når offentleglova gir rett til innsyn i offentlige saksdokumenter, vil dette fortsatt gjelde.

Geodataloven innebærer en ikke ubetydelig utvidelse av den praktiske tilgangen til offentlig geografisk informasjon ved at spesifiserte geodata skal være allment tilgjengelig via elektroniske tjenester på Internett døgnet rundt. Tilgang til data via tjenester etter geodataloven gjelder alle typer spesifiserte geodatasett uavhengig av om datasettet er å betrakte som et saksdokument, miljøinformasjon eller annen offentlig informasjon.

Krav om innsyn etter offentleglova behandles etter reglene i offentleglova, også når innsynskravet gjelder geodata. Dette innebærer at man etter offentleglova vil kunne ha krav på tilgang til geodata ut over de geodatasettene som tilbys gjennom geodataloven og geoportalen. Krav om tilgang til geodatatenester etter geodataloven behandles etter reglene i geodataloven. Departementet mener at dette er tilstrekkelig klargjort i det foreliggende forslaget til lovtekst.

8.4.4 Behovet for å begrense tilgangen til visse typer data

Departementet la i høringsnotatet til grunn at geodata som omfattes av loven, i utgangspunktet kommer inn under hovedregelen om at offentlig informasjon skal være fritt tilgjengelig for alle. Det kan likevel ikke utelukkes at det i enkelttilfeller vil være nødvendig å begrense adgangen til visse datasett. Direktivet åpner for dette, jf. omtale i kapittel 5.6.

Forsvarsdepartementet foreslår at det presiseres i loven at allmennhetens rett til tilgang til geodatatenestene ikke gjelder når informasjonen er underlagt lovbestemt taushetsplikt.

Justisdepartementet stiller på den annen side

spørsmål ved om det er behov for å ta inn unntaksbestemmelser i geodataloven om adgangen til å begrense tilgangen til visse opplysninger. Justisdepartementet anbefaler i stedet en løsning hvor det henvises til relevante unntak i offentleglova.

Datatilsynet uttaler i sin høringsuttalelse at tilsynet observerer en økende bruk av påloggingsløsninger av lav sikkerhetsmessig kvalitet. Datatilsynet understreker behovet for enhetlig løsninger for trygg samhandling overfor borgeren for å oppnå adekvat sikkerhetsnivå før løsninger gjøres tilgjengelig for allmennheten og andre eksterne parter.

Oslo kommune peker på at:

«... kartdata kan inneholde svært sensitiv informasjon som knytter seg til offentlig sikkerhet. Her kan nevnes informasjon om el. overføringsanlegg, trafostasjoner, vannforsyningsanlegg, annen kritisk infrastruktur, samt militære og spesielle sivile bygg og anlegg mv. Samt at Oslo kommune i kraft av å være hovedstad har et større omfang av kritisk infrastruktur, bygg og anlegg representert i kartdatabaser og ortofoto enn andre kommuner.»

Departementets vurdering

Departementet foreslår ikke egne bestemmelser i geodataloven som innskrenker tilgangen til geodata. I stedet baserer en seg på de generelle begrensningene som framgår av annet regelverk, bl.a. forvaltningsloven, offentleglova, miljøinformasjonsloven, personopplysningsloven og sikkerhetsloven. Regelverk innenfor spesialområder kan også være relevant, bl.a. energiloven og matrikkellova. Det kan likevel være hensiktsmessig at geodataloven inneholder en hjemmel for i forskrift å kunne fastsette begrensninger i forhold til drift og bruk av geodatatenester. Reglene i sikkerhetsloven vil f.eks. kunne forutsette innskrenkninger i adgangen til å legge ut et stort antall opplysninger på Internett uten informasjonskontroll. Slike innskrenkninger kan da iverksettes i forskrift til geodataloven.

Departementet legger til grunn at unntakene fra retten til tilgang til geodata som regnes opp i artikkel 13, er dekkende for hva som etter gjeldende norsk rett må kunne unntas fra offentlig tilgang.

Direktivet presiserer at adgangen til å begrense tilgangen skal fortolkes restriktivt idet det i hvert enkelt tilfelle tas hensyn til allmennhetens interesse av slik tilgang (artikkel 13 nr. 2). Dette er godt i samsvar med det norske prinsippet om merinnsyn. Selv om det er grunnlag for å unnta offentlige saksdokumenter fra innsyn, skal det alltid vurderes om dokumentene likevel kan gjøres tilgjengelig for inn-

syn, jf. offentleglova § 11.

Personvern hensyn gjør seg lite gjeldende for den type arealrelaterte opplysninger som omfattes av lovforslaget, jf. tilsvarende drøfting i NOU 2001:2 Retten til miljøopplysninger kapittel 14.4 og St.meld. nr. 30 (2002-2003) kapittel 10. I hovedsak vil dette være knyttet til den type koplinger som kan etableres via matrikkel eller grunnbok. Tilgang

til disse registrene blir regulert gjennom matrikkellova og tinglysingsloven. I den grad det er behov for ytterligere regulering, kan dette eventuelt skje i forskrift, f.eks. ved fastsetting av tekniske krav til påloggingsløsninger som nevnt av Datatilsynet.

Når tjenestene brukes i forbindelse med deling av offentlige data, er det begrensingene i artikkel 17 nr. 7 som gjelder. Se omtale i kapittel 5.6.

9 Andre forhold

9.1 Internasjonal deling

Direktivet gjelder i utgangspunktet deling av data mellom myndigheter på alle nivåer, men arbeidet for å bedre tilgangen til data på fellesskapsnivå får i praksis størst oppmerksomhet. Direktivet understreker i tillegg betydningen av å kunne dele data mellom naboland. Norske myndigheter vil være forpliktet til å dele data med EU- og EØS-organer og myndigheter i andre EØS-land, for offentlige oppgaver som kan ha miljøvirkning.

Departementet foreslo i høringsnotatet at Statens kartverk, på vegne av partene i Norge digitalt, skulle kunne inngå nødvendige avtaler med EU- og EØS-organer og myndigheter i andre EØS-land om deling av Norge digitalt-data og tilhørende tjenester

Artsdatabanken peker på at samarbeidet med våre naboland, spesielt Sverige, har avdekket behovet for likt regelverk når det gjelder tilgang til data. Artsdatabanken uttaler:

«Vi imøteser derfor at direktivet implementeres i de nasjonale lovverkene, det vil lette det internasjonale samarbeidet vesentlig.»

For *Avinor AS* er det viktig at både lovteksten og forskriftene åpner for at enkelte tema bør behandles pan-europeisk.

Fylkesmennene ser behovet for bedre tilgang til data for forvaltning i grenseområdene til nabolandene.

Departementets vurdering

Det vil være et stort framskritt å kunne dele geodata på en enkel og effektiv måte mellom naboland og mot felleseuropeiske institusjoner. De praktiske løsningene som blir utviklet i tilknytning til direktivet og den europeiske geografiske infrastrukturen (INSPIRE), vil kunne være nyttige ikke bare på miljøområdet, men også på andre områder. Departementet foreslår derfor at avtaler om deling av denne type data i prinsippet også kan gjelde andre offentlige oppgaver enn de som kan ha en miljøvirkning.

Det er likevel ikke nok å løse de mer tekniske sidene. Etablering og forvaltning av pålitelige og

oppdaterte basis geodata er en kostnadskreven oppgave som i betydelig grad er finansiert med brukerbetaling. Det er også situasjonen i Norge. Deling av geodata over landegrensene lar seg ikke løse uten å ta hensyn til dette. I tillegg krever hensynet til sikkerhet og personvern at tilgangen til noen typer basis geodata, f.eks. eiendomsinformasjon, blir kontrollert.

Departementet foreslår at nasjonal geodatakoordinator (Statens kartverk) får ansvaret for å ivareta de internasjonale forpliktelsene som ligger i direktivet på dette punktet. Departementet antar at avtaleforholdet med de aktuelle EU-institusjonene kan ordnes med rammeavtaler basert på samme prinsipper som i Norge digitalt. Dette vil likevel ikke være til hinder for at det enkelte myndighetsorgan kan inngå egne avtaler i tråd med direktivet direkte med samarbeidende organer i naboland eller på europeisk eller internasjonalt nivå, om deling av miljødata som det ikke er knyttet restriksjoner til.

9.2 Samvirkningsevne og harmonisering av data og tjenester

Direktivet legger opp til en distribuert tjenestebasert infrastruktur for geodata. Det skal opprettes internettbaserte tjenester slik at datagrunnlaget kan benyttes og deles mellom et stort antall brukere. Deling og bruk skal fortrinnsvis kunne skje på døgnkontinuerlig basis, i øyeblikket, uten ventetid. Forutsetninger for å få til dette er god samvirkningsevne, harmoniserte data og tjenester basert på felles standarder.

Domstoladministrasjonen mener det bør presiseres at geodatatjenestene skal baseres på de harmoniserte nasjonale datasettene.

Meteorologisk institutt påpeker de særlige behovene for harmonisering som gjør seg gjeldende vedrørende meteorologiske data, bl.a. hensynet til internasjonale standarder på meteorologiområdet.

Riksantikvaren viser til at vi nasjonalt har behov for mer detaljerte data enn det den europeiske geografiske infrastrukturen (INSPIRE) kan eller bør legge opp til. Nasjonale data bør fortrinnsvis kon-

verteres over i «INSPIRE-form» gjennom automatiserte prosesser.

Aust-Agder fylkeskommune viser til at kommunal og fylkeskommunal saksbehandling i enkelte tilfeller kan ha behov for å se over landegrensene. Det er derfor viktig at de data som skal utveksles som en følge av direktivet ikke generaliseres så mye at de ikke blir egnet til detaljert saksbehandling.

Norges geologiske undersøkelse mener at det i forskrift bør stilles normative krav om bruk av standardene EN ISO 19115, EN ISO 19119 m.fl. ved utforming av metadata og nettjenestene. Dermed sikres samvirkningsevne på et nasjonalt nivå som i lengden vil være kostnadseffektivt.

Departementets vurdering

Leverandører av geodata og geodatatjenester i Norge har kommet langt i arbeidet med harmoniserte data. Det foreligger god dokumentasjon av datamodeller, objektkatalog, produktspesifikasjoner, utveksling av harmoniserte data, bruk av europeisk datum, registertjenester mv. Anbefalinger og krav er beskrevet i *Rammeverksdokumentet for Norge digitalt*. I Norge digitalt arbeides det godt med å utvikle internettbaserte tjenester og visningsløsninger som tilfredsstillende disse kravene.

Utvikling og bruk av gode nasjonale og internasjonale standarder er en viktig del av dette arbeidet. I hvilken grad en bestemt standard bør gjøres obligatorisk eller veiledende, må avgjøres ut fra en hensiktsmessighetsvurdering som kan variere fra tilfelle til tilfelle.

Regler om harmonisering av data og tjenester er av teknisk art, og passer best i forskrift eller som nasjonale spesifikasjoner avledet fra forskrift.

9.3 Dokumentasjon av data og tjenester (metadata)

Direktivet legger stor vekt på dokumentasjon av data og tjenester (metadata), og etablering av gode og effektive løsninger for å søke seg fram til relevant informasjon. Tusenvis av brukere innenfor mange ulike bruksområder skal ha mulighet for å vurdere egnetheten til en lang rekke datasett som tilbys.

Kystverket er positive til at det skal etableres metadata for alle geodata som omfattes av loven. Kravet til metadata er viktig for at brukerne skal finne og nyttiggjøre seg de aktuelle dataene.

Standard Norge peker på at gjennomføringsreglene mangler normative føringer med krav om bruk av standardene. Slike normative føringer er viktig for å sikre full samspillsevne mellom aktører. I en

norsk geodatalov bør slike normative krav stilles til bruk av standardene (NS-EN ISO 19100-serien), og dermed sikre samvirkningsevne på et nasjonalt nivå. Dette vil i lengden være kostnadseffektivt. *Bergen kommune* har en liknende uttalelse.

Kommunene i Follo etterlyser en avklaring av kravene til harmonisert form, og understreker betydningen av at direktivet ikke medfører krav som går på tvers av strategien som er lagt til grunn for Norge digitalt.

Departementets vurdering

Erfaringene på dette området viser at kontinuerlig oppfølging og vedlikehold av kataloginformasjon og annen data- og tjenstedokumentasjon (metadata) er en krevende oppgave for fagetatene, som lett blir nedprioritert. Mangelfulle metadata vil i stor grad svekke nytteverdien av infrastrukturen og føre til at verdifull eksisterende informasjon ikke blir gjort kjent og kommer til nytte.

Reglene om metadata er av teknisk art, og passer best i forskrift eller som nasjonale spesifikasjoner avledet fra forskrift.

9.4 Geodetisk grunnlag

Jernbaneverket støtter forslaget i høringsnotatet om å flytte bestemmelsene om geodetisk grunnlag i matrikkellova til ny geodatalov. Det samme gjør *kommunene i Nord-Hordaland og Gulen*.

Bergen kommune mener derimot at en lov som gjelder søking og formidling av informasjon over nett passer dårlig for bestemmelser om etablering og detaljering av geodetiske nett, rett til atkomst til grunn, varsling, skadeverk og erstatning. Kommunen mener derfor at matrikkellova tross alt passer bedre for dette regelverket enn geodataloven.

Departementets vurdering

Departementet er enig i vurderingen til Bergen kommune og foreslår ikke å ta inn bestemmelsene om geodetisk grunnlag i forslaget til geodatalov.

9.5 Betaling for geodata

Direktivet overlater i hovedsak spørsmålet om betaling til nasjonal regulering, men legger noen føringer. Søkertjenestene skal være gratis tilgjengelig for alle. Det samme gjelder i utgangspunktet for visningstjenestene, men for tilgang til disse tjenestene kan det kreves betaling særlig når det dreier

seg om store datamengder som oppdateres ofte. Eventuell betaling for deling av data og tjenester mellom offentlige myndigheter, må være forenlig med det overordnede målet om å legge til rette for deling av geodata og geodatatjenester.

Fornyings- og administrasjonsdepartementet viser til at forslaget til lov mangler bestemmelser om prising, og etterlyser en klargjøring av hvordan dette er tenkt løst.

Meteorologisk institutt uttaler:

«Generelt mener vi at ved innføring av en ny geodatalov ville det også vært naturlig å vurdere om en større del av den nasjonale geodatainfrastrukturen kunne gjøres gratis tilgjengelig for all bruk. Uten at vi kan dokumentere det, vil vi anta at den samfunnsmessige gevinsten muligens kan være større enn inntekter fra lisensiering.»

Norges vassdrags- og energidirektorat ønsker at: «... basis kartdata stilles gratis til disposisjon, på lik linje med annen miljøinformasjon/temainformasjon. En forutsetning for dette er at budsjettet til Statens kartverk styrkes slik at etaten minimum tilføres de midlene som i dag innbetales av Norge digitalt-partene.»

Statistisk sentralbyrå (SSB) viser til at SSB etter statistikkloven skal ha gratis tilgang til administrative data. SSB bidrar likevel med et fast årlig indeksregulert beløp til Norge digitalt. SSB forutsetter at videre deltakelse videreføres under samme vilkår.

Norges geologiske undersøkelse mener det er nødvendig at det i en forskrift gis retningslinjer for økonomiområdet innen samarbeidet Norge digitalt, herunder for distribusjon og salg av data fra produsentene i samarbeidet til brukere som ikke er medlemmer av Norge digitalt.

Østfold fylkeskommune uttaler at immaterielle rettigheter og verdier må avklares og kompenseres innenfor rimelige rammer.

Bergen kommune viser til at kommunen har immaterielle rettigheter til deler av datagrunnlaget som er omfattet av lovforslaget. Kommunenes standpunkt er at det må ytes vederlag for verdien av det datagrunnlaget som kommunen har etablert og vedlikeholder, og som staten vil sikre seg rett til å benytte i ulike sammenhenger.

Oslo kommune har en liknende uttalelse som Bergen, og legger til at kartdata og ortofoto som er aktuelle i Norge digitalt-sammenheng, representerer løpende utviklings- og driftskostnader for kommunen i størrelsesorden 25 mill. kr pr år. Oslo kommune mener det er avgjørende at en kompensasjon for dette avklares før kommunen pålegges å inngå formell avtale om deltakelse i Norge digitalt. Oslo kommune understreker at vederlag for bruk av geo-

data må dekke fagutvikling og tilbakeføres de som bidrar til etablering og vedlikehold av dataene. Oslo kommune mener at rettighetshaverne må gis anledning til å påvirke prispolitikken og hvem som skal gis anledning til å bruke datasettene. Kommunen må fortsatt kunne ta betalt for kart og ortofoto direkte eller via Norge digitalt. Kommunens rett til å kreve vederlag bør framgå av lovteksten.

Fredrikstad kommune uttaler at muligheten for å selge data ikke bør endres med ny geodatalov.

Kommunene på nedre Romerike og Longyearbyen lokalstyre mener at kommersielle brukere av kartdata også i fremtiden bør betale for data slik som i dag, da dette er med på å finansiere etablering og vedlikehold av dataene.

Norges Jordskifte kandidatforening uttaler at effektiv og rasjonell bruk av en felles europeisk geografisk infrastruktur bare kan realiseres dersom nedlasting og tilhørende bruk blir gratis, slik som bl.a. Spania har innført. Gratis nedlasting og tilhørende bruk av data fra Norge digitalt, også for verdikende tjenester i privat sektor, vil i betydelig grad øke avkastningen av de offentlige midler som brukes til produksjon av geografisk informasjon i Norge.

Norges skogeierforbund forutsetter at den enkelte næringsdrivende i jord- og skogbruk sine rettigheter som rettighetshaver i Geovekst, ikke berøres av lovforslaget.

Norsk eiendomsinformasjon AS (NE) registrerer at det synes å foreligge en del uklarheter omkring adgangen til å ta betalt for geodata etter at den nye offentleglova har trådt i kraft. NE mener at en avklaring av disse spørsmålene er både viktig og prosessforebyggende. NE anbefaler også at spørsmålene omkring rettigheter til geodata blir nærmere avklart. NE ber videre om en klargjøring av adgangen til å innskrenke allmennhetens rett til tilgang til geodatatjenestene når slik tilgang vil få negative følger for immaterialrettigheter. NE uttaler:

«Kostnadene med å utarbeide, kvalitetssikre, oppdatere og tilgjengeliggjøre geodata bortfalder ikke selv om dataene presenteres «gratis» for sluttbruker. Noen må uansett betale, enten det er fellesskapet over skatteseddelen, eller den som etterspør, gjør bruk av og har nytte av dataene. NE mener at det sistnevnte alternativ er det alternativ som best sikrer en tilbakebetaling til dataeierne, og at slik tilbakebetaling er en viktig forutsetning for å kunne sikre fortsatt utvikling og kvalitetssikring av eksisterende og nye geodata. Dersom brukeren må betale for geodata vil han også kunne stille krav til de data som leveres, noe vi oppfatter som et viktig bidrag til kvalitetssikring av dataene.»

Geomatikkbedriftenes landsforening (GBL) mener at dagens prismodeller og prisnivå på basis geodata er hemmende for utvikling av nye nettløsninger. En ny geodatalov representerer en unik mulighet til å løfte bruken av geodata i nettløsninger ved å frigi basis geodata. Under enhver omstendighet mener foreningen at i hvert fall de mest sentrale landsomfattende datasettene må frigis, bl.a. kartdata, vegdata og flybildekart (ortofoto). Dette vil gi alle private aktører like muligheter for å utvikle løsninger med geodata av kjent kvalitet, og med betydelig høyere nytteverdi for brukerne.

Departementets vurdering

Departementet foreslår ingen vesentlige endringer i gjeldende rammebetingelser for betaling for offentlige geodata. Hovedregelen er at offentlige geodata som annen offentlig informasjon, skal være gratis tilgjengelig, jf. regler om betaling i offentleglova og miljøinformasjonsloven. Et viktig unntak gjelder for basis geodata hvor finansiering av etablering og vedlikehold er delvis brukerfinansiert, jf. kapittel 4.2.

Etter departementets syn vil en endring i prispolitikken for basis geodata måtte ses i en større sammenheng hvor også finansieringen av dataetablering og -vedlikehold i tilfelle må trekkes inn. En slik vurdering vil nødvendigvis måtte involvere mange instanser på ulike nivåer med ulike typer finansieringskilder og motstridende interesser. Det vil dessuten være viktig ikke å forstyrre dagens produksjonsprosesser i en omleggingsperiode. Det er relativt store kostnader inne i bildet som vil måtte finne annen inndekning enn gjennom prising av data som i dag. Utviklingen går uansett i retning av billigere og gratis geodata, f.eks. blir det opprettet stadig flere gratis karttjenester. Departementet vil derfor avvente utviklingen før prispolitikken for geodata tas opp til vurdering i en større bredde.

Departementet foreslår også å videreføre gjeldende modell for betaling innen Norge digitalt (betaling mellom offentlige myndigheter som skal dele data og tjenester). Modellen har i praksis vist seg velegnet for å forenkle deling av data mellom kommunale og statlige myndigheter. I den grad gjennomføringen av direktivet krever bindende regler om betaling mellom deltakende virksomheter, kan dette fastsettes i forskrift.

Departementet foreslår å ta inn en bestemmelse i geodataloven om at søketjenestene skal være gratis tilgjengelig for allmennheten, jf. forslag til § 5 tredje ledd. Også visningstjenester bør være gratis tilgjengelig så langt som mulig. Departementet foreslår at nærmere regler om dette kan gis i for-

skrift. Det kan også gjelde eventuell betaling for bruk av nedlastings-, omformings- og aktiverings-tjenester.

Noen kommuner tar opp spørsmålet om kommunens immaterielle rettigheter til geodata. Departementet legger til grunn at staten med hjemmel i lov kan gi bestemmelser om deling og tilgjengeliggjøring av kommunal offentlig informasjon, herunder geodata, uten at dette utløser erstatningsplikt etter Grunnloven § 105, jf. innsynsretten i offentleglova. Spørsmålet så langt det gjelder utlevering av kommunal offentlig eiendomsinformasjon er omtalt i Ot.prp. nr. 70 (2004-2005) om lov om egedomsregistrering, jf. kap. 14.3.2. Se også uttalelse 21. november 2007 fra Lovavdelingen i Justisdepartementet om *statens adgang til å få utlevert offentlige kart- og eiendomsinformasjon fra kommunene – forholdet til Grunnloven § 105*.

9.6 Formidlingsrollen – verdiøkende tjenester

I utgangspunktet skal den enkelte myndighet gjøre informasjon som myndigheten har ansvaret for, tilgjengelig for andre brukere. Et viktig unntak har til nå vært Statens kartverk, hvor ansvaret for formidling av landkart og eiendomsinformasjon er lagt til statsaksjeselskapet Norsk eiendomsinformasjon AS. Stortinget sluttet seg til denne ansvarsfordelingen ved behandlingen av St.meld. nr. 30 (2002-2003) «Norge digitalt» – et felles fundament for verdiskaping, jf. kap. 6.2.

Fornyings- og administrasjonsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet viser til at løsningsen med Norge digitalt i praksis vil kunne være bestemmende for hvilken tjenesteutvikling som kan skje ved hjelp av geodata. Lovutkastet må sikre allmennheten, inklusiv næringslivet, enkel og forutsigbar tilgang til data, på vilkår og til en pris som er forenlig med offentleglova og på den måten være med å legge til rette for og bidra til tjenesteutvikling i privat og offentlig regi. Loven må ikke legge opp til at forskjellige aktører får forskjellig tilgang, at tilgang gjøres avhengig av formål eller skaper usikkerhet om hvilken aktør som har krav på tilgang. Lovens formålsparagraf bør presisere at loven skal sikre tilgang til geografisk informasjon både for offentlig sektor, næringslivet og allmennheten.

Fornyings- og administrasjonsdepartementet ber om at rollen til Norsk eiendomsinformasjon AS som formidler av offentlig eiendomsinformasjon og geodata blir drøftet nærmere:

«Selv om ikke Norsk eiendomsinformasjon AS er, eller skal være medlem av Norge digitalt, men kun ha en formidlerrolle, vil dette i seg selv kunne være i strid med viderebruksdirektivet og bestemmelser i ny offentlighetslov med forskrifter og forbudet mot enerettsavtaler for formidling av informasjon.»

Bergen kommune viser til at departementet i høringsnotatet ikke ser bort fra å legge formidlingen av data til en særskilt dedikert formidler, og uttaler:

«Ordninger med en dedikert formidler må ikke være til hinder for at kommunen, som i dag under Norge digitalt, kan tilby tjenester innenfor hele det aktuelle virksomhetsområdet. Dette bør komme klart fram i lovteksten.»

Oslo kommune har en liknende uttalelse.

Trondheim kommune viser til at det i høringsforslaget legges til grunn at allmennhetens bruk ikke omfatter verdiøkende eller andre kommersielle formål. Kommunen mener at dette er en viktig presisering som bør framgå av lovteksten. *Kommunene i Follo* har en liknende uttalelse, og legger til at:

«... mange kommuner tilbyr i dag leveranse av digitale kart- og registerinformasjon via ulike webbaserte selvbetjeningsløsninger. Disse tjenestene er gebyrbelagt og er for mange kommuner et viktig inntektsbidrag for å få dekket kommunens kostnader med forvaltning og drift av originalkartdata. Kommunens inntekter må opprettholdes dersom samfunnet skal sikres gode og oppdaterte kartdata. De færreste kommuner har i dag økonomisk mulighet til å subsidiere tjenester til kommersiell bruk.»

Norsk eiendomsinformasjon AS (NE) ber om en klargjøring av partenes ansvar for å gjøre egne data tilgjengelig for allmennheten opp mot ansvaret til Statens kartverk. NE viser til at brukere som skal benytte tjenestene til verdiøkende og andre kommersielle formål, kan henvises til egne distribusjonsløsninger og ber om en klargjøring av dette.

Departementets vurdering

Utbyggingen av bedre elektroniske tjenester legger også til rette for viderebruk av offentlige geodata til næringsformål.

Lovforslaget må ses i sammenheng med de nye reglene i offentleglova som skal legge til rette for viderebruk av offentlig informasjon. De inneholder bl.a. forbud mot forskjellsbehandling mellom sammenliknbare tilfeller av tilgang til informasjon, krav om elektronisk tilgang til eventuelle standardlisen- ser for bruk av informasjonen, begrensninger som gjelder størrelsen på eventuelle inntekter fra salg

av informasjonen, og krav om at betalingssatsene skal være elektronisk tilgjengelig.

Departementet ønsker ikke å videreføre gjeldende ordning hvor Norsk eiendomsinformasjon AS (NE) er eneforbidler av data fra Statens kartverk. Kartverket skal heretter kunne inngå avtale med alle som ønsker å formidle data for Kartverket på like vilkår. Dette er i tråd med hovedprinsippet i den nye offentleglova. Avtaler om enerett kan rett nok på visse vilkår benyttes for å levere tjenester av allmenn interesse, men departementet finner det ikke formålstjenelig å videreføre en slik enerettsrolle for landkartdata spesielt. Departementet viser til at en slik enerettsrolle ikke benyttes for sjøkartdata.

Kommuner og andre myndigheter vil uavhengig av Statens kartverk fortsatt kunne anvende de løsninger for formidling av data som de finner hensiktsmessig. Parter som deltar i Geovekst, vil fortsatt kunne avtale ordninger for felles formidling av data.

Det kan likevel være aktuelt å legge inn tekniske begrensninger for å hindre kommersiell viderebruk slik direktivet gir anledning til når hensynet til etatens rammebetingelser gjør dette nødvendig. Brukere som ønsker tilgang uten slike begrensninger, må i så fall inngå avtale for å få slik tilgang, eventuelt mot betaling innenfor de rammer som framgår av direktivet og annen relevant lovgivning, bl.a. offentleglova og miljøinformasjonsloven.

9.7 Svalbard – geografisk virkeområde

I høringsforslaget ble ikke det geografiske virkeområdet presisert i form av en egen bestemmelse. I motivene ble det bare vist til at direktivet gjelder geodata hvor Norge har eller utøver jurisdiksjon.

Fiskeridirektoratet mener at både saklig og geografisk virkeområde bør framgå av loven selv. *Aust-Agder fylkeskommune* har en liknende uttalelse.

Sysselmannen på Svalbard peker på de særskilte forhold som gjør seg gjeldende på Svalbard, og foreslår at disse forholdene vurderes nærmere før direktivet eventuelt gjøres gjeldende der, for eksempel i form av forskrift hjemlet i loven. *Longyearbyen lokalstyre* har en liknende uttalelse.

Departementets vurdering

Svalbard og bilandene er ikke del av EØS-avtalen, slik at man står fritt til å bestemme om regelverket skal iverksettes der. Behovet for tilgang til geodata er like viktig for data som gjelder Svalbard og bilan-

dene, som for landet for øvrig. Departementet mener derfor at loven i utgangspunktet bør gjelde geodata for alle områder hvor Norge har jurisdiksjon. Det omfatter hele landterritoriet, herunder Jan Mayen og Svalbard, de norske bilandene, herunder Bouvet-øya, Peter I's øy og Dronning Maud Land, samt norsk territorialfarvann, kontinentalsokkel underlagt norsk sokkeljurisdiksjon og havområder opprettet med hjemmel i lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone §§ 1 og 5. I den grad det er behov for å presisere den geografiske avgrensningen til bestemte geodatasett, kan dette gjøres i forskrift. Det er mest hensiktsmessig å gjøre dette i tilknytning til forskrifter om det saklige virkeområdet, jf. forslag til § 2 andre ledd.

Når det gjelder virksomhet som foregår på Svalbard og bilandene, kan f.eks. tilpasning til de stedlige forhold tilsi egne forskriftsbestemmelser. Departementet foreslår derfor at lovens anvendelse for virksomheter på Svalbard og i bilandene bestemmes av Kongen i forskrift, jf. forslag til § 2 første ledd.

Norsk polarinstitutt, som har hovedkontor i Tromsø, vil bidra til infrastrukturen for geografisk informasjon med geodata fra Svalbard etter lovens hovedregel. Det svarer til den rollen Polarinstituttet i dag har i forvaltningssamarbeidet Norge digitalt.

9.8 Klage

Departementet foreslo i høringsnotatet ingen egne regler om klage og klageadgang. Det er få avgjørelser etter loven som vil være å regne som enkeltvedtak. Departementet antok at reglene i forvaltningsloven kapittel IV til VI om enkeltvedtak er tilstrek-

kelige, men at det kunne være behov for å gi enkelte regler om klage i forskrift.

Justisdepartementet mener det bør framgå av geodataloven dersom det er meningen at avgjørelse om å gi eller nekte tilgang til geodatatenestene i medhold av geodataloven ikke skal regnes som enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Dersom det skal kunne fastsettes saksbehandlingsregler og regler om klage i forskrift, bør det inntas en hjemmel om dette i loven. *Fylkesmennene, Bergen kommune, Oslo kommune og Trondheim kommune* har en liknende uttalelse.

Departementets vurdering

Det kan være aktuelt å gi utfyllende regler om klage i forskrift, bl.a. om klageorgan. Departementet er enig i at en slik hjemmel bør framgå av loven, jf. forslag til § 9.

Generelle avgjørelser som gjelder tilgangen til tjenestene, vil vanligvis ikke være å regne som enkeltvedtak. Avgjørelsene vil i regelen gjelde allmennheten som helhet, og ikke være rettet mot bestemte personer. Det samme gjelder avgjørelser rettet mot en bestemt person dersom dette er knyttet til at personen ikke aksepterer vilkår for tilgangen som gjelder allmennheten som helhet, f.eks. regler om betaling. Dersom avgjørelsen gjelder avslag på tilgang til bestemte geodatasett, vil dette som regel være en avgjørelse som er fattet med hjemmel i annet regelverk, f.eks. avslag på innsyn etter offentleglova, avslag på tilgang til miljøinformasjon etter miljøinformasjonsloven, eller avslag på utlevering av matrikelopplysninger etter matrikellova. Klage på slikt avslag må behandles etter reglene i den loven avslaget er hjemlet i.

10 Administrative, økonomiske og miljømessige konsekvenser

10.1 Høringsforslaget

Departementet viste i høringsnotatet til at direktivet medfører en del ekstra krav, men la til grunn at direktivet ikke vil få store budsjettmessige konsekvenser for den enkelte etat ut over ordinær aktivitet som er nødvendig for å oppfylle de kravene som gjelder innenfor Norge digitalt. Etablering av forvaltningssystemer og tjenester ble anslått til 5,5 mill. kr for staten og 26 mill. kr for kommunene. Framstilling av metadata og forberedelse for data-delning ble anslått til 13,5 mill kr for staten og kommunene til sammen. I tillegg ville Statens kartverk få økte kostnader knyttet til utvikling av dataharmoniseringssystemer og en nasjonal geoportal anslått til 9 mill. kr. De årlige økte driftsutgiftene ble anslått til 4,4 mill. kr for staten og 17 mill. kr for kommunene, samt økte driftsutgifter for Statens kartverk knyttet til sentral og regional koordinering anslått til 6 mill. kr pr år.

Departementet la til grunn at forslaget ikke ville ha vesentlige administrative konsekvenser ut over det som følger av at samarbeidet Norge digitalt ble formalisert med hjemmel i lov.

10.2 Høringsuttalelser

Kommunal- og regionaldepartementet ber om en synliggjøring av hva som ligger til grunn for kostnadsanslagene slik at forventningene til kommunesektoren i forbindelse med gjennomføringsreglene blir klargjort.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) uttaler:

«Ambisjonene og kravene som stilles for deltakelse i Norge digitalt har medført, og vil fortsatt medføre budsjettmessige konsekvenser for partene. Slik DN ser det vil ikke implementeringen av direktivet medføre vesentlige merkostnader i forhold til de som allerede påløper gjennom deltakelsen i Norge digitalt.»

Det samme utgangspunktet tar *Kystverket* og *Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)*. Kystverket påpeker at kravene om å tilby data og metadata til europeiske brukere og på andre språk, vil

medføre en merkostnad for Kystverket. Også NVE påpeker usikkerhet knyttet til etablering av metadata.

Landbruks- og matdepartementet mener at Norge ikke direkte har noen vesentlig nytte av å slutte seg til den europeiske geodatainfrastrukturen. Norge bør likevel delta ut fra et ønske om å betjene pan-europeisk forvaltning og forskning med data for løsning av miljøoppgaver.

Domstoladministrasjonen bemerker at det faktum at spesifikasjonene i de ulike datasett ennå ikke er endelig definert, gjør det vanskelig å ha noen sikker formening om kostnadene ved implementering av direktivet.

Fiskeridirektoratet uttaler:

«Krav til tjenester og metadata for INSPIRE vil kunne medføre kostnader utover det MD har anslått for Fiskeridirektoratet. Vi har per i dag ikke tjenester som garanterer 99 % oppetid og det vil kreve store ressurser av Fiskeridirektoratet å legge til rette for et slikt system. I tillegg mener vi at Statens kartverk må bistå i å lage systemer for bruk av data og metadata for europeiske brukere. Det må være god samfunnsøkonomi at Statens kartverk innehar denne kompetansen og kan bistå, slik at ikke hver enkelt etat må sørge for programvare og lage oversettelser av metadata.

Fiskeridirektoratet har således store forventninger til at Statens kartverk får bevilget tilstrekkelige ressurser for å tilrettelegge informasjon, lage systemer, rutiner og en INSPIRE-portal for å gjennomføre INSPIRE-direktivet. Etatene bør i stor grad kunne basere sitt arbeid på den nasjonale geografiske infrastrukturen gjennom Norge digitalt. INSPIRE-kravene om data og tjenester til EØS-statene som går ut over krav i det nasjonale samarbeidet, bør være 'en overbygning' på Norge digitalt som Statens kartverk bør ha hovedansvar for å drive slik at hver enkelt etat ikke behøver å anvende vesentlige ressurser på dette.»

Fredrikstad kommune mener at Statens kartverk må pålegges:

«... oppgaven med harmonisering og deling av data i EØS i henhold til de krav som INSPIRE-

direktivet beskriver. Denne jobben må finansieres over statsbudsjettet. Vi ser derved at direktivet kan gjennomføres uten at kommunene får andre utgifter enn de forpliktelser de har gjennom sine avtaler med Norge digitalt.»

Fylkesmennene viser til at de nærmere spesifikasjonene av direktivets vedlegg I, II og III tema ikke foreligger, og at det derfor ikke lar seg gjøre å anslå personalmessige eller økonomiske konsekvenser.

Havforskningsinstituttet mener at kostnadsestimaterne for å etablere geodatatenester er for lave.

Jernbaneverket finner det vanskelig å gi egne kostnadsanslag.

Meteorologisk institutt uttaler:

«Implementering av INSPIRE-direktivet vil medføre ekstra kostnader for Meteorologisk institutt, selv om vi mener at vi i utgangspunktet står rimelig godt rustet, og at vi uansett må bruke ressurser på INSPIRE-relaterte tiltak. Det vil kreve ekstra innsats for tilrettelegging, tilpassing og videre utvikling for å oppnå samsvar med direktivets krav, både når det gjelder metadata, dataspesifikasjoner, nettverkstjenester osv.

På det nåværende tidspunkt er imidlertid spesifikasjonene for hvordan direktivet skal implementeres i Norge så pass uklare, at det er umulig, og lite hensiktsmessig, å gjøre detaljerte kostnadsberegninger. Et veldig grovt estimat tilsier ekstra kostnader i størrelsesorden ett årsverk per år, omtrent likt fordelt på drift og utvikling/tilrettelegging. Videre anslagsvis om lag 200.000 kr pr år i ekstra infrastrukturinnsats (anskaffelse og drift av servere og lagringssystemer).»

Norges geologiske undersøkelse (NGU) uttaler:

«NGUs kostnader på geodataområdet er knyttet til ajourhold og videreutvikling av de nasjonale databasene der NGU har databaseansvaret innen rammen av Norge digitalt. Selv om disse kostnadene er meget betydelige, kommer de ikke som en direkte følge av direktivet. Merkostnader knyttet eksplisitt til iverksettingen av direktivet bør, så langt NGU kan se, for NGUs vedkommende være relativt små. Det samme gjelder anslag på ulike effektiviseringsgevinster og andre innsparingstiltak som følger av gjennomføringen.

Om kostnadsvurderingen er riktig avhenger mye av hvilke krav gjennomføringsbestemmelsene (forskriftene) vil inneholde når det gjelder tilgjengelighet og temainnhold. NGUs kostnadsvurdering baserer seg på at det nåværende B-kravet (98 % opptid i vanlig arbeidstid i ukens 5 virkedager) for nettverkstjenester i Norge digitalt i overskuelig framtid kan opprettholdes for den typen nasjonale databaser som

NGU har ansvaret for. Dersom kravet settes til en døgnkontinuerlig opptid på 99 %, slik det er foreslått i de nye gjennomføringsbestemmelsene for 'network services', kan merkostnadene bli betydelig større enn anslått i høringsnotatet. Vår kostnadsvurdering baserer seg også på at det ikke vil bli nødvendig med en fullstendig harmonisering mellom alle land når det gjelder de mer detaljerte tematiske geodata som NGU har det nasjonale ansvaret for, men kun en harmonisering av mer aggregerte data. Dersom disse forutsetningene ikke holder må kostnadsbildet gjennomgås på nytt når alle gjennomføringsbestemmelsene er klare.»

Politidirektoratet viser til at lovforslaget medfører at etaten må forholde seg til kun en leverandør av geodata og -tjenester, og dermed fare for at rettighetshaverne velter økte kostnader over på partene. Modellen forutsetter derfor at en større del av Norge digitalt bør finansieres direkte over statsbudsjettet.

Reindriftsforvaltningen viser til at de har lagt ned mye ressurser i å lage arealbrukskart, og at de også i framtiden vil ha store kostnader med dette arbeidet. Arbeid med geodata er imidlertid teknisk krevende samtidig som det er vanskelig å rekruttere personer med nødvendig kompetanse. Reindriftsforvaltningen stiller spørsmål ved om den er i stand til å følge opp lovforslaget, og mener derfor at det er behov for mer tid før geodataloven innføres.

Riksantikvaren peker på behovet for å få tilført budsjettmidler for å dekke økte kostnader.

Statens vegvesen understreker at kostnadene for etablering og drift av e-handelstjenester er direkte relatert til etterspørsel og krav om stabilitet, responstid og opptid. Det synes trolig at estimatet for etablering og drift er svært lavt i forhold til etatens erfaringer fra dagens e-handelstjenester.

Nordland fylkeskommune, Porsanger kommune og kommunene på nedre Romerike uttaler at dersom etableringen av forvaltningssystemer og tjenester i forbindelse med implementeringen av direktivet medfører ekstra kostnader for kommunene, bør det tilføres statlige midler.

Bergen kommune mener at departementet har underestimert kommunenes kostnader. Kommunen viser til St.meld. nr. 30 (2002-2003) hvor det ble lagt til grunn at etablering og drift av formidlingstjenesten i sin helhet skulle finansieres gjennom brukerbetaling. Kommunen uttaler videre:

«Primærkommunene er en dominerende leverandør av data til denne infrastrukturen som her blir lovregulert. Det synes rimelig at kommunene får dekket alle ekstra kostnader som

følger av loven, og som tilfører stor nytteverdi til de andre offentlige sektorene. Dette bør være en tydelig uttalt premiss for loven.»

Kommunene i Nord-Hordaland og Gulen har en liknende uttalelse.

Drammen kommune uttaler:

«Kommunene er den dominerende leverandøren av data til den infrastrukturen som her blir lovregulert. Delen av rene kommunale data vil også øke etter hvert som plandata og øvrige nye data blir gjort tilgjengelige i infrastrukturen. Dette vil medføre betydelige effektiviseringsgevinster og kvalitetsforbedringer også for de andre offentlige partene – og for privat sektor. Det synes derfor rimelig at alle ekstra kostnader kommunene får som følge av loven, inklusive innarbeidelse av INSPIRE-direktivet, blir dekket av deler av den nytten kommunene på denne måten tilfører de andre offentlige sektorene.»

Kommunene i Nord-Hordaland og Gulen har en liknende uttalelse.

Kommunene i Follo mener at dersom kommunene skal kunne imøtekomme direktivets krav til blant annet oppetid vil det kreve betydelig høyere driftskostnader i forhold til drifting av dagens kartløsninger.

Oslo kommune viser til at lovforslaget vil kunne medføre at kommunen får betydelig reduserte inntekter fra salg av geodata. Kommunens kostnader for etablering og drift synes å være betydelig underestimert. Både kostnader og eventuell redusert inntjening må kompenseres fra staten dersom kommunen skal pålegges medlemskap i Norge digitalt.

10.3 Departementets vurderinger

Forslaget til gjennomføring av direktivet har ingen vesentlige administrative konsekvenser ut over det som følger av at det eksisterende offentlige samarbeidet om deling av geodata i Norge formaliseres med hjemmel i lov.

Gjennomføringen av direktivet vil medføre økte kostnader for Statens kartverk og om lag 25 andre berørte fagetater med ansvar for geodata omfattet av loven. Miljøverndepartementet vil dekke kostnader forbundet med tiltak rettet mot kommunesektoren. De økte kostnadene er til sammen anslått til ca. 32 mill. kr per år, herav ca. 17 mill. kr per år forbundet med tiltak rettet mot kommunesektoren. De første tjenestene skal være operative i løpet av 2011, men direktivet som helhet skal gjennomføres over en ganske lang tidsperiode fram til 2019.

Framdriften og de økonomiske konsekvensene

for berørte statlige myndigheter og kommunesektoren vil bli vurdert i de årlige budsjettprosessene og forelagt Stortinget i de årlige statsbudsjettene.

Departementet er enig i de vurderingene som konkluderer med at gjennomføringen av loven ikke vil medføre vesentlige merkostnader for den enkelte etat eller kommune i forhold til det som følger av de generelle målsetningene på IKT-området i det offentlige.

Den generelle utviklingen på IKT-området fører med seg en omfattende overgang til elektronisk saksbehandling. Prinsippene for den overordnede IKT-arkitekturen for offentlig sektor setter opp mål om økt brukerorientering, mer samordning på tvers av offentlige virksomheter, bedre samspill med andre IKT-løsninger og gjenbruk av felleskomponenter. Dette skal bl.a. oppnås gjennom satsing på tjenestorientering og tilgjengelighet innenfor offentlig forvaltning, jf. retningslinjene for bedre planlegging og samordning av IKT-relaterte investeringer i staten (rundskriv P 4/2009). Offentlige virksomheter vil under alle omstendigheter måtte sette av betydelige ressurser for å forvalte og utnytte geodata i årene som kommer. Direktivet får imidlertid den konsekvens at nasjonal harmonisering av data heretter må tilpasse seg et felles europeisk regelverk. I tillegg fastsetter direktivet en forpliktende tempoplan som de enkelte virksomhetene må følge. Dette vil medføre noen ekstra kostnader.

De krav til tjenestesystemer direktivet foreskriver, både for visning av kataloginformasjon og annen data- og tjenstedokumentasjon (metadata), kartbilder og nedlasting, vil trolig kunne dekkes med den type tilbud som man nå er i ferd med å realisere i Norge, eller som en ser for seg vil komme som en naturlig følge av den videre teknologiske utviklingen. Norge er teknologisk langt framme og bidrar med sine erfaringer i det videre utviklingsarbeidet i Europa.

Departementet har på bakgrunn av høringsuttalelsene revurdert kostnadstallene i høringsnotatet. Departementet legger til grunn at de 34 temaene som framgår av vedlegg I, II og III til direktivet, vil kunne omfatte ca. 300 ulike nasjonale geodatasett og tjenester, og fordeler seg på ca. 25 nasjonale etater, jf. omtale i kapittel 8.3.3 og oversikten over relevante norske datasett i vedlegg 3. Usikkerhetsmomenter i kostnadsanslaget er bl.a. knyttet til den endelige timeplanen for gjennomføringen av direktivet, utformingen av gjennomføringsreglene, antall datasett som skal tilgjengeliggjøres, hvor mye virksomhetene berøres og antall virksomheter som blir berørt, samt innsparinger som den ordinære teknologiske utviklingen fører med seg.

Departementet er enig med høringsinstansene som understreker betydningen av resurser til sentral koordinering, og vil vise til at resurser til sentral koordinering vil bli bestemt i de årlige budsjettprosessene. Departementet mener dessuten at det er kostnadseffektivt å sentralisere visse driftsoppgaver, særlig knyttet til drift av søketjenestene og forvaltning av data- og tjenstedokumentasjon (metadata), og har lagt dette til grunn for kostnadsanslagene. Krav til oppetid og respons på tjenestene kan i første omgang være vanskelig å innfri og kan medføre merkostnader for dem som opererer tjenestene. Dette kan kompenseres ved å opprette distribusjonsbaser i et felles driftsmiljø plassert ved Statens kartverk. Departementet legger til grunn at arbeidet blir organisert og finansiert basert på eksisterende rutiner for samarbeid i Norge digitalt med de tilpassinger som følger av geodataloven.

Det er redegjort nærmere for kostnadsanslag og nytteeffekter under. Engangskostnadene fordeles seg over flere år samtidig som driftskostnadene innføres gradvis. Departementet antar således at engangskostnadene lar seg innpasse innenfor en fast årlig driftsramme.

Nærmere om de enkelte kostnadselementene

Framstilling av data- og tjenstedokumentasjon (metadata) er anslått til ca. 3 mill. kr fram til år 2013. Det er vanskelig å anslå hvordan kostnaden fordeler seg på det enkelte år.

Felles utviklingsarbeid for dataharmonisering og omformingstjenester anslås til 3 mill. kr for arbeid med direktivet vedlegg I og II-temaer og 6 mill. kr for vedlegg III-temaer fram til 2019. Det knytter seg særlig usikkerhet til anslaget for arbeidet med vedlegg III-temaer, men dette arbeidet starter ikke før i 2013.

Departementet anser det som lite trolig at norske fagmyndigheter for sine fagsystemer på kort sikt vil adoptere de datamodeller og strukturer som blir fastsatt i gjennomføringsreglene til direktivet. I Norge vil man derfor trolig i en periode måtte benytte seg av mellomløsninger der man konverterer nasjonale data til distribusjonsbaser tilpasset direktivet. Bruk av omformingstjenester vil etter hvert kunne automatisere disse arbeidsoppgavene.

Oppretting og tilrettelegging av harmoniserte distribusjonsdatabaser for kommunale geodatasett med tilhørende forvaltningsregime er anslått til 5 mill. kr. Tilsvarende kostnader for statlige datasett er anslått til ca. 6 mill. kr. Kostnadene fordeler seg fram til 2019. Det er vanskelig å anslå hvordan kostnaden fordeler seg på det enkelte år. Kostnadene

knyttet til det enkelte datasett vil være avhengig av kompleksiteten på det aktuelle geodatasett.

Det legges opp til videre utvikling av dagens forvaltningssystemer. Deltakende virksomheter må anskaffe nødvendige systemløsninger for å kunne opprette geodatatjenester i henhold til direktivet og forvalte data slik at kravene til dataharmonisering kan oppfylles.

Det er knyttet kostnader til videreutvikling av eksisterende forvaltningssystemer. Det vil være behov for å anskaffe nye systemkomponenter, utvikle tjenester i henhold til kravene etter direktivet og etablere tilgang til driftsmiljø med nødvendig kvalitet.

En rekke virksomheter har forvaltningssystemer for drift av geodatatjenester som ventelig vil kunne tilfredsstille de krav som direktivet stiller. Det vil likevel være behov for styrking av forvaltningsrutiner og driftsmiljø hos mange av partene.

Etablering av forvaltningssystemer og tjenester er anslått til 36 mill. kr. Driftsutgiftene er anslått til 22 mill. kr pr. år. Av dette er 17 mill. kr pr. år antatt å gjelde kommunesektoren, men dette vil være avhengig av den tekniske organiseringen innenfor Norge digitalt. Bruk av distribusjonsbaser i et felles driftsmiljø plassert ved Statens kartverk, vil kunne forskyve kostnader fra kommunesektoren til Statens kartverk.

Det er nødvendig å styrke det regionale støtteapparatet og de nasjonale koordineringsfunksjonene til Statens kartverk, herunder Kartverkets arbeid med informasjonsvirksomhet, standardisering og rapportering samt deltakelse i arbeidet med den europeiske geografiske infrastrukturen (INSPIRE). Arbeidet er anslått til 6 mill. kr pr. år.

Økte kostnader for Statens kartverk til å etablere forvaltningssystemer og tjenester for nasjonale distribusjonsbaser er anslått til 3 mill. kr og økte driftsutgifter anslått til 2 mill. kr pr. år. I tillegg kommer økte utviklingskostnadene knyttet til nødvendig oppgradering av den nasjonale geoportalen på 3 mill. kr samt økte drifts- og vedlikeholdskostnader knyttet til geoportalen på 2 mill. kr pr. år.

Nytteeffekter og gevinster ved gjennomføring av direktivet

Departementet har ikke kunnet gjøre noen omfattende vurdering av mulige nytteeffekter og gevinster ved gjennomføring av direktivet. Det finnes få eksempler på beregninger av virkningen av nasjonale infrastrukturer for geografisk informasjon. De anslag som er oppgitt i forbindelse med den europeiske geografiske infrastrukturen (INSPIRE) ope-

rerer med positive kost-nytteforhold på 1 til 5 og bedre.

Økt bruk av offentlige geodata medfører økte krav til virksomhetenes tekniske løsninger og driften av disse. For mange kommunale og statlige etater er det en utfordring å forsvare slike økte kostnader over egne budsjetter, siden mye av nytteverdien er forventet å oppstå hos andre aktører i og utenfor forvaltningen.

Kommisjonen har begrunnet forslaget til direktiv med at den europeiske geografiske infrastrukturen (INSPIRE) vil gi både miljømessige og bredere samfunnsgevinster, inkludert gevinster for privat sektor. Kommisjonen tallfestet de rene miljøgevinstene til mellom 230 og 600 mill. kr pr. år pr. land. Kommisjonen antok at kostnadene for offentlig

virksomhet i gjennomsnitt vil beløpe seg til i gjennomsnitt 30-45 mill. kr pr. år pr. land.

I en rapport utarbeidet av det finske jord- og skogbruksministeriet, er det gjort en vurdering av direkte og indirekte effektivitetsgevinster samt de mer samfunnsmessige nytteeffektene. Denne vurderingen harmonerer med de overslag som Kommisjonen har utført.

Departementet har ikke hatt tilstrekkelig grunnlag for å gjøre en egen norsk kost-nyttevurdering. Det er mulig at grensenytten for Norge er noe lavere siden Norge allerede har gjennomført mange av tiltakene på nasjonalt nivå. På den annen side kan det ligge særlige gevinster ved en mer konsekvent bruk av samvirkende nettjenester som lovforslaget legger opp til.

11 Merknader til de enkelte bestemmelser

Merknad til § 1 Formål

Loven skal bidra til god og effektiv tilgang til offentlig geografisk informasjon (geodata) for offentlig sektor, næringslivet og allmennheten for øvrig. Det gjelder bl.a. data om natur, samferdsel, bebyggelse, befolknings- og miljøforhold, jf. omtale i kapittel 8.1.3.

For å nå dette målet er det nødvendig å befestesamarbeidet om deling av geodata mellom virksomheter med offentlige oppgaver, og sikre videre utvikling og drift av den nasjonale infrastrukturen for geografisk informasjon. Samarbeidet skal også bidra til en struktur for deling av geodata i hele Europa. Loven gjennomfører direktiv 2007/2/EF om etablering av en infrastruktur for geografisk informasjon (INSPIRE) tatt inn i EØS-avtalen vedlegg XX (Miljø) nr. 1j med de tilpasninger som følger av EØS-komitébeslutning nr. 55/2010.

Merknad til § 2 Virkeområde

Første ledd. Loven er i utgangspunktet ikke gjort gjeldende for virksomheter på Svalbard og bilandene, men det kan være aktuelt, jf. omtale i kapittel 9.7.

Andre ledd. Loven gjelder geodata i elektronisk form og tilhørende geodatatenester, jf. omtale i kapittel 5.4 og 8.3, og oversikt over norske geodatasett i vedlegg 3. Nærmere saklig avgrensning fastsettes i forskrift. I utgangspunktet vil dette være geodata som vedrører tema som fastsatt i vedlegg I, II og III til direktivet. Det kan være aktuelt å utvide omfanget til andre tema eller presisere omfanget basert på mer detaljerte spesifikasjoner for å nå nasjonale mål om bedre tilgang til geodata. I første omgang vil det kunne omfatte viktige geodata omfattet av bestemmelsene i plan- og bygningsloven § 2-1 om det offentlige kartgrunnlaget og § 2-2 om kommunale planregister.

Det kan også være aktuelt å gi andre bestemmelser om virkeområdet i forskrift. Direktivet har f.eks. bestemmelser som avgrensner virkeområdet på nærmere vilkår for

- kopier av et geodatasett, jf. artikkel 4 nr. 2
- geodatasett som tredjemann har immaterialrettigheter til, jf. artikkel 4 nr. 5

- geodata som kommunen eller fylkeskommunen samler inn, jf. artikkel 4 nr. 6.

Geografisk omfatter loven geodata som vedrører norsk landterritorium, herunder Svalbard og Jan Mayen, de norske bilandene jf. lov 27. februar 1930 nr. 3 om Bouvet-øya, Peter I's øy og Dronning Maud Land m.m. (bilandsloven), samt norsk territorialfarvann, havområder (økonomisk sone og vernesone) opprettet med hjemmel i lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone §§ 1 og 5, og kontinentalsokkel underlagt norsk sokkeljurisdiksjon. I praksis vil lovens geografiske virkeområde med hensyn på hvilke geodata som omfattes, vanligvis følge av det geografiske ansvarsområdet til den enkelte deltakende virksomhet.

Merknad til § 3 Nasjonal geodatakoordinator

Nasjonal geodatakoordinator skal koordinere arbeidet med landets infrastruktur for geografisk informasjon, jf. omtale i kapittel 8.1.3. Departementet legger til grunn at Statens kartverk skal fylle rollen som nasjonal geodatakoordinator.

Nasjonal geodatakoordinator skal samordne arbeidet med å dele data, etablere felles nasjonale løsninger og kontrollere gjennomføringen og bruken av den felles landsomfattende infrastrukturen for geografisk informasjon, jf. kapittel 5.2 og 5.7.6. Nasjonal geodatakoordinator skal iht. direktivet gjøre resultatet av denne kontrollen tilgjengelig for Kommisjonen og for allmennheten. Nasjonal geodatakoordinator skal fungere som nasjonalt kontaktpunkt mot Kommisjonen, jf. artikkel 19 nr. 2. Nasjonal geodatakoordinator i EØS/EFTA-stat vil formelt forholde seg til ESA. Koordinatorrollen omfatter både administrative og tekniske oppgaver. Nasjonal geodatakoordinator kan dessuten gi enkelte spesifikke myndighetsoppgaver, jf. bl.a. § 7 om internasjonal datadeling.

Merknad til § 4 Deltakende virksomheter

Jf. omtale i kapittel 8.2.

Deltakende virksomheter skal, så langt disse produserer, bruker eller forvalter spesifiserte geo-

data, delta i infrastrukturen for geografisk informasjon etter loven her. Det omfatter bl.a. drift av offentlige geodatatjenester og deling av geodata, jf. §§ 5 og 6. Bestemmelsen implementerer artikkel 3 nr. 9 bokstav a og b, jf. artikkel 17 nr. 1.

Bokstav a omfatter alle statlige, kommunale og fylkeskommunale organ som er del av staten, kommunen eller fylkeskommunen.

Bokstav b omfatter forvaltningsorgan, samt offentlige rådgivende organ, som er skilt ut som egne rettssubjekter. Med forvaltningsorgan menes organ som definert i forvaltningsloven § 1. Med offentlig rådgivende organ menes organ omfattet av offentliglova § 2 som har som oppgave å gi råd til offentlige eller private.

Bokstav c omfatter andre rettssubjekt som utfører forvaltningsoppgaver i medhold av lov. Med forvaltningsoppgaver menes her tjenester av generell samfunnsinteresse, herunder særskilte oppgaver, virksomhet eller tjenester i forbindelse med miljøet, se omtale i kapittel 8.2.3.

Departementet kan i forskrift bestemme at også andre virksomheter skal omfattes av reglene om deltakende virksomheter med de rettigheter og plikter dette medfører.

Det kan bl.a. være aktuelt for virksomheter som utfører infrastrukturbyggende oppgaver av offentligliknende karakter. Det vil først og fremst si viktige parter som allerede deltar i geovekstsamarbeidet:

- Telenor ASA med utgangspunkt i lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon (ekomloven) § 5-1 om leveringspliktige tjenester.
- Energiverk med utgangspunkt i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) §§ 3-1 (anleggskonsesjon) og 3-2 (områdekonsesjon).

Det kan også gjelde forskningsinstitutter som i hovedsak er finansiert ved offentlige midler, eller andre virksomheter som har offentlig ansvar eller utfører offentlige oppgaver, eller som yter offentlige tjenester i forbindelse med miljøet.

Direktivet åpner for at organ som utøver dømmende eller lovgivende myndighet, ikke skal anses som en offentlig myndighet i direktivets forstand, jf. artikkel 3 nr. 9 andre ledd. Dette vil bli presisert i forskrift, men det kan være aktuelt å inkludere enkelte slike virksomheter i samarbeidet, for eksempel jordskifterettene.

Merknad til § 5 Offentlige geodatatjenester

Jf. omtale i kapittel 8.4.

Første ledd implementerer artikkel 11 nr. 1 og artikkel 12 første punktum. Tjenestene skal ta hensyn til relevante brukerkrav og skal være lette å bruke.

Søketjenestene skal oppfylle kravene til bruk av søkekriterier som følger av artikkel 11 nr. 2.

Omformingstjenestene skal oppfylle kravene som følger av artikkel 11 nr. 3.

Nærmere krav vil dessuten bli gitt i gjennomføringsregler til direktivet, jf. artikkel 16.

Andre ledd. Utgangspunktet er at deltakende virksomheter gjør sine geodata tilgjengelig for de andre deltakerne og allmennheten ved å opprette og operere egne offentlige geodatatjenester. Det er likevel ikke noe i veien for at en deltaker kan overlate til andre å opprette eller drive tjenestene på sine vegne. For mange kommuner vil det f.eks. være aktuelt å overlate dette til interkommunalt samarbeide eller til Statens kartverk. Departementet legger til grunn at Statens kartverk vil tilby kommuner som har behov for dette, muligheten til å benytte sentrale eller regionale løsninger.

Tredje ledd. Søketjenestene skal være gratis tilgjengelig for allmennheten, jf. artikkel 14 nr. 1. Det samme gjelder i utgangspunktet for visningstjenestene, men for tilgang til disse tjenestene kan det kreves betaling – særlig når det dreier seg om svært store mengder av hyppig ajourførte data, jf. artikkel 14 nr. 2. Data som gjøres tilgjengelig via visningstjenestene, kan ha en form som hindrer at de viderebrukes for kommersielle formål, jf. artikkel 14 nr. 3. Nærmere regler om betaling for tilgang til visningstjenester kan gis i forskrift.

Når det kreves betaling for tilgang til tjenestene, skal e-handelstjenester være tilgjengelig, jf. artikkel 14 nr. 4. Med e-handelstjenester menes et tilbud på Internett hvor man kan bestille, betale og motta data og tjenester på en trygg måte. E-handelstjenestene kan omfattes av ansvarsfraskrivelse, lisenser for internettilgang eller om nødvendig, ordinære lisenser, jf. artikkel 14 nr. 4 andre punktum. Nærmere bestemmelser om dette kan gis i forskrift.

Fjerde ledd. Offentlig tilgang til tjenestene gjelder etter direktivet ikke ubetinget, bl.a. ikke når slik tilgang vil få negative følger for internasjonale forbindelser, offentlig sikkerhet, nasjonalt forsvar, fortroligheten i offentlig saksbehandling eller personvernet, jf. artikkel 13. Offentlig tilgang til tjenestene kan også begrenses dersom dette kan få negative følger for immaterielle rettigheter, jf. artikkel 13 nr. 1 bokstav e. I utgangspunktet styres dette i

norsk rett av de alminnelige reglene om begrensninger i tilgang til offentlig informasjon, bl.a. forvaltningsloven, offentleglova, miljøinformasjonsloven, personopplysningsloven og sikkerhetsloven. Regelverk innenfor spesialområder kan også være relevant, bl.a. energiloven og matrikkellova. Det kan være aktuelt å gi egne bestemmelser i forskrift til geodataloven om begrensninger som er særlig relevant i forhold til bruken av geodatatjenester.

Femte ledd. Krav til tjenestene blir i utgangspunktet fastsatt i gjennomføringsreglene til direktivet. Dernest er det opp til de deltakende virksomhetene å fastsette slike krav, men det kan også være aktuelt å gi utfyllende, innskrenkende eller utvidende regler i forskrift, bl.a. om krav til e-handelstjenester, betaling for visningstjenester og bruk av standarder.

Tjenestene kan undergis tekniske begrensninger slik direktivet gir anledning til, se omtale i kapittel 9.6. Regler om dette kan gis i forskrift. Det kan også gjelde bestemmelser som implementerer reglene i artikkel 12 om teknisk tilgang til netttjenestene for offentlige myndigheter og tredjemann.

Statens kartverk vil tilby en geoportal på Internett som gir oversikt over tilgjengelige geodatasett med informasjon om praktisk tilgang til tjenestene.

Merknad til § 6 Deling av geodata

Bestemmelsen implementerer artikkel 17 nr. 1 og 2 og artikkel 18.

Departementet legger til grunn at deling av data og tjenester kan organiseres som en videreføring av Norge digitalt, dvs. et samarbeid mellom de deltakende virksomheter som i hovedsak organiseres og reguleres gjennom avtaler virksomhetene i mellom. Avtalene skal bygge på felles prinsipper, men kan tilpasses den enkelte virksomhet avtalen gjelder.

Avtalen kan omfatte flere oppgaver, virksomheter, datasett og tjenester enn det som omfattes av direktivet. Avtalepartene kan i slike tilfeller avtale andre vilkår for deling av geodata og tilgang til de offentlige geodatatjenestene enn det som forutsettes i eller i medhold av loven og direktivet, så lenge dette ikke strider mot annet regelverk, f.eks. rett til innsyn etter offentleglova eller miljøinformasjonsloven.

Samarbeidet skal sørge for at deltakende virksomheter får teknisk mulighet til å kople sine geodatasett og -tjenester til nettet som det er referert til i § 5, jf. artikkel 12 første punktum. Eventuell betaling skal ikke medføre begrensninger som vil kunne skape praktiske hindringer for deling av geoda-

tasett og -tjenester på brukstidspunktet, jf. artikkel 17 nr. 2.

Samarbeidet skal også omfatte hensiktsmessige strukturer og mekanismer for å samordne bidragene fra alle med interesse i den nasjonale infrastrukturen for geografisk informasjon, jf. artikkel 18 der det heter at:

«Disse strukturene skal samordne bidragene fra blant annet brukere, produsenter, tilbydere av verdiøkende tjenester og samordningsorganer når det gjelder identifisering av relevante datasett, brukerbehov, informasjon om gjeldende praksis og tilbakemelding om gjennomføringen av dette direktiv.»

Departementet kan gi utfyllende, innskrenkende eller utvidende regler om deling av geodata mellom de deltakende virksomhetene.

I utgangspunktet skal de deltakende virksomhetene selv utforme avtalene seg i mellom og finne fram til en hensiktsmessig organisering. Det kan likevel være hensiktsmessig å regulere enkelte mer prinsipielle forhold i form av forskrift framfor i avtale.

Deling av geodata kan begrenses ut fra artikkel 17 nr. 7. I utgangspunktet styres dette av de alminnelige reglene om begrensninger i tilgang til offentlig informasjon. Det kan være aktuelt å gi bestemmelser i forskrift om slike begrensninger som er særlig relevant i forhold til deling av geodata, jf. bl.a. sikkerhetsloven.

Det kan også være aktuelt å gi regler om betaling og lisensbetingelser. Reglene må oppfylle direktivets krav (artikkel 17 nr. 3):

«Slike avgifter og lisenser må være fullt ut forenlige med det allmenne målet om å lette deling av geodatasett og -tjenester mellom offentlige myndigheter. Når det kreves avgifter, skal de holdes på det laveste nivå som kreves for å sikre nødvendig kvalitet og levering av geodatasett og -tjenester, sammen med en rimelig avkastning på investeringen, samtidig som kravene til selvfinansiering for offentlige myndigheter som leverer geodatasett og -tjenester, eventuelt oppfylles.»

Departementet vil ta utgangspunkt i gjeldende betalingsordning mellom partene i Norge digitalt. En eventuell forskrift om betaling mellom de deltakende virksomheter vil gå foran annen lovgivning eller administrative ordninger om betaling eller rettigheter til datagrunnlaget så langt betalingen gjelder deling av data i henhold til geodataloven.

Ansvar for rapportering etter direktivet (artikkel 21) vil i utgangspunktet ligge på nasjonal geodatakoordinator (Statens kartverk). Ansvar for overvåking av den geografiske infrastrukturen vil også

primært ligge på nasjonal geodatakoordinator, men det kan også være aktuelt å gi regler rettet mot deltakende virksomheter for å sikre en fullverdig overvåking og rapportering.

Merknad til § 7 Internasjonal datadeling

Jf. omtale i kapittel 9.1.

Bestemmelsen implementerer artikkel 17 nr. 4 og 5.

Nasjonal geodatakoordinator (Statens kartverk) kan på vegne av de deltakende virksomhetene inngå avtale om deling av geodata og tilhørende tjenester med offentlige myndigheter i andre EØS-stater, og EU- og EØS-organ. Deltakende virksomheter kan inngå tosidige avtaler om egne data.

Det vil antakelig være mest aktuelt å avgrense delingen til tema som faller inn under direktivet, jf. direktivets vedlegg I, II og III, men i prinsippet kan deling gjelde alle spesifiserte geodata.

Nasjonal geodatakoordinator kan herunder lisensiere dataene og tilhørende tjenester og kreve betaling for dette, jf. artikkel 17 nr. 3. Med offentlige myndigheter fra andre EØS-stater menes den type myndigheter som er nevnt i artikkel 3 nr. 9 bokstav a og b.

Det skal ikke kreves betaling for geodatasett og -tjenester som leveres til EU eller EØS institusjoner og organ for å oppfylle norske myndigheters rapporteringsforpliktelser etter EØS-avtalens miljøregelverk (artikkel 17 nr. 3 siste punktum). Betaling for øvrig baseres i utgangspunktet på gjensidighet og ellers på de samme prinsippene som gjelder for deling mellom deltakende virksomheter, jf. § 6.

Nasjonal geodatakoordinator kan også inngå avtale med Kommisjonen om tilgang til norske tjenester via den europeiske geoportalen i samsvar med artikkel 15 nr. 1. Nærmere vilkår for slik tilgang vil bli gitt i gjennomføringsregler til direktivet, jf. artikkel 17 nr. 8.

Ordningene kan være tilknyttet bruksvilkår i henhold til nasjonal lovgivning, jf. artikkel 17 nr. 6.

Departementet kan gi utfyllende, innskrenkende eller utvidende regler om deling av geodata med institusjoner i andre land.

Kravet om deling av geodata gjelder etter direktivet ikke ubetinget, bl.a. ikke når slik tilgang vil få negative følger for internasjonale forbindelser, offentlig sikkerhet eller nasjonalt forsvar, jf. artikkel 17 nr. 7 og omtale i kapittel 5.6. I utgangspunktet styres dette for norske institusjoners vedkommende av de alminnelige reglene om taushetsplikt i forvaltningen osv, men det kan være aktuelt å gi bestemmelser om slike begrensninger i forskrift til geodataloven.

Merknad til § 8 Dataharmonisering, samvirkingsevne og dokumentasjon av data og tjenester (metadata)

Jf. omtale i kapittel 9.2 og 9.3.

Første ledd. Bestemmelsen implementerer artikkel 7 nr. 3 andre punktum, jf. artikkel 7 nr. 1.

Med harmonisert form menes at geodata er i samsvar med gjennomføringsreglene om samvirkingsevne for geodata og geodatatjenester. Dette kan enten skje ved tilpassning av eksisterende geodatasett eller via omformingstjenester.

Med samvirkingsevne (interoperabilitet) menes mulighetene for å sammenstille geodatasett og få tjenester til å samvirke, uten gjentatte manuelle inngrep, på en slik måte at resultatet er sammenhengende og verdien av datasettene og -tjenestene økes, jf. artikkel 3 nr. 7.

Nasjonal geodatakoordinator (Statens kartverk) må sammen med øvrige deltakende virksomheter sikre at all informasjon, herunder data, koder og tekniske klassifikasjoner, som er nødvendig for å overholde gjennomføringsreglene om samvirkingsevne, blir gjort tilgjengelig for offentlige myndigheter og tredjemenn, jf. artikkel 10 nr. 1. Nasjonal geodatakoordinator og øvrige deltakende virksomheter må samarbeide med tilsvarende organ i EØS-naboland for å sikre at geodata som gjelder geografisk objekt som strekker seg over grensen mellom landene, er sammenhengende, jf. artikkel 10 nr. 2.

Andre ledd. Bestemmelsen implementerer artikkel 5 nr. 1 til 3. Metadata er informasjon som beskriver geodatasett og geodatatjenester, og som gjør det mulig å finne, registrere og bruke slike data (artikkel 3 nr. 6). Metadata skal omfatte informasjon om (artikkel 5 nr. 2):

- hvordan geodatasettene samsvarer med gjennomføringsreglene om samvirkingsevnen for geodata og geodatatjenester
- vilkår for tilgang til og bruk av geodatasett og -tjenester og eventuelt tilhørende avgifter
- geodatasettenes kvalitet og gyldighet
- hvilke offentlige myndigheter som har ansvar for å opprette, forvalte, vedlikeholde og distribuere de aktuelle geodatasett og -tjenester
- begrensninger i offentlig tilgang samt grunnene til slik begrensning i samsvar med artikkel 13.

Tredje ledd. Nærmere krav til harmonisering og samvirkingsevne vil bli gitt i gjennomføringsregler til direktivet, jf. artikkel 7 nr. 1. Det samme gjelder definisjon og klassifisering av geografiske objekter, jf. artikkel 7 nr. 4. Nærmere krav til metadata vil også bli gitt i gjennomføringsregler til di-

rektivet, jf. artikkel 5 nr. 4. Dernest er det opp til deltakende virksomheter selv å utarbeide retningslinjer, men det kan også være aktuelt å gi utfyllende, innskrenkende eller utvidende regler i forskrift, herunder om hva som skal regnes som referanseversjon for ulike geodatasett, jf. artikkel 4 nr. 2. Nærmere regler om definisjon og klassifisering av geodata og geografiske objekter vil også kunne gis som forskrift til § 2 andre ledd.

Merknad til § 9 Forholdet til forvaltningsloven

Jf. omtale i kapittel 9.8

Departementet kan gi utfyllende regler i forskrift, bl.a. om klageorgan. Det kan herunder være aktuelt å utvide klageretten til enkelte typer avgjørelser som ikke nødvendigvis er å regne som enkeltvedtak. Det kan også være aktuelt å presisere hvilke avgjørelser om tilgang til offentlige geodata-tjenester som skal regnes som enkeltvedtak.

Merknad til § 10 Ikraftsetting og overgangsregler

Frist for ikraftsetting av loven vil følge av EØS-avtalen, jf. Prop. 120 S (2009-2010) *Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 55/2010 av 30. april 2010 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2007/2/EF av 14. mars 2007 om etablering av en infrastruktur for geografisk informasjon i Det europeiske fellesskapet (INSPIRE)*.

Overgangsreglene kan bl.a. omfatte bestemmelser om når dokumentasjon av data og tjenester (metadata) skal være framstilt, når de offentlige geodatatjenestene skal være i drift og når geodata skal være tilgjengelig på harmonisert form. Gjennomføringen av de ulike tiltakene etter loven vil i utgangspunktet følge timeplanen for gjennomføringen av direktivet med de tilpasninger som følger av EØS-komiteens beslutning, jf. omtale i kapittel 5.7 og 5.8. Kravene om deling av geodata, jf. §§ 6 og 7, gjelder fra lovens ikraftsetting.

Norge skal som EØS-part hvert tredje år rapportere om gjennomføringen av direktivet, jf. artikkel 21 nr. 2 og 3. Norsk rapportering vil i henhold til EØS-avtalen formelt skje via ESA.

Merknad til § 11 Endringer i andre lover

Endringene er av redaksjonell art med sikte på å rette opp utilsiktede virkninger knyttet til iverksettingen av matrikkellova 1. januar 2010.

Til matrikkellova § 9

Hjemmelen til å gi forskrifter om hvem som kan kreve matrikkelføring, kan tolkes slik at den bare gjelder krav om oppretting av ny matrikkelenhet, og ikke andre tilsvarende saker som strengt tatt ikke innbefatter oppretting av ny enhet, slik som arealoverføring, grensejustering og klarlegging av eksisterende grense, jf. matrikkellova §§ 14 til 20. For å presisere hjemmelen til å kunne gi forskriftsbestemmelser også i slike saker, foreslår departementet å legge til «og anna» i overskriften til paragrafen.

Til matrikkellova § 34

Endringen er en språklig retting.

Til matrikkellova § 46

Gjeldende *første ledd bokstav f* gir klagerett vedrørende tildeling av offisiell adresse med noen unntak. Klageretten skal sikre mot feil ved innholdet i kommunens avgjørelse. Klageretten gjelder ikke kommunens avgjørelse om å endre eller nytildele en adresse som sådan. Kommunens avgjørelse om å innføre vegadresser i hele eller deler av kommunen kan følgelig ikke påklages. Det samme gjelder kommunens avgjørelse om hvilke vegparseller som skal gis navn, og hvilke parseller som ikke skal gis navn. Gjeldende ordlyd kan gi inntrykk av at klageretten også gjelder denne type avgjørelser. Departementet mener forholdet best klargjøres i forskrift, jf. gjeldende matrikkelforskrift § 22 om klage over adressetildeling.

Departementet foreslår på denne bakgrunnen en forenkling av ordlyden i *første ledd bokstav f* samtidig som det i *tredje ledd* blir presisert at det i forskrift kan gis regler om hvilke avgjørelser som kan påklages selv om de ikke regnes som enkeltvedtak. Det vil alltid være klagerett på enkeltvedtak, jf. matrikkellova § 46 første ledd første punktum.

Til matrikkellova § 52 nr. 9 om endringer i jordskifteloven

Jordskifteloven §§ 24 og 29 ble endret ved lov 26. januar 2007 nr. 3 *om endringer i tvisteloven* uten at det ble tatt tilstrekkelig redaksjonelt hensyn til de endringene som tidligere var vedtatt i matrikkellova. Endringen retter dette.

Til avhendingslova § 2-6 og matrikkellova § 52 nr. 12 om endringer i avhendingslova

Avhendingslova § 2-6 første ledd ble endret ved lov 25. april 2008 nr. 11 om endringer i burettslagslova, eigarseksjonslova og avhendingslova uten at det ble tatt tilstrekkelig redaksjonelt hensyn til endringen som tidligere var vedtatt i matrikkellova. Endringene i matrikkellova og avhendingslova retter dette.

Til eierseksjonsloven § 8

Ved iverksettingen av matrikkellova 1. januar 2010 ble endring i eierseksjonsloven § 8 første ledd som

var tatt inn ved lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) (plandelen) § 35-1 nr. 14 utilsiktet opphevet. Endringen retter dette.

Miljøverndepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om infrastruktur for geografisk informasjon (geodataloven).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om infrastruktur for geografisk informasjon (geodataloven) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om infrastruktur for geografisk informasjon (geodataloven)

§ 1 Formål

Loven skal bidra til god og effektiv tilgang til offentlig geografisk informasjon (geodata) for offentlige og private formål.

§ 2 Virkeområde

Loven gjelder for virksomheter i riket, herunder Jan Mayen. Kongen kan gi forskrifter om lovens anvendelse for virksomheter på Svalbard og i de norske bilandene.

Loven gjelder for spesifiserte geodata i elektronisk form og tilhørende geodatatjenester som vedrører norsk landterritorium, herunder Svalbard og Jan Mayen, de norske bilandene, norsk territorialfarvann, norsk kontinentalsokkel og havområder opprettet med hjemmel i lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone §§ 1 og 5. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke geodata og geodatatjenester som omfattes, herunder om dataenes saklige og geografiske avgrensning.

§ 3 Nasjonal geodatakoordinator

En nasjonal geodatakoordinator skal koordinere arbeidet med landets infrastruktur for geografisk informasjon, herunder deling av spesifiserte geodata mellom deltakende virksomheter. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om nasjonal geodatakoordinators oppgaver og organisering.

§ 4 Deltakende virksomheter

Følgende virksomheter skal, så langt disse produserer, bruker eller forvalter spesifiserte geodata, delta i infrastruktur for geografisk informasjon etter loven her:

- a) statlige, kommunale og fylkeskommunale organ
- b) andre forvaltningsorgan og offentlige rådgivende organ
- c) andre rettssubjekter som utfører offentlige forvaltningsoppgaver i henhold til lov.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om deltakende virksomheter, herunder bestemme at andre virksomheter som utfører forvaltningsoppgaver, eller har geodata eller geodatatjenester

som kan forbedre samfunnets tilgang til geografisk informasjon, skal omfattes av bestemmelsene i loven her.

§ 5 Offentlige geodatatjenester

Deltakende virksomheter skal for spesifiserte geodata opprette og drive et felles nett av offentlige søketjenester, visningstjenester, nedlastningstjenester, omformingstjenester og aktiveringstjenester.

Deltakende virksomheter kan etter avtale overlate til andre å opprette og drive tjenestene på sine vegne.

Søketjenestene skal være gratis tilgjengelige for allmennheten.

Tilgang til geodata fra offentlige geodatatjenester gjelder med de begrensninger som følger av bestemmelser gitt i eller i medhold av lov.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om offentlige geodatatjenester, herunder om tilgang til tjenestene og betaling for bruk av tjenestene.

§ 6 Deling av geodata

Deltakende virksomheter skal gjennomføre nødvendige tiltak for å dele spesifiserte geodata gjennom en felles infrastruktur for geografisk informasjon. Tiltakene skal gjøre det mulig for deltakende virksomheter å få tilgang til, utveksle og bruke geodatasett og geodatatjenester.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om deling av spesifiserte geodata, organisering og regulering av samarbeidet om delingen av geodata, herunder om betaling mellom deltakende virksomheter, overvåking av den geografiske infrastrukturen og rapportering om gjennomføringen av loven.

§ 7 Internasjonal datadeling

Nasjonal geodatakoordinator kan inngå avtale med offentlige myndigheter fra andre EØS-stater og EU- og EØS-institusjoner om deling av spesifiserte geodata og tilhørende tjenester. Tilsvarende avtale kan inngås med organ opprettet ved internasjonale avtaler som Norge er part i.

Departementet kan i forskrift gi nærmere be-

stemmelser om deling av geodata med internasjonale institusjoner og virksomheter i andre land.

§ 8 Harmonisering, samvirkingsevne og dokumentasjon av data og tjenester (metadata)

Deltakende virksomheter skal gjøre spesifiserte geodata og tilhørende offentlige geodatatjenester tilgjengelig på harmonisert form slik at data og tjenester kan samvirke.

Deltakende virksomheter skal framstille tilhørende dokumentasjon (metadata) og holde denne oppdatert.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om harmonisering, samvirkingsevne og dokumentasjon av data og tjenester (metadata).

§ 9 Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder så langt den passer for virksomhet etter loven her.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om saksbehandling og klage, herunder om avgjørelser som kan påklages selv om de ikke regnes som enkeltvedtak.

§ 10 Ikraftsetting og overgangsregler

Loven trer i kraft fra det tidspunktet Kongen bestemmer.

Departementet kan gi nærmere overgangsbestemmelser.

§ 11 Endringer i andre lover

Fra den tiden loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 17. juni 2007 nr. 101 om eighedsregistrering (matrikkellova) blir følgende endringer gjort:

Overskriften til § 9 skal lyde:

§ 9 Kven som kan krevje matrikkelføring av ny matrikkeleining o.a.

§ 34 første ledd andre punktum skal lyde:

Merking og måling er ikkje nødvendig for grenser som er tilfredsstillande merkte og koordinatbestemte i tidlegare forretning eller sak for jordskifte retten, eller når det er løyve til dette etter § 10 fjerde ledd.

§ 46 første ledd bokstav f skal lyde:

f) tildeling av offisiell adresse med heimel i § 21,

§ 46 tredje ledd skal lyde:

Departementet kan i forskrift gi nærare reglar om klage, *under dette om kva for vedtak som kan påklagast sjølv om dei ikkje blir rekna som enkeltvedtak.*

§ 52 nr. 9 om endring av §§ 24 og 29 i lov 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte o.a. (jordskifteloven) oppheves.

§ 52 nr. 12 om endring av § 2-6 i lov 3. juli 1992 nr. 93 om avhending av fast eigedom (avhendingslova) oppheves.

2. I lov 3. juli 1992 nr. 93 om avhending av fast eigedom (avhendingslova) skal § 2-6 første ledd lyde:

Det gjeld òg kostnadene til *oppmålingsforretning og matrikkelføring*, og sakkunnig hjelp til dette.

3. I lov 23. mai 1997 nr. 31 om eierseksjoner (eierseksjonsloven) skal § 8 første ledd lyde:

Kommunen kan nekte seksjonering av eiendom som senest seks måneder etter at seksjoneringsbegjæringen er mottatt av kommunen, omfattes av vedtak om utbedringsprogram, *reguleringsplan som bestemmer at det i området der eiendommen ligger skal gjennomføres omforming og fornyelse*, eller midlertidig forbud etter plan- og bygningsloven § 13-1.

Vedlegg 1**Ordforklaringer mv.**

basis geodata	geodata av grunnleggende art, bl.a. data om høyder, kyst og vann, bygninger og veger, jf. omtale i kapittel 3
DIS	«draft international standard»
EF	Det europeiske fellesskap
EFTA	European Free Trade Association – Det europeiske frihandelsforbund
EN	europeisk standard vedtatt av CEN (Comité Européen de Normalisation)
ESA	EFTAs overvåkningsorgan (EFTA Surveillance Authority)
EU	Den europeiske union
EØS	Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet
FKB	felles kartdatabase – nasjonal bransjestandard for basis geodata
geodata	data med direkte eller indirekte referanse til et bestemt sted eller geografisk område, jf. direktivet artikkel 3 nr. 2 og omtale i kapittel 3
geodatasett	en identifiserbar samling av geodata, jf. direktivet artikkel 3 nr. 3 og omtale i kapittel 3
geodatatjenester	operasjoner som kan utføres ved hjelp av et dataprogram på geodata i geodatasett eller på tilknyttede metadata, jf. direktivet artikkel 3 nr. 4 og omtale i kapittel 3
geografisk informasjon	informasjon med direkte eller indirekte referanse til et bestemt sted eller geografisk område, jf. omtale i kapittel 3
geografisk infrastruktur	samfunnets fundament for tilgang til geografisk informasjon, jf. omtale i kapittel 3
geografisk objekt	en abstrakt framstilling av et virkelig fenomen knyttet til et bestemt sted eller geografisk område, jf. direktivet artikkel 3 nr. 5
geoportal	inngangssted til Internett som dokumenterer tilgangen til ulike geodatatema eller på annen måte gjør geodata tilgjengelig, samtidig som portalen samler emner og funksjoner som brukerne av portalen jevnlig benytter
Geovekst	samarbeid om felles finansiering, etablering og vedlikehold av felles kartdatabaser for landområdene, jf. omtale i kapittel 4.2
IKT	informasjons- og kommunikasjonsteknologi
INSPIRE	«Infrastructure for spatial information in Europe»
INSPIRE-direktivet	europaparlaments- og rådsdirektiv 2007/2/EF av 14. mars 2007 om etablering av en infrastruktur for geografisk informasjon i Det europeiske fellesskapet (INSPIRE)
INSPIRE-komiteen	forskriftskomite som bistår Kommissjonen under arbeidet med gjennomføringsregler til direktivet, jf. omtale i kapittel 5.7.1
interoperabilitet	se samvirkningsevne
ISO	International Organization for Standardization
kart	(vanligvis) en todimensjonal (plan) gjengivelse av utvalgte geodata i bestemt målestokk og projeksjon. Gjengivelsen kan f. eks. være på papir eller dataskjerm eller lagret i form av et digitalt dokument
Kommisjonen	Kommisjonen for de europeiske fellesskap
matrikkelen	Norges offisielle eiendomsregister
metadata	dokumentasjon av data og tjenester. I direktivet definert som informasjon som beskriver geodatasett og geodatatjenester og som gjør det mulig å finne, regi-

miljøinformasjonsdirektivet	streere og bruke slike data, jf. direktivet artikkel 3 nr. 6 og omtale i kapittel 3 europaparlaments- og rådsdirektiv 2003/4/EF av 28. januar 2003 om offentlig tilgang til miljøinformasjon
Norge digitalt	et samarbeid mellom kommuner, statlige etater, store offentlige brukere av geodata og andre virksomheter som leverer data til den geografiske infrastrukturen om enkel og effektiv tilgang til geodata gjennom samarbeid om finansiering, organisering, drift og utvikling av en felles geografisk infrastruktur, jf. omtale i kapittel 4
NOU	Norges offentlige utredninger
NS	Norsk standard
personverndirektivet	europaparlaments- og rådsdirektiv 95/46/EF av 24. oktober 1995 om beskyttelse av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger
samvirkningsevne	I direktivet definert som muligheten til å sammenstille geodatasett og få tjenester til å samvirke, uten gjentatte manuelle inngrep, på en slik måte at resultatet er sammenhengende og verdien av datasettene og -tjenestene økes, jf. direktivet artikkel 3 nr. 7 og omtale i kapittel 3
viderebruksdirektivet	europaparlaments- og rådsdirektiv 2003/98/EF om viderebruk av informasjon fra offentlig sektor

Vedlegg 2

Nettjenester

Nettjenestene skal være det praktiske grunnlaget for deling av data mellom offentlige myndigheter på nasjonalt og europeisk plan. Direktivet definerer følgende fem tjenestetyper:

- visningstjenester
- nedlastingstjenester
- søketjenester
- omformingstjenester
- aktiveringstjenester

Tjenestebegrepet må her forstås som en datamaskinkapasitet gjort tilgjengelig via Internett, slik begrepet benyttes innenfor IKT-området – ikke som ferdig brukergrensesnitttjeneste. Mer utførlig informasjon finnes på Kommisjonens nettsider¹.

Visningstjenester

Visningstjenester er tjenester som gjør det mulig å vise geodata. Visningstjenestene tar i praksis utgangspunkt i ISO-standarden «ISO 19128:2005(E) Geographic information – Web map server interface». Visningstjenester kalles også karttjenester eller WMS-tjenester (Web Map Service).

WMS-tjenester åpner for at en server, på forespørsel kan sende kartutsnitt i form av rasterfiler tilbake til brukeren, enten direkte i webleseren, eller i en brukergrensesnitttjeneste. Denne typen tjenester krever noe kompetanse å sette opp og det er programvaren som foretar kallene til kartserveren. WMS-tjenestene kan også gi egenskapsinformasjon om geografiske objekter, tegnforklaring og metadata om tjenesten.

Nedlastingstjenester

Nedlastingstjenestene åpner for at geodatasettene kan lagres lokalt og dekker brukerbehov utover det som kan støttes av visningstjenester på Internett. Nedlastingstjenestene kan tilbys i form av:

- tjenester som gjør det mulig å laste ned kopier av datasett

- tjenester som gjør det mulig å få direkte tilgang til datasett

Tjenester for nedlasting av kopier av geodatasett tar i praksis utgangspunkt i en internettlenke (URL – Uniform Resource Locator) som gir umiddelbar tilgang for nedlasting via Internett.

Tjenester for direkte tilgang til datasettene tar i praksis utgangspunkt i ISO-standarden «ISO/DIS 19142 Geographic information – Web Feature Service». Slike tjenester kalles også WFS-tjenester (Web Feature Service). WFS-tjenester åpner for at alle som har tilgang til tjenestene, kan bruke vektordata fra tjenesteleverandøren direkte i sine geografiske informasjonssystemer (GIS) uten å ha lastet ned data på forhånd.

Søketjenester og omformingstjenester

Søketjenester er tjenester som gjør det mulig å søke etter data og tjenester ut fra innholdet i korresponderende dokumentasjon (metadata), og vise innholdet av metadata.

Omformingstjenester er tjenester som gjør det mulig å transformere eller konvertere geodata for å oppnå samvirke mellom data og tjenester (interoperabilitet).

Tjenestene tilbys ved hjelp av webservice-teknologien som bygger på at brukerne gjennom sitt verktøy sender en forespørsel (et kall) til tjenesteleverandørens databaser. Det returneres umiddelbart et maskinlesbart svar tilbake til brukerens system.

Eksempler på bruk av søketjenester kan være søk ved hjelp av gateadresse, eiendomsnummer eller stedsnavn. Eksempler på bruk av omformings-tjenester kan være transformasjon av koordinater for et geografisk objekt mellom ulike koordinatsystemer eller konvertering av geodata fra en datamodell til en annen.

Aktiveringstjenester

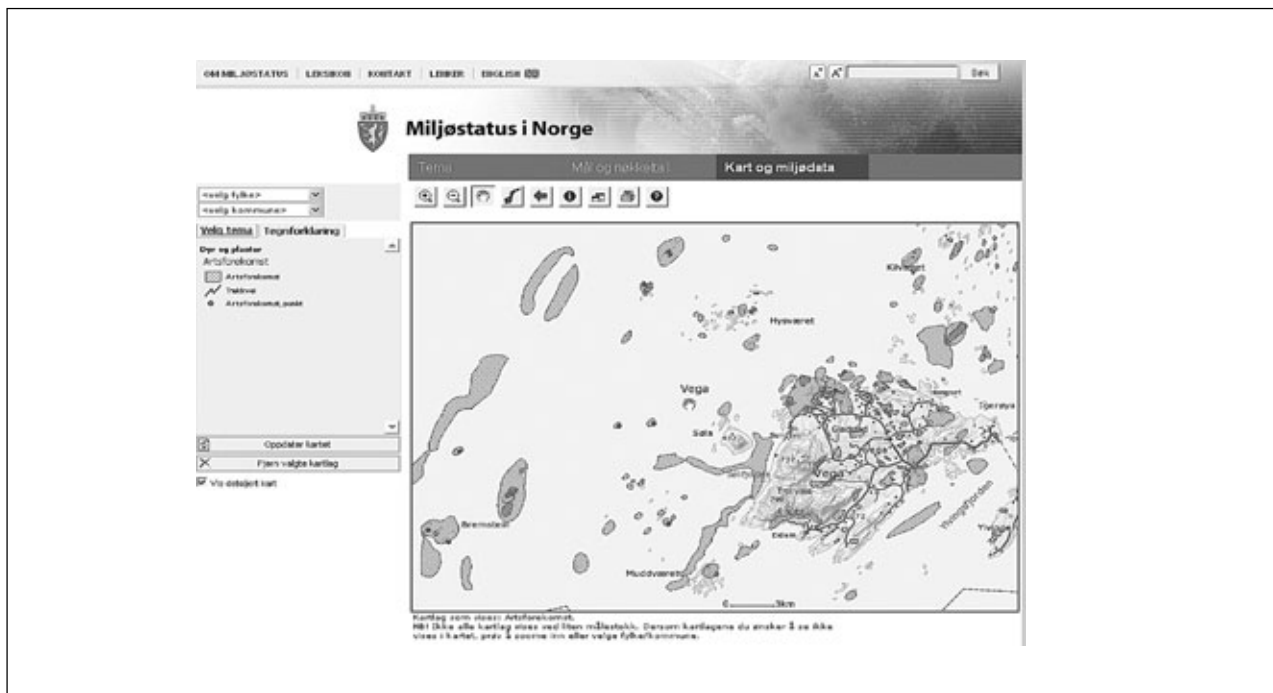
Direktivet åpner også for å definere tjenester som gjør det mulig å aktivere geodatatjenester. Regler for slike tjenester er så langt ikke fastsatt.

¹ <http://inspire.jrc.it/home.html>

Publikumsløsninger

Nettjenestene som direktivet definerer, er kraftige byggeklosser for kompetente brukere som skal bygge egne kartløsninger. Andre brukere vil foretrekke å få tilgang til nettjenestene via tilrettelagte publikumsløsninger i form av ulike brukergrensesnittjenester. Den vanligste formen for slike bru-

kergrensesnittjenester er nettsider på Internett som inneholder et digitalt kart (innsynsklient). Ved hjelp av ulike verktøy på nettsiden kan brukeren navigere i kartbildet og slik utforske innholdet i det digitale kartet. Publikum har i dag et stort tilbud av slike brukergrensesnittjenester, både via offentlige og kommersielle geoportaler.

Figur 2.1 Eksempel på brukergrensesnittjeneste: Miljøstatus i Norge

Kilde: <http://www.miljostatus.no/no/Kart-og-miljodata/kart/>

Vedlegg 3**Oversikt over norske geodatasett omfattet av direktivet med ansvarlige fagetater**

Vedlegget gir en oversikt over datakilder som departementet antar er omfattet av direktivet, jf. omtale i kapittel 8.3.3. Oversikten er gruppert etter inndelingen i tema i vedlegg I, II og III til direktivet.

I tillegg til de etatene som er angitt, vil Norsk polarinstitutt ha ansvar innenfor flere av temaene.

*Datasett som omfattes av direktivet vedlegg I-tema***1. Koordinatbasert referansesystem**

Dette er første rekke systemkrav som Statens kartverk har fagansvar for, men vil også omfatte data fra Statens kartverks nasjonale geodetiske grunnlag, samt kommunale fastmerkeregistre.

2. Geografiske rutenettsystemer

Dette er et systemkrav som Statens kartverk, Statistisk sentralbyrå og Skog og landskap har fagansvar for.

3. Stedsnavn

Data fra sentralt stedsnavnregister ved Statens kartverk.

4. Administrative enheter

Data fra database for administrative enheter (ABAS) ved Statens kartverk.

5. Adresser

Data fra matrikkelen ved Statens kartverk.

6. Eiendomsteiger

Data fra matrikkelen ved Statens kartverk.

7. Transportnett

Data fra nasjonal vegdatabank ved Statens vegvesen, vegdatabasene (VBASE og Elveg) ved Statens kartverk og Statens vegvesen, database for jernbanenett ved Jernbaneverket, database for farleder ved Kystverket, og database for flyplasser ved Avinor.

8. Hydrografi

Hydrografiske data fra Statens kartverk og Norges

vassdrags- og energidirektorat. FKB-data fra Geovekst og kommuner.

9. Vernede områder

Data fra database for vernede områder ved Direktoratet for naturforvaltning, og database for kulturminnedata ved Riksantikvaren.

*Datasett som omfattes av direktivet vedlegg II-tema***1. Høyde**

Digitale høydemodeller for land, is og havoverflater, herunder landhøyder, havbunn og primærdata kyst fra Statens kartverk. FKB-data fra Geovekst og kommuner. Dybdedata for innsjøer fra Norges vassdrags- og energidirektorat.

2. Arealdekke

Data fra Skog og landskap, Statistisk sentralbyrå og Statens kartverk.

3. Ortofoto

Bilddata fra Statens Kartverk, Nasjonalt program for omløpsfotografering, Geovekst og kommuner.

4. Geologi

Geologiske data fra Norges geologiske undersøkelse og Bergmesteren.

*Datasett som omfattes av direktivet vedlegg III-tema***1. Statistiske enheter**

Data fra Statistisk sentralbyrå og fra Statens kartverk. Fagansvar ved Statistisk sentralbyrå.

2. Bygninger

Data fra matrikkelen ved Statens kartverk. FKB-data fra Geovekst og kommuner.

3. Jordarter

Data fra Norges geologiske undersøkelse og Skog og landskap.

4. Arealbruk

Data fra Statens kartverk, Skog og landskap og kommunale planregistre. Data fra Statistisk sentralbyrå, Fiskeridirektoratet, Oljedirektoratet og Reindriftsforvaltningen.

5. Menneskers helse og sikkerhet

Data fra Klima- og forurensningsdirektoratet, Norges geologiske undersøkelse, Mattilsynet, Statens helsetilsyn, Helsedirektoratet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

6. Allmenntjenlige og offentlige tjenester

Data fra Statens kartverk, Direktoratet for forvaltning og IKT, Klima- og forurensningsdirektoratet og fylkesmannsembetene.

7. Anlegg for miljøovervåking

Data fra Klima- og forurensningsdirektoratet, Direktoratet for naturforvaltning, Meteorologisk institutt, Statens kartverk og Norges vassdrags- og energidirektorat.

8. Produksjons- og industrianlegg

Data fra Klima- og forurensningsdirektoratet og fylkesmannsembetene, Brønnøysundregistrene og Bergmesteren.

9. Anlegg for landbruk og akvakultur

Data fra Skog og landskap, Fiskeridirektoratet og Reindriftsforvaltningen.

10. Befolkningsfordeling – demografi

Data fra Statistisk sentralbyrå.

11. Områder med særskilt forvaltning, restriksjoner eller regulering samt rapporteringsenheter

Data fra Direktoratet for naturforvaltning, Klima-

og forurensningsdirektoratet, Kystverket og Norges vassdrags- og energidirektorat.

12. Områder med naturbetingede farer

Data fra Norges geologiske undersøkelse og Norges vassdrags- og energidirektorat.

13. Atmosfæriske forhold

Data fra Meteorologisk institutt.

14. Meteorologisk-geografiske forhold

Data fra Meteorologisk institutt.

15. Oseanografiske geografiske forhold

Data fra Meteorologisk institutt, Havforskningsinstituttet og Statens kartverk.

16. Havområder

Data fra Havforskningsinstituttet, Norges geologiske undersøkelse og Statens kartverk.

17. Biogeografiske områder

Data fra Direktoratet for naturforvaltning.

18. Habitater og biotoper

Data fra Direktoratet for naturforvaltning og Artsdatabanken.

19. Artsfordeling

Data fra Direktoratet for naturforvaltning og Artsdatabanken.

20. Energiressurser

Data fra Norges geologiske undersøkelse, Norges vassdrags- og energidirektorat og Oljedirektoratet.

21. Mineralressurser

Data fra Norges geologiske undersøkelse, Bergmesteren og Oljedirektoratet.

Trykke. AS O. Friedr. Annesen. Mai 2010

241-01